Carl Olof Rosenius

Samlede skrifter, Bind 5 – Nådepakten og fallet

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Olof Rosenius: *Samlede skrifter, Bind 5 – Nådepakten og fallet*.
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Guds evige pakt med sin sønn 1
Skapelsen og mennesket – 1 Mos. 1 11
Syndefallet og dets følger 20
Solgt som trell under synden 44
Syndefordervet og dets erkjennelse 50
Guds evige nådesutvelgelse – Ef. 1, Rom. 9-10 60
Gjenopprettelsen og det første evangelium 73
Om Carl Olof Rosenius 85

Guds evige pakt med sin sønn

Ambrosius sier: "I spørsmålet om Gud, hvem annen skal jeg spørre, enn Gud selv"

Imidlertid så er det i mennesker – de vakte og troende inkludert – en ulykksalig tilbøyelighet til at man lar fornuft, følelser og egne meninger dømme i denne saken. Svaret på Guds forhold til oss mennesker finner man i sine egne erfaringer og opplevelser, i stedet for å undersøke hva Gud selv har åpenbart oss angående sin frelsesplan.

Og så sitter man der og vet verken ut eller inn. Man tenker og grubler, engster seg og sukker, og søker ut i det blå etter klarhet i sin frelsessak.

Hvordan er det mulig å vite noe sikkert via denne veien? I et så viktig spørsmål er mine tanker, følelser og meninger som høy og strå i vinden.

Ett øyeblikk finner jeg at Gud er kun nåde og kjærlighet, et annet øyeblikk en streng dommer som kun omgås med lov og rett. Det ene øyeblikk ser jeg Gud i alt jeg ser omkring meg, et annet øyeblikk tviler jeg på om han i det hele tatt eksisterer. Det ene øyeblikk finner jeg at jeg selv er en ganske så god kristen, et annet øyeblikk finner jeg at jeg er en ubehjelpelig synder.

Så svingende er min følelse, og så vaklende er mine meninger. Og det jeg synes i det ene øyeblikket, kan være like falskt som det jeg synes i et annet.

Det er den samme tilbøyeligheten – nemlig å følge egne meninger og innskytelser – som gjør at mangfoldige mennesker helt og holdent går feil av veien til frelse. Hver og en har sin egen mening, og enhver ser på sin egen mening som den beste. Den ene tror at Gud har behag i noe, den andre at han har behag i noe annet. Så velger da hver og en sin egen vei, og føler han seg tilfredsstilt, tror han straks at det er den gode veien han har valgt, og følger den så videre frem.

Noen vil for eksempel vinne Guds velbehag gjennom det ytre: ved å være god mot sin neste, gå i kirken og lignende. Andre forsøker å oppnå det samme gjennom indre kvaliteter som kjærlighet og ydmykhet. En tredje søker Guds anerkjennelse gjennom selvfornektelse, bønn og et stille, tilbaketrukket liv, mens en fjerde satser på religiøs aktivitet i ulike former. Til slutt har vi dem som forsøker å sikre seg Guds gunst med en blanding av alt dette.

Årsaken til at hver enkelt velger sin egen vei, er rett og slett uvitenhet om den frelsesplanen Gud har lagt fra evighet av. De kjenner ikke til pakten Gud har inngått med sin Sønn, eller det testamentet han har opprettet til beste for oss mennesker.

Vi kan nevne i parentes: Vi taler ikke her om dem som på grunn av et hyklerisk og sovende sinn overhode ikke søker frelse, heller ikke om dem som med en innbildt tro misbruker Guds nåde til løsaktighet. Her taler vi om dem som virkelig søker frelse, men som søker den der den ikke er å finne.

Vi taler også om deg, som nok søker frelsen ved tro alene, men som leter etter troen i ditt eget hjerte. Du bestemmer deg for å tro, du herser med ditt hjerte for å tvinge frem troen, men hele tiden har du blikket rettet innover mot deg selv. Du går hvileløst rundt og vokter på dine egne følelser for å konstatere om troen muligens er i ferd med å bryte frem. Men du får ingen visshet, og du finner ikke noe fast fotfeste – og hvorfor?

Du søker ikke på det rette sted, det er saken. Du søker fullstendig ut i det blå. Du søker hos deg selv det som kun er å finne i Guds ord. Dine forsetter og dine anstrengelser har ikke fremkalt troen. Den oppstår først ved at blikket vendes bort fra oss selv – bort fra hva vi er og føler – og til det som Gud har besluttet og åpenbart til vår frelse.

«Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.» Rom 10,17.

Du har strevd med deg selv for å kunne tro, og du har ropt til Gud om nåde til det – men forgjeves. Nå undres du over hva som kan være årsaken. Men dette er ingenting å undre seg over.

Du har kanskje ennå aldri visst, eller søkt etter å vite, hva den beslutningen gikk ut på som Gud i himmelen fattet før verdens grunnvoll ble lagt. Du har kanskje aldri tenkt over hva slags pakt han da opprettet med sin Sønn, eller hva som i det testamentet han opprettet, ble tilskrevet menneskene.

Hvor viktig det er at du blir klar over dette, for siden å rette deg etter det og bygge på dette alene! Det er en grunnvoll som holder i liv og i død, for det er en evig grunnvoll. Den ble lagt før verdens grunnvoll ble lagt, for "Gud har utvalgt oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt." Ef 1,4. Og når jordens grunnvoller vakler, vil denne grunnvollen stå fast.

"For fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes, sier Herren, han som forbarmer seg over deg." Jes 54,10.

I forbindelse med Guds evige fredspakt i Kristus, skal vi betrakte de viktigste av de paktene som Gud, ifølge Skriften, har inngått med mennesker.

En pakt er i alminnelighet en overenskomst der to eller flere personer påtar seg gjensidige forpliktelser. Hver part er skyldig til å oppfylle disse forpliktelsene så lenge motparten gjør det samme. Fullt ut kan dette aldri anvendes på forholdet mellom Gud og mennesker, for som Guds skapning skylder mennesket til enhver tid Skaperen en ubetinget lydighet.

Men i sin forunderlige barmhjertighet har Gud ved flere anledninger lempet seg etter menneskers tankegang; han har villet oppmuntre dem til lydighet gjennom løfter om lønn. Dette har han gjort ved å gi sine løfter på visse betingelser, og slik kledd dem i form av en overenskomst – en pakt.

At Gud, før syndefallet, inngikk en pakt med Adam, ser vi av Hos 6,7: «Men de har brutt pakten, likesom Adam.» Fra Guds side var innholdet i denne pakten

et løfte om evig vennskap, velsignelse og alle gode gaver – ja, liv og salighet. Alt dette var på betingelse av at Adam på sin side brukte de krefter og evner han hadde fått til å bevare den fullkommenhet han ble skapt med. Skulle han bryte pakten, skulle han «visselig dø» – det vil si at han ble truet med den legemlige, åndelige og evige død. 1 Mos 2,16–17.

Denne pakten med Adam gjaldt ikke bare ham selv, men var på alle etterkommernes vegne. Det går tydelig fram av at straffen Gud hadde fastsatt om pakten ble brutt, ikke bare rammet Adam, men hele menneskeslekten som helhet (se Rom 5,12–19). Denne pakten var en lovpakt, ettersom Guds løfter var gitt på betingelse av at kravene han hadde stilt, ble oppfylt.

Adam brøt pakten, og slekten ble skyldig til evig død. Ja, ikke bare det – de ble fullstendig ute av stand til å oppfylle Guds lov. For Guds lov var like så hellig og like så uforanderlig som Gud selv, og hver eneste en av Adams etterkommere var fra fødselen av uren og besmittet av synd.

I sin evige allvitenhet hadde imidlertid Gud forutsett all denne elendigheten. Fylt av den dypeste medlidenhet hadde han – før det første menneskeliv ennå var utgått fra Skaperens hånd – funnet en utvei for å råde bot på fordervelsen. Han hadde nemlig fra evighet av fattet den beslutning at slekten skulle frelses ved hans Sønn.

Med ham sluttet han en ny pakt – en pakt som for oss mennesker var en nådepakt, men som i seg selv var den samme lovpakt som Gud hadde sluttet med Adam, og som den gang ble brutt. Det var den samme lovpakt som ethvert menneske fremdeles bærer et minne om i sin samvittighet, og som senere – til menneskeslektens ydmykelse – ble risset i stein på Sinai berg.

For så sier Skriften:

"For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld, og fordømte synden i kjødet" Rom 8,3

Sønnen tok nemlig på seg – til den tid Faderen hadde fastsatt – å forene sin evige guddom med menneskelig natur og bli menneskeslektens andre Adam. Slik skulle han stå som slektens representant til soning og oppreisning, på samme måte som den første Adam, i egenskap av slektens representant, brakte fall og ulykke over den.

Han påtok seg da, i alle menneskers sted, for det første å oppfylle lovens krav, og for det andre å lide den straffen som menneskene gjennom sine lovovertredelser hadde gjort seg skyldige i. Kort sagt: Å bli «lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,8).

Dette var det Sønnen forpliktet seg til. På den annen side var det også han som på menneskenes vegne fikk tilsagnet om testamentet og gaven (Gal 3,16–19). Det var han som på menneskenes vegne tok imot løftet om den salighet som de fra begynnelsen av var bestemt til, men som de på grunn av syndefallet hadde forspilt.

Alt dette kalles i Skriften en pakt, både med hensyn til selve handlingen – Guds beslutning angående pakten – og personene som innstiftet den.

På den andre side kalles det et testamente når det er tale om de åndelige verdiene som slik ble vunnet for menneskene: syndenes forlatelse, evig rettferdighet, fred med Gud, Den Hellige Ånd i hjertet, kraft til helliggjørelse, seier over alle åndelige fiender og så videre. Det kalles også et testamente med tanke på måten menneskene skulle komme i besittelse av alt dette på, nemlig ved arv.

"For dersom en får arven ved lov, da får en den ikke lenger ved løfte. Men Gud ga den i sin nåde til Abraham ved løfte." Gal 3,18.

"Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger" Rom 8,17.

“Derfor er han mellommann for en ny pakt, for at de som er kalt, skal få den evige arven som var lovt, etter at det har funnet sted en død til forløsning fra overtredelsene under den første pakt.” Hebr 9,15.

Dette er et evig testamente som er gjort rettsgyldig av Gud, og som derfor ikke kan omstøtes. Dette testamentet har vært gyldig både før og etter hans død som opprettet det, ettersom Gud helt fra verdens grunnvoll ble lagt, regnet med denne død som en fullbyrdet kjensgjerning.

Åp 13,8: «Lammet som er slaktet, fra verdens grunnvoll ble lagt.»

Disse testamentene, opprettet med Adam og Kristus, må ikke forveksles med inndelingen av bøkene i Bibelen – Det gamle og Det nye testamente (også kalt den gamle og den nye pakt).

Med Det gamle testamente menes den forbilledlige og forberedende lovhusholdningen Gud førte med sitt folk før Kristi fødsel, samt den tidsperioden denne husholdningen varte.

Med Det nye testamente menes den nådehusholdning som ble innført ved Kristi komme og fullbyrdede forsoning – en husholdning og en tid som han selv sammenligner med et bryllup som begynte da brudgommen, den ventede, kom.

Pakten som fra evighet av var opprettet med Kristus, var således den samme i både Det gamle og Det nye testamentes tid. For Adam og Eva ble den samme nådepakt som gjelder for oss, forkynt gjennom løftet om «kvinnens sæd som skulle knuse slangens hode».

Abraham ble rettferdiggjort ved tro like fullt som oss. Ja, Abrahams tro stilles i Skriften frem som selve eksempelet for oss: «Han trodde Gud» – med hensyn til løftet om Kristus – «og det ble regnet ham til rettferdighet» (Rom. 4; Gal. 3). På samme måte priser David det mennesket salig som Gud tilregner rettferdighet uten lovgjerninger (Rom 4,6).

Guds evige rådslutning, pakt og testamente gikk således ut på at hans enbårne Sønn, som vår andre Adam, skulle stå som hele menneskeslektens representant.

Én for alle, og alle i én, skulle igjen vinne tilbake det som gikk tapt i fallet. Frelsen sto ferdig og åpen for alle i Kristus. Slik blir enhver som tror på ham – alene ved denne tro – rettferdig, benådet og salig.

Likevel har menneskene helt siden Adams fall ikke bare næret et dypt og hemmelig fiendskap mot Gud, men også en grenseløs kjærlighet til seg selv og de jordiske ting. De har derfor dels foraktet og dels misbrukt den store nåden som ifølge pakten var dem tilskrevet.

Derfor fant Gud det nødvendig – i tillegg til det dunkle minnet om en lovpakt som fremdeles finnes i menneskets samvittighet – å la loven bli forkynt på Sinai med tydelige og maktfulle ord. Han opprettet dermed enda en pakt, en lovpakt, som skulle lære det falne, men stolte mennesket å verdsette og søke nåden i Kristus.

For den egentlige hensikten med loven var ikke å endre på nådepakten, slik at mennesket skulle bli rettferdig ved lovens hjelp. Nei, som Skriften uttrykkelig sier, er hensikten: «At hver munn skal lukkes, og hele verden bli skyldig for Gud.» Målet var ikke at mennesket skulle bli fromt og velbehagelig i egne øyne, men erkjenne seg «skyldig». For i Guds øyne blir «intet kjød rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger. For ved loven kommer erkjennelse av synd.» (Rom 3,19–20).

Her har vi nevnt de viktigste paktene som omtales i Skriften. Ved flere andre anledninger opprettet Gud pakter med mennesker, dels som forbilder på, og dels for å peke frem mot den evige fredspakten. Vi har for eksempel pakten med Noa om frelse i arken, og pakten med Abraham om Kristus som skulle fødes i hans slekt. Men disse andre paktene har kun hatt en begrenset gyldighetstid.

Vårt emne var Guds evige pakt med sin Sønn – Guds evige rådslutning til vår frelse, fattet i himmelen før verdens grunnvoll ble lagt. Vi skal nå, under bønn om visdoms og åpenbarings ånd, betrakte noen av Skriftens utsagn om denne pakten. Kanskje kan en frelsende lysstråle skinne derfra og inn i våre hjerter.

Om noen spør hvordan vi kan vite hva som er besluttet i Guds himmelske råd – hvem som var til stede og senere har brakt oss budskap om det – så kan vi svare med full rett: De tre personene som deltok i rådslutningen, har alle kunngjort dens utfall.

På fallets dag oppsøkte Faderen straks våre første foreldre i deres fornedrelse og skam. Han brakte dem bud om den besluttede frelse gjennom «kvinnens ætt», som er Kristus (1 Mos 3,15). Senere åpenbarte han seg ved flere anledninger for patriarkene og fornyet sitt løfte.

Den Hellige Ånds åpenbaringer for profetene var iblant så tydelige at en apostel i Det nye testamente ikke kunne ha uttrykt seg klarere.

Men i en særlig grad har Sønnen – «den enbårne», som selv er Gud og som er i Faderens favn – gitt oss kunnskap om dette (Joh 1,18). Derfor kalles han også «det trofaste og sannferdige vitne» (Åp 3,14).

Disse ordene forklares slik av Buchner:

«Han er vitnet til pakten som Gud har opprettet med oss. Hele saken var vel kjent for ham, for han hadde selv vært til stede i den rådslagingen der utfallet ble at Sønnen skulle bli menneske og løskjøpe menneskeslekten.»

I Ef 1,9 sier Paulus om «vår Herre Jesu Kristi Far» at «han kunngjorde oss sin viljes hemmelighet, etter sitt frie råd, som han forut fattet hos seg selv.»

Av alle Guds herlige vitnesbyrd om sin fredspakt, skal vi her kun trekke frem følgende:

I Jesaja 53 blir profeten av Ånden flyttet frem til apostlenes tidsalder. Han taler i deres navn og gir først en beskrivelse av Kristi person, skikkelse og utseende. Deretter beskriver han det oppdraget Sønnen hadde påtatt seg overfor

Faderen, før han til slutt skildrer den lønnen Faderen hadde lovet ham når oppdraget var fullført.

Etter at Sønnens utseende i hans fornedrelse er tegnet for oss i vers 2 og 3, leser vi videre om det oppdraget han hadde tatt på seg:

«Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre piner har han båret. Men vi aktet ham for plaget, slått av Gud og gjort elendig. Men han ble såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger. Straffen lå på ham for at vi skulle ha fred, og ved hans sår har vi fått legedom. Vi fór alle vill som får, vi vendte oss hver til sin vei. Men Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham.»

Og i vers 10–12 hører vi hva Faderen på sin side lover Sønnen som lønn for hans trofasthet:

«Når han gjør sin sjel til et skyldoffer, skal han se etterkommere. Fordi hans sjel har hatt møye, skal han se det og mettes. Ved at de kjenner ham, skal den rettferdige, min tjener, rettferdiggjøre de mange, og deres misgjerninger skal han bære. Derfor vil jeg gi ham de mange til del, og sterke skal han få til bytte, fordi han uttømte sin sjel til døden og ble regnet blant overtredere – han som bar manges synd og ba for overtrederne.»

I Salme 89 taler Faderen også om Sønnen og om pakten med ham. Han lover Sønnen en evig ætt og en evig nåde over denne ætten, idet han sier:

«Min trofasthet og min miskunn skal være med ham, og i mitt navn skal hans horn bli opphøyet. Han skal rope til meg: Du er min far, min Gud og min frelses klippe. Ja, jeg vil gjøre ham til den førstefødte, den høyeste blant kongene på jorden.

Til evig tid vil jeg holde fast ved min miskunn mot ham, og min pakt skal stå fast for ham. Jeg vil la hans ætt bestå til evig tid og hans trone så lenge himmelen er til. Dersom hans barn forlater min lov og ikke vandrer etter mine bud, dersom de krenker mine forskrifter og ikke holder mine befalinger, da vil jeg hjemsøke deres synd med riset og deres misgjerning med slag. Men min miskunn [nåde] * vil jeg ikke ta fra ham, og min trofasthet skal jeg ikke svikte. Jeg vil ikke bryte min pakt og ikke endre det som er gått over mine lepper. Ett har jeg sverget ved min hellighet, sannelig, for David vil jeg ikke lyve: Hans ætt skal bestå til evig tid, hans trone som solen for mitt åsyn.» (Sal 89,25; 27–37)

- *Fotnote: Grunntekstens ord ḥesed (hebraisk: חֶסֶד) betegner Guds urokkelige pakt-troskap. Det oversettes i ulike bibelutgaver med både «miskunn», «nåde», «mislagt kjærlighet» og «miskunns-troskap». Begrepet rommer mer enn bare velvilje; det beskriver en forpliktende lojalitet som hviler på en inngått pakt. Når Gud bruker dette ordet i paktssammenheng, betyr det at hans nåde står fast fordi han er tro mot sitt eget ord og sin ed, uavhengig av motpartens prestasjoner. "But my faithfulness and my mercy [shall be] with him: and in my name shall his horn be exalted." – se https://biblehub.com/text/psalms/89-33.htm*

Her ser vi hva det innebærer at Kristus er vår «andre Adam» (Rom 5,12–19). Han er vår stedfortreder, han som «gikk inn i selve himmelen for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld» (Hebr 9,24). Han døde som «en rettferdig for urettferdige» (1 Pet 3,18).

I Jesaja 53 leste vi at han, den rettferdige, skulle rettferdiggjøre de mange. Merk deg dette: Det står ikke at han skulle *finne* dem rettferdige i seg selv, men at han skulle *gjøre* dem rettferdige – fordi han bar deres overtredelser.

Paulus sier: «Likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.» (Rom 5,19).

Dette underbygges i Sal 89,17, der det står: «Ved din rettferdighet blir de opphøyet» – altså ikke i sin egen, men i Guds rettferdighet.

Alt dette bekreftes i måten Faderen varsler at han vil handle dersom Sønnens barn synder. Han vil hjemsøke deres synd med ris og deres misgjerning med harde slag. Dette er nyttig og nødvendig tukt. Men når det gjelder selve nåden, vil han ikke forhandle med barna, men med ham som pakten ble inngått med. Om nåden taler han med Sønnen; det er på grunn av Sønnen at de får beholde sin barnerett.

Det er jo eiendommelig at Faderen forutsetter at Sønnens barn synder, og at han taler om at de skal straffes for det, men så fortsetter med å si: «Men min miskunn vil jeg ikke ta fra ham.» For sin egen person behøvde ikke Sønnen noen miskunn eller nåde, for han syndet ikke. Alt var ene og alene for barnas skyld – de som hadde syndet. Og likevel heter det: «Min miskunn vil jeg ikke ta fra ham.»

Det er altså klart at når det gjelder nåden, forhandler Gud ikke med oss, men med vår mellommann – det vil si med ham som pakten ble opprettet med. Kun dersom vi ikke lenger er «Sønnens barn», det vil si at vi ikke lenger klynger oss til ham i tro, men trer frem for Gud i våre egne klær og i vårt eget navn, må vi svare for oss selv.

Paulus sier:

«Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.» (Rom 4,4–5).

Det er bemerkelsesverdig å se at når Faderen her sier at barna kun skal refses, så er en av grunnene til dette hans løfte til Sønnen om en evig ætt (vers 37: «Hans ætt skal bestå til evig tid»). Skulle barna nemlig bli forkastet hver gang de syndet, ville det vært utelukket at Sønnen kunne få en evig ætt. Da ville det snart vært forbi med hans rike, for som Skriften sier: «Det finnes ikke noe menneske som ikke synder» (1 Kong 8,46).

Vi har nå sett på hvordan Faderen taler om Sønnen og om den pakten han opprettet med ham. Vi skal nå gå over til å se på hvordan Sønnen taler om Faderen og om denne pakten.

«Derfor sier han når han trer inn i verden: Offer og gave ville du ikke ha, men et legeme dannet du for meg. Brennoffer og syndoffer hadde du ikke lyst til. Da sa jeg: Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud.»

Til Nikodemus sier Jesus: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.» (Joh 3,16).

Og til jødene sier han:

«Derfor elsker Faderen meg, fordi jeg setter mitt liv til for at jeg skal ta det igjen. Ingen tar det fra meg, men jeg setter det til av meg selv. Jeg har makt til å sette det til, og jeg har makt til å ta det igjen. Dette budet fikk jeg av min Far.» (Joh 10,17–18).

"Alle de som Faderen gir meg, kommer til meg. Og den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut. For jeg er kommet ned fra himmelen, ikke for å gjøre min vilje, men for å gjøre hans vilje som har sendt meg. Og dette er hans vilje som har sendt meg, at jeg ikke skal miste noe av alt det han har gitt meg, men reise det opp på den siste dag. For dette er min Fars vilje, at hver den som ser Sønnen og tror på ham, skal ha evig liv. Og jeg skal reise ham opp på den siste dag -- Jeg er det levende brødet som er kommet ned fra himmelen. Om noen eter av dette brødet, skal han leve i evighet. Og det brødet som jeg vil gi, er mitt kjød, som jeg vil gi for verdens liv." (Joh. 6)

Den som vil fordype seg mer i hva Sønnen personlig sier til Faderen om denne saken, kan lese Johannes 17.

Skriften rommer enda flere av den treenige Guds vitnesbyrd om den himmelske fredspakten:

«For ditt paktsblods skyld vil jeg også fri dine fanger ut av brønnen som det ikke er vann i.» (Sak 9,11).

«For dette er mitt blod, den nye pakts blod, som utgytes for mange til syndenes forlatelse», sier Jesus i Matt 26,28.

«Og dette skal være min pakt med dem, når jeg tar bort deres synder.» (Rom 11,27).

Paulus viser oss hvordan dette skal forstås: Kristus er vår andre stamfar. Fra ham arver vi rettferdighet og liv – like så uforskyldt som vi arvet synd og død fra Adam, vår første stamfar.

Gud betrakter oss i Kristi død og oppstandelse som døde og oppstått med ham, på samme måte som vi falt i Adams fall og døde i Adams død. For Gud fant det for godt å stille Kristus i hele menneskeslektens sted. Han ser oss i Kristus, og han ser Kristus for oss i hans lydighet, lidelse og død. Med Kristus er vi døde, og med Kristus er vi oppstått som rettferdige og forlikt med Gud.

Adam og Eva ble satt på prøve overfor treet til kunnskap om godt og ondt. På samme måte setter Gud nå hvert eneste menneske på en personlig prøve overfor Kristus.

For nå skal evig liv eller evig død ikke lenger bero på vår delaktighet i Adams skyld. Den skylden, og hele menneskeslektens synd, har Guds Lam båret. Det avgjørende nå er den enkeltes forhold til Kristus – tro eller vantro.

Paulus sier det slik:

"Men Gud, som er rik på miskunn, har, på grunn av sin store kjærlighet som han elsket oss med, gjort oss levende med Kristus, vi som var døde ved våre overtredelser. Av nåde er dere frelst. Han reiste oss opp sammen med ham og satte oss med ham i himmelen, i Kristus Jesus." Ef 2,4–6.

"Én er død for alle, og derved har de alle dødd." 2 Kor 5,14.

"Altså, likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet." Rom 5,18–19.

"Derfor er han mellommann for en ny pakt, for at de som er kalt, skal få den evige arven som var lovt, etter at det har funnet sted en død til forløsning fra overtredelsene under den første pakt. For når det gjelder et testamente, er det nødvendig at det blir godtgjort at den som har opprettet det, er død. For et testamente blir først gyldig når han dør, siden det aldri trer i kraft så lenge den som opprettet det, er i live." Hebr 9,15–17.

"Derfor er det også en så meget bedre pakt, den som Jesus er blitt garantist for." Hebr 7,22.

Meningen med pakten og fullbyrdelsen av den var denne: «Og jeg vil slutte en fredspakt med dem – en evig pakt med dem skal det være.» (Esek 37,26). Dette var dypest sett bakgrunnen for alt Kristus gjorde og led for oss. Det er fra dette synspunktet man må betrakte Kristi lidelse for å kunne forstå den rett.

I Herrens store paktbok står dette tydelig og klart beskrevet. Men samtidig er det en hemmelighet som Gud beholder for seg selv og sine barn, og som han kun åpenbarer for dem han vil. Han åpenbarer det for dem som frykter ham og elsker hans pakt. David sier:

«Herren har fortrolig samfunn med dem som frykter ham, og hans pakt skal bli dem kunngjort.» (Sal 25,14).

Med dem inngår han også en personlig pakt:

> «Jeg vil forlove meg med deg for evig tid. Jeg vil forlove meg med deg i rettferdighet og rett, i miskunnhet og barmhjertighet. Og jeg vil forlove meg med deg i troskap, og du skal kjenne Herren.» (Hos 2,19–20).

Til slutt vil vi henvise til hva noen av de gamle Guds menn, bla Schriver, skrev om denne overenskomst, dette Guds testamente til de troende:

Jeg, den evige, allmektige Gud, Jesu Kristi Far, forplikter meg ved min Sønns aller helligste forsoningsblod til å tilgi deg – og alle mennesker på jorden som i sann erkjennelse av sin synd setter sin lit til min Sønn, Jesus Kristus – all synd rikelig, og aldri mer komme din misgjerning i hu.

Jeg erklærer deg fullstendig fri fra lovens forbannelse og fra Djevelens store overmakt. Jeg lover deg sikker frihet fra min rettferdige vrede. For meg er du så rettferdig og salig som om du selv hadde oppfylt loven og gjort opp for dine synder – ja, som om du var født uten synd og aldri hadde begått en eneste overtredelse.

Alt dette skjer for min Sønns, Jesu Kristi skyld. Han har i ditt sted oppfylt loven og blitt en forbannelse og et skyldoffer. Med sitt guddommelige blod har han utslettet dine synder, vendt bort min vrede og overvunnet Djevelen, helvete, verden og døden – og slik brakt en evig rettferdighet til veie.

Og ikke bare dette, men jeg vil også sørge for at du heretter, gjennom Kristus, skal ha et evig samfunn med oss – hele den hellige treenighet. Jeg vil være din evige Far, og du skal i evighet være min elskede sønn, datter og arving.

Min Sønn, din Frelser, skal være din evige mellommann og gjenløser, og du skal være hans gjenløste bror, søster og medarving. Ja, ved Den Hellige Ånds kraft, som han skjenker deg, skal du forenes med ham for evig som hans trolovede brud.

For å gi deg ytterligere sikkerhet, har jeg satt Den Hellige Ånds segl i ditt hjerte og i din samvittighet. Jeg har også gitt deg min nye pakts ubrytelige dobbeltsegl: først den hellige dåp – gjenfødelsens testamente – og dernest den hellige nattverd. Den er sakramentet på den sanne og levende forening du får med min Sønns legeme og blod – han som er din brudgom, herre, frelser og gjenløser.

Dette taler, skriver, lover og besegler jeg, Herren din Gud, sammen med min kjære Sønn og Den Hellige Ånd. Så sant jeg lever, lover jeg å holde mitt ord og fullføre dette i deg – på tross av all menneskelig fornuft og mot alle helvetes porter.

Alt dette skjer for at du heretter, så lenge jeg unner deg livet, skal tjene meg i hellighet og rettferdighet. Du skal leve rent, rettferdig og gudfryktig, og stadig følge i Kristi, din gjenløsers fotspor. Du skal ikke lenger leve for deg selv, men for ham. Du skal våkent stride mot ditt kjød (der djevelen og verden har sitt tilhold), vokse i helliggjørelse og holde deg ren fra alt som besmitter legeme og ånd.

Bruk mine sakramenter på verdig vis, strid den gode strid, og bevar troen og en god samvittighet helt til enden.

Til dette vil jeg alltid rikelig skjenke deg visdoms og forstands ånd, råds og styrkes ånd, kunnskaps og gudsfrykts ånd – hvis du av hele ditt hjerte ber meg om det og ikke synder mot meg mot bedre vitende.

Om du derimot fra tid til annen faller på grunn av svakhet, skal det – så sant du ved min nådes hjelp reiser deg igjen – ikke bli deg til fordømmelse. Ved daglig fornyelse skal du bli stadig sterkere i Herren Kristus, og ved hans styrkes kraft vokse i troen på alle måter.

Med dette for øye vil jeg rense deg som en levende gren på vintreet, slik at du stadig bærer mer frukt – frukt som virkes i deg ved Jesus Kristus, inntil du av nåde får overrakt livets krone.

Gitt i Den Hellige Treenighets råd, og gjort visst gjennom vår felles mellommann, Jesus Kristus.

Skapelsen og mennesket – 1 Mos. 1

«Det nye testamente ligger skjult i det gamle, og det gamle ligger åpent i det nye» (Augustin).

Luther har en gang sagt at før et menneske virkelig lærer å forstå de første ordene i 1. Mos. 1: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden», så vil det være avgått med døden, og om det enn hadde levd i tusen år, ville det ikke fullt ut ha fattet dem.

Jesus henviser oss til skaperverket når han vil vekke oss til å se hvordan Guds sinnelag er mot oss. Han henviser oss til fugler, gress og liljer (Matt 6,26–34), og til den natur som fra Skaperens hånd er nedlagt i mennesket (Luk 11,11–13).

Paulus sier at til og med hedningene, skjønt de aldri har hørt ordet om skapelsen blitt forkynt, dog bør komme til erkjennelse av Gud ved å betrakte hans skaperverk. «For Guds usynlige vesen», sier han, «både hans evige kraft og hans guddommelighet, har vært synlig fra verdens skapelse av. Det kjennes av hans gjerninger, for at de skal være uten unnskyldning» (Rom 1,20).

Hvor mye mer gjelder ikke dette oss som har fått ordet om denne skapelsen forkynt! Bibelens beretning om skapelsen gir langt mer lys og langt større trøst enn de synlige tingene alene. Augustin har ut fra skapelsesberetningen hentet de skjønneste og sterkeste grunner til trøst. Det samme er hensikten her, når vi nå for en liten stund vil dvele i paradiset, og i tidens første skjønne morgenlys beskue vår himmelske fars kjærlighet, visdom og makt.

Det vi i paradiset først og fremst skal ha for øye, er å finne svar på følgende spørsmål:

Hva er Guds tanke og mening med mennesket?

Hva er et menneske, og hva ble det i tidenes begynnelse skapt til?

Videre skal vi betrakte menneskets stilling etter fallet, og se hvilke utsikter for evigheten det har, og hvilke planer Gud har lagt for dets frelse.

Men først og sist skal Herren Selv og den guddommelige kjærlighet, visdom og troskap her stråle oss i møte. Vi skal finne en mektig og evig trøst – et fast holdepunkt, noe som kan være nødvendig i det mørke og den uro vi befinner oss i her nede. Hele Kristi rike på jorden er et troens rike.

Her på jorden har Gud latt den strøm av synd og elendighet som fløt ut fra Adams fall bli tilbake. Derfor slipper ingen kristen lykkelig igjennom, med tro og tillit i behold, om han ikke holder fast ved hva Gud er i seg selv, og hva som fra begynnelsen har vært hans hensikt med oss.

Da Gud skapte jorden og utsmykket den så skjønt og så rikt, var det menneskets lykke og velvære han hadde for øye. Mennesket skulle gjennom det skapte vekkes til å se Gud, lære ham å kjenne og gi ham ære.

All naturens rikdom og den store mengden av levende vesener ble til for menneskets skyld. Og da alt var ferdig, vendte Herren seg til sine to barn og sa:

«Vær fruktbare og bli mange og fyll jorden, og legg den under dere og råd over havets fisker og himmelens fugler og over alt levende som rører seg på jorden. Og Gud sa: Se, jeg har gitt dere alle planter som sår seg over hele jorden, og hvert tre med frukt som setter frø. Det skal være føde for dere. Og til alle jordens dyr og til alle himmelens fugler og til alt som kryper på jorden som det er levende sjel i, gir jeg alle grønne planter til føde» (1 Mos 1,28–30).

Det vil derfor være naturlig å også betrakte dette skjønne, rike «hus» som Herren bygget til sine barn, til mennesket. Ved å se på huset og hva som er i det, kan man trekke slutninger, ikke bare om ham som bygget det, men også om deres høyhet, rikdom og rang som det ble bygget for.

Bibelens første ord er disse: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden. Og jorden var øde og tom, og det var mørke over det store dyp, og Guds Ånd svevet over vannene. Og Gud sa: Bli lys! Og det ble lys» (1 Mos 1,1–3).

Og Gud satte et skille mellom lyset og mørket. Av dette fikk vi dag og natt, og det før solen ennå var blitt skapt. Deretter beskrives skapelsen av elementene og himmelvelvingen, som de to første herlige resultater av skapelsen. Og videre heter det:

«Og Gud sa: Jorden skal la gress, planter som sår seg, frukttrær som bærer frukt med frø i, spire fram på jorden, hvert etter sitt slag. Og det ble slik. Og jorden lot gress gro fram, planter som sår seg, hvert etter sitt slag, og trær som bærer frukt med frø i, hvert etter sitt slag. Og Gud så at det var godt. Og det ble aften, og det ble morgen, tredje dagen» (1 Mos 1,11–13).

På den fjerde dagen skapte Gud solen, månen og stjernene, anviste dem i deres baner, og la dermed ned ordninger som fastsatte dager, måneder og år. Nå var det store lys på himmelen, solen tent, som i så mange århundrer har forsynt vår klode med lys og varme, og står der like herlig for våre øyne den dag i dag.

Nå var jorden kledd med gress og blomster, trær og urter, alt for at dens kommende herre, mennesket, skulle ha det godt og finne det som var nødvendig til livets opphold. Her er det ikke engang nødvendig med vår tro, vi ser det jo alt for våre øyne hver eneste dag.

Mellom alt det skjønne som nå strålte i sin glans på den nyskapte jord, fantes det ennå ingen skapning som kunne nyte det eller glede seg ved det. Det var fremdeles kun et planterike. Var det blitt stående slik, så hadde jorden med all sin rikdom og prakt, paradiset med sine blomstrende enger, sine bugnende trær og sine skjønne vann kun vært en tom og øde skueplass, uten livets ånd, en skueplass uten så mye som en eneste tilskuer.

Et slikt tomrom i skaperverket var ikke etter Guds tanke. Dessuten var det jo til mennesket han skapte og smykket huset. Og mennesket skulle, som skapt i hans bilde, ha et rike av levende vesener å herske over på jorden, likesom han selv er hersker over talløse verdener og mektige himmellegemers kretsløp.

Da tenkte Gud igjen en skapende tanke – en tanke om liv, en verden av liv og bevegelse, en verden av utallige vesener. Og ut av hans visdomsmakt, som må hensette oss i den dypeste forundring, fødtes det i hans skapertanke på én gang utallige vesener av mangfoldige arter, hver med sine særegne skikkelser, sine ytre og indre organer og sine naturlige egenskaper.

Denne sin skapertanke utførte Gud ved sitt allmaktsord, idet han sa:

«La vannet vrimle med et mylder av levende sjeler, og la fugler fly over jorden, under himmelhvelvingen. Og Gud skapte de store sjødyrene og alle de levende sjeler som rører seg, som vrimler i vannet, hvert etter sitt slag, og hver vinget fugl etter sitt slag. Og Gud så at det var godt. Og Gud velsignet dem og sa: Vær fruktbare og bli mange og fyll vannet i havet, og fuglene bli mange på jorden! Og det ble aften, og det ble morgen, femte dagen. Og Gud sa: Jorden skal la levende sjeler gå fram, hver etter sitt slag: Fe og kryp og jordens ville dyr, hvert etter sitt slag» (1 Mos 1,20–24). Og Gud så at det var godt.

Slik ble nå den nyskapte jord fylt opp med levende vesener. Hav, sjøer og elver vrimlet av fisk, og luften av fugler og vingede insekter. Jorden stod fullkomment utsmykket og utrustet, klar til å motta sin dertil bestemte konge og herre: mennesket. Sol, måne og stjerner gav fra seg sitt milde skinn. Jorden, såvel som de andre planeter, hadde startet sitt daglige og årlige kretsløp.

På berg og i daler fantes de ulike slags trær. Gress og blomster hadde sprunget ut av jordens skjød. Gresset dekket den med sitt grønne teppe, og blomstene med deres fargerike skjønnhet. Frukttrærne stod der i all sin prakt, med blader, blomster og frukt. Dyrene og fuglene lekte fredelig sammen, i ungdommelig munterhet. Over alt det skapte var det skjønnhet, liv og bevegelse, glede og fryd.

Da alt slik stod ferdig, i all sin skjønnhet og prakt, da «alle morgenstjerner jublet, og alle Guds sønner ropte av fryd» (Job 38,7), da tenkte Gud på mennesket. For nå følger vers 26 i skapelsesberetningen: «La oss gjøre mennesker!»

Hvor herlig og virksomt enn dyre- og plantelivet ytret seg i den nyskapte verden, så fantes det ennå ikke en eneste skapning med evne til å kjenne og elske sin skaper. Det fantes ingen som var i stand til å heve seg over det praktfulle og underfulle skuespill, og opp til ham som stod bak det. Det fantes ingen som hadde en udødelig sjel, med evne til å tenke og handle.

En viktig plass i skaperverket stod fremdeles tom. Arvingen i huset manglet ennå. Et strålende skjønt, herlig og underfullt tempel stod rede, men den prest som skulle forrette gudstjenesten og tenne røkelsen for templets store Herre og Gud manglet.

Vi vil nå gå over til å betrakte hvordan mennesket ble skapt, mennesket, som skulle være konge og prest og bære fram for Gud det lovprisningsoffer all skapningen var ham skyldig, og slik være representant for hele den øvrige himmel og jord.

«Og Gud sa: La oss gjøre mennesker i vårt bilde, etter vår liknelse. Og de skal råde over havets fisker og over himmelens fugler, og over feet og over all jorden, og over hvert kryp som rører seg på jorden. Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem» (1 Mos 1,26–27).

«La oss gjøre mennesker», sier Herren. Her antydes det at det er et samråd. Han sier ikke: «Jeg vil gjøre mennesker!», eller «la jorden frembringe mennesker!», men «La oss gjøre mennesker!»

Hele den øvrige vrimmel av skapninger var skapt uten et slikt samråd. Det lød kun et allmaktsord: Bli! Men da Gud ville skape mennesket, ble det holdt en rådslagning.

Med hvem holdt da Skaperen denne rådslagingen? Uten tvil var alle de tre personene i guddommen til stede ved denne anledning. Nå skulle den skapning bli til, som ikke bare hadde et jordisk og forgjengelig legeme, men også en udødelig sjel. Denne skapningen skulle bli tatt av Guds egen Ånd og dannes med tanke på et evig samliv med Gud. Herren sier: «La oss gjøre mennesker i vårt bilde, etter vår liknelse.»

I kraft av sin evige forutviten var Gud på forhånd klar over menneskets fall. Han visste også om all den elendighet som ville bli følgen av dette fall. Derfor ville han ikke la denne betydningsfulle skapning gå ut fra sin skapende hånd før en rådslaging hadde funnet sted, og før Sønnen, det evige Ord hadde påtatt seg menneskets frelse. Da Sønnen sa: «Jeg vil frelse», da sa Faderen: «Da vil jeg skape – la oss gjøre mennesker!»

Denne frelse var utvilsomt besluttet allerede på et tidligere tidspunkt. For Paulus sier: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4). Og Peter sier at Kristus var forut bestemt til å gi sitt blod for menneskers frelse, bestemt til det før verdens grunnvoll ble lagt.

«Han var forut kjent, før verdens grunnvoll ble lagt, og for deres skyld er han blitt åpenbart ved tidenes ende» (1 Pet 1,20).

Men Herrens Ånd har i beretningen om menneskets skapelse indirekte villet gi oss en anelse om Guds besluttede råd til vår frelse. Mer enn en dunkel antydning er det ikke, og den ville neppe ha blitt forstått om ikke Skriften andre steder hadde uttalt seg klart og tydelig om samme sak. For spør noen hvordan man kan vite hva som i Guds evige råd ble behandlet og besluttet, så kan man med full rett svare at det er brakt til vår kunnskap av dem som selv var til stede: de tre guddomspersoner som rådet bestod av.

Faderen oppsøkte på fallets dag, straks våre første foreldre i deres fornedrelse og skam, og brakte dem bud om den besluttede frelse gjennom «kvinnens ætt» (1 Mos 3,15). Senere åpenbarte han seg for patriarkene, og fornyet sitt løfte.

Den Hellige Ånd taler så tydelig gjennom profetene at en apostel i det nye testamente ikke kunne ha uttrykt seg tydeligere. De taler om den kommende «forløser» (Jes 59,20), «min tjener Semah (Spire)» (Sak 3,8), «kvisten som skyter fram av Isais stubb» (Jes 11,1), den «store profet» (5 Mos 18,15), «Herrens salvede» (Jes 61,1) som ble «såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger» (Jes 53,5).

Men på en spesiell måte har Sønnen, «den enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn» (Joh 1,18), brakt den til vår kunnskap. Derfor kalles han også det «trofaste og sannferdige vitne» (Åp 3,14). Og i Ef 1,9 sier Paulus om «vår Herre Jesu Kristi far» at «han kunngjorde oss sin viljes hemmelighet, etter sitt frie råd, som han forut fattet hos seg selv».

Altså – Gud har utvalgt oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt. Kristus var, før verdens grunnvoll ble lagt forut bestemt til å være vår frelser. Skulle da ikke grunnen for vår utvelgelse og frelse være lagt tilstrekkelig dypt! Og burde man ikke være trygg og salig i troen på ham, ja, så jublende glad at man følte trang til å rope sin glede ut for all verden!

Og på den andre side: Det er neppe verdt at vi forsøker å vinne frelse på noen annen vei enn gjennom Guds elskede Sønn. I ham er vi utvalgt!

Nei, kom ikke frem for Gud uten Kristus. Forsøk aldri å vinne hans velbehag i ditt eget navn. Det er i Kristus alene vi er til behag for Gud. Utenfor ham har Gud ikke noe kontaktpunkt som kan gjøre fellesskap med mennesker mulig. Dessuten er grunnen til vår frelse lagt for dypt til at den noensinne skal kunne rokkes.

Ikke bare fant det sted en rådslaging før mennesket ble skapt. Mennesket ble også skapt på en helt annen måte enn den øvrige skapning.

Da dyrene ble skapt, het det: «La vannet vrimle –» og «Jorden skal la levende sjeler gå fram». Det kan synes som om Gud, da han skapte dyrene, ikke handlet umiddelbart, men at han med sitt allmaktsord virket inn på krefter som allerede i forveien var lagt ned i naturen. Men ved menneskets skapelse skulle ingen naturkrefter være medvirkende. Der virket Gud alene og umiddelbart. Alle de tre personene i guddommen stod sammen om dette verk, og det het: «La oss gjøre mennesker!»

Mennesket er således verken født av vannet eller av jorden, som visse hedningefolk før har ment. Mennesket er på en helt spesiell og umiddelbar måte skapt av Gud. Ennå merkeligere blir denne omstendigheten, når vi betrakter opprinnelsen til menneskets to bestanddeler, nemlig legeme og sjel. Om dette leser vi i kap. 2,7: «Og Gud Herren formet mennesket av landjordens støv, og blåste livets ånde i hans nese, og mennesket ble til en levende sjel.»

Gud formet mennesket av landjordens støv – til en evig påminnelse om at vi er støv. Alltid skulle vi huske at legemet og tiden her nede er underlagt forgjengeligheten. Derfor skulle vi søke det som hører sjelen og evigheten til.

Gud blåste livets ånde inn i hans nese.

Hvilken høy og edel opprinnelse vi har! Sjelen, den udødelige sjel, evighetsbarnet, bestemt til i tid og evighet å leve sammen med Gud, er kommet fra Gud på en ganske direkte måte.

Her må vi utrope med David: «Jeg vil takke deg Gud, fordi jeg er underfullt skapt!» (Sal 139,14). Her har vi grunnen til at Paulus kan si om mennesket i alminnelighet at det er beslektet med Gud (Apg 17,28). Og forskjellen mellom legemets og sjelens bestemmelse finner vi uttrykt i Fork 12,7: «støvet vender tilbake til jorden og blir som det var før, og ånden vender tilbake til Gud, som ga den.»

Både legeme og sjel, jordbarnet og evighetsbarnet er således, hver for seg Guds eget, personlige verk. Og Gud skapte mennesket i sitt bilde.

Dette har Guds Ånd på en karakteristisk, og tilsynelatende overflødig måte villet henlede vår oppmerksomhet på, idet han sier: «Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det» (1 Mos 1,27).

Gud ville gjøre et bilde av seg selv da han skapte mennesket. Noe slikt ufattelig stort og herlig er det vi er bestemt til. Skapt til å være Gud lik – om enn ikke hans likemenn – skapt til å være Guds barn og arvinger.

Derfor kunne også Guds Sønn bli menneske, bli vår bror, og i ett og alt sine brødre lik (Hebr 2,17). Han skammer seg ikke ved å kalle dem brødre (Hebr 2,11). Han kom for å gjenopprette det som ved syndefallet var ødelagt. Derfor skal vi gjennom ham, tross alt få del i den herlighet som vi ved skapelsen var bestemt til. Gjennom en nyskapelse, en ny fødsel, blir vi med én gang nye skapninger i Kristus, og får del i guddommelig natur (2 Pet 1,4), og det nye mennesket skal daglig «bli fornyet til kunnskap etter sin Skapers bilde» (Kol 3,10).

Helt vinner imidlertid aldri Guds bilde skikkelse i oss, før vi i oppstandelsen får nye, rene og udødelige legemer, og Kristus kommer for å vise seg underfull i alle troende (2 Tess 1,10). «Mine kjære», sier Johannes, «nå er vi Guds barn, og det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli! Vi vet at når han åpenbares, da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2).

Det er ikke så mye vi kan vite om Guds bilde, og i hvor stor grad de første mennesker lignet Gud. Så fullstendig er gudsbildet i oss gått tapt at vi ikke har noen som helst erfaring av dette. Skriften har heller ikke gitt oss noen nærmere forklaring om det. I Kol 3,9–10 sier imidlertid apostelen: «Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket med dets gjerninger, og har ikledd dere det nye mennesket, det som blir fornyet til kunnskap etter sin Skapers bilde.»

Og i Ef 4,24: «Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten.»

Av disse og flere lignende bibelsteder kan vi se at Guds bilde hovedsakelig har vært preget i menneskets ånd, og bestått i en opplyst forstand og en hellig, fri og ubundet vilje. Vi vil også, når vi senere skal betrakte syndefallets følger, finne at det nettopp var på disse punktene det var skjedd en merkelig forandring. Mennesket tenker forvrengte og tåpelige tanker om Gud, og dets vilje er ond og behersket av lysten til synd.

«Det Guds bilde som Adam ble skapt til», sier Luther, «har vært noe av det herligste og edleste man kan tenke seg, da verken hans fornuft eller hans vilje var besmittet av synd. Forstanden var fullkommen ren, hukommelsen fullkommen pålitelig og viljen fullkommen oppriktig og sann. Samvittigheten var fullkommen ren og ubesværet, fri for sorg og for dødsfrykt. Denne indre fullkommenhet har, sammen med legemets skjønnhet og herlighet, gjort at mennesket langt overgikk alle andre levende vesener.»

Adam og Eva har slik eid det som er alle troendes ønske og begjær. Ingenting har hindret dem fra å være så fromme som de gjerne ville. Aldri trengte de å klage: «det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg» (Rom 7,19). De hadde virkelig en fri vilje. Vi derimot, kjenner den kun som et drømmebilde, et dunkelt barndomsminne.

I virkeligheten har ingen fri vilje, for som Paulus sier, både jøder og grekere er alle under synd (Rom 3,9), underlagt synden som trellen sin herre og sitt åk. «Jeg er kjødelig, solgt som trell under synden», sier han videre (Rom 7,14).

Av naturen er alle mennesker etter fallet «vredens barn» (Ef 2,3). De kan ikke gjøre seg selv fri, men må følge deres overmann, synden, inntil en sterkere griper inn. Adam og Eva, derimot, hadde en fri vilje. Derfor ble de også satt på en prøve, hvor liv eller død var betinget av deres lydighet eller ulydighet. I tillegg var de i stand til å tenke sanne og rette tanker om Gud. De hadde en klar erkjennelse av hans hjertelag imot dem, og derfor også en barnlig og inderlig fortrolighet med ham.

Etter fallet er vår forstand formørket, forvirret og uten innsikt i åndelige ting. Vi mister bestandig det rette syn på Gud. Vi føler oss trygge der vi burde frykte, og vi frykter der vi burde være trygge og glade.

Guds bilde har videre vært preget i menneskets sjel, ettersom sjelen var av åndelig art, udødelig likesom Gud, og dessuten hadde evne til å forstå, tenke og konkludere, også når det gjaldt usynlige og åndelige ting. Dette er et forhold som tydelig setter et skille mellom oss og dyrene.

Likeledes var ikke legemet underlagt døden. Det var fri for alle sykdommer og all smerte. Det er den legemlige død Paulus taler om når han i 1 Kor 15,21 sier: «For ettersom døden kom ved et menneske, så er også de dødes oppstandelse kommet ved et menneske.»

Til slutt bestod menneskets likhet med Gud også i at det ble satt til herre og hersker over jorden og over alle levende vesener som fantes på jorden.

Samler vi nå alt dette til en helhet, hvilket herlig bilde ser vi ikke da! I sannhet en gjenspeiling av Guds eget vesen.

Adam og Eva har i paradiset levd som barn med sin far, i glad fortrolighet med Gud, i hellig uskyld, og med en fullkommen uskadet samvittighet. I Guds nærvær har de følt en fullkommen frimodighet og trygghet. En skarp og klar forstand har satt dem i stand til å med enkelhet kunne fatte og skue deres himmelske fars mektige gjerninger. De har hatt et friskt og udødelig legeme, en udødelig sjel og dessuten herskermakten over jorden og alle levende vesener på den.

Det har etter syndefallet ikke eksistert et eneste menneske som dette på jorden – med unntak av ett eneste: mennesket Kristus Jesus (1 Tim 2,5), om hvem det uttrykkelig heter:

«Han er avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3).
«Han er et bilde av den usynlige Gud, den førstefødte fremfor enhver skapning» (Kol 1,15).
«For denne verdens gud har forblindet de vantros sinn, så de ikke ser lyset fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde» (2 Kor 4,4).

Et slikt menneske måtte til for å gjenopprette det som ved det første menneskes fall var lagt øde.

Vi vil, før vi går videre, forsøke å hente ut noen lærdommer av det vi her har betraktet. Og da først og fremst dette: Hele Guds skaperverk vitner om at det er en mesters hånd som står bak. Hvilken Gud vi dog har! Hvilken storhet og makt han har lagt for dagen! Skulle vi da betrakte noe som umulig for en slik Gud!

At Gud er alle tings skaper og opphav kan vi i alle fall ikke betvile. Vi har daglig det skapte for øye, og vår sunne fornuft sier oss at det må komme fra

noen. Hvor har vi da hatt vår forstand hen, når vi kan tvile på Gud – om så på et eneste punkt – tvile på hans vilje og makt til å hjelpe alt som har navn av menneske, og som ønsker å motta hans hjelp!

For uerfarne og overfladiske sjeler, som aldri har vært i noen virkelig nød, og for levende troende kristne, for hvem Ordet er alt, er det nok ikke behov for en slik betraktning. Men når en kristen kommer så langt ut i mørke og anfektelse at han tviler på alt Guds ord, da viser Herren ham til skaperverket – det han ikke behøver å tro, men kan se.

Mot timelige bekymringer sier for eksempel Herren: «Se på fuglene under himmelen! – deres Far i himmelen gir dem føde. Er ikke dere langt mer verd enn de?» (Matt 6,26). Skulle vel Gud sørge for de små og ubetydelige fugler, men glemme mennesket, hans dyreste og herligste skapning? «Legg merke til liljene på marken – Selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem. Men kler Gud slik gresset på marken, det som står i dag og i morgen kastes i ovnen, skal han da ikke mye mer kle dere – dere lite troende?» (Matt 6,28–30).

Til dem som frykter for menneskers ondskap lyder det fra Herren: «Selges ikke to spurver for en skilling? Men uten deres Far faller ikke én av dem til jorden. Men endog hårene dere har på hodet, er talt alle sammen. Frykt derfor ikke! Dere er mer verd enn mange spurver» (Matt 10,29–31).

Det kan synes for deg som om Herren har sviktet deg og forlatt deg. Det er en bestemt sak hvor du ikke vet din levende råd. Selv kan du umulig klare den, og i hele verden er det ingen som kan hjelpe deg. Til Gud har du ropt så du er både hes og trett, men heller ikke han ser ut til å kunne hjelpe. Han synes å være som en «kjempe som ikke makter å hjelpe» (Jer 14,9).

Forstår du da ikke at det er den underlige, men trofaste Gud som skjuler sitt ansikt for deg! Forutsatt da at du ikke setter deg opp imot Gud og hans ordning, og for eksempel begjærer kraft til helliggjørelse før du har tilegnet deg og opplevd gleden i den uforskyldte nåde, eller ber om timelig hjelp uten å ville arbeide. Forutsatt at du altså søker hjelpen på den rette måte, så er det komplett umulig at Gud ikke skulle gi deg alt som er godt og nyttig.

Eller, «Er Herrens arm for kort?» (4 Mos 11,23) «Han som plantet øret, skulle han ikke høre? Han som skapte øyet, skulle han ikke se?» (Sal 94,9). Skulle han ikke også se din nød? Han som har omsorg for fuglene, skulle han ikke også ha omsorg for deg?

Overvei nøye spørsmålet Jesus stiller: «Er ikke dere mye mer verdt enn de?» Han besvarer selv spørsmålet: «Dere er mer verd enn mange spurver.»

Ja, slik må Jesus ha regnet, han som har kjøpt oss så dyrt: «Dere er mer verd enn mange spurver.» Og spurvene tar han seg av. Skulle han da glemme deg?

Jeg har syndet, sier du. At Gud har slått hånden av meg er derfor kun lønn som fortjent.

Men menneske da! Har da Gud handlet med oss etter våre synder? Han som «utvalgte oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4), han som «forlikte oss med seg selv ved hans Sønns død, da vi ennå var fiender» (Rom 5,10), han som i «Kristus forlikte verden med seg selv» (2 Kor 5,19) – skulle han nå handle med oss etter våre synder?

Er det i vår egen rettferdighet vi skal bestå for Gud? Da ble intet menneske frelst. Da skulle vi ikke få så mye som en dråpe vann. Nå derimot, er vi daglig gjenstand for Guds utallige velgjerninger.

Slik bør vi av det vi kan se, lære å tro det vi ikke kan se.

På samme måte bør vi, med blikket festet på skaperverkets storhet, legge en demper for fornuftens overmot, når den vil gå i rette med Gud, og tvile på det den ikke forstår. I gammel tid, da en ellers from og rettsindig mann, hvis like ei fantes på jorden, ved en bestemt anledning falt for denne fristelse, svarte Herren ham:

«Hvor var du da jeg grunnfestet jorden? Har du innsikt, så fortell meg det! Hvem fastsatte dens mål? – Eller hvem spente målesnor ut over den? Hvor ble dens støtter senket ned, eller hvem la dens hjørnestein, mens alle morgenstjerner jublet, og alle Guds sønner ropte av fryd? Hvem lukket for havet med dører, da det brøt fram og gikk ut av mors liv, den gang jeg kledde det med skyer og svøpte det i skodde og merket av en grense for det og satte bom og dører og sa: Hit skal du komme, og ikke lenger, her skal dine stolte bølger legge seg! Har du i dine dager befalt morgenen å bryte fram? Har du vist morgenrøden dens plass, for at den skulle gripe fatt i jordens ender, og de ugudelige ristes bort fra den? – Er du kommet til havets kilder, har du vandret på dypets bunn? Har dødens porter vist seg for deg? Har du sett dødsskyggens porter? Har du sett ut over jordens vidder? Si det dersom du kjenner alt dette! Hvor er veien dit hvor lyset bor? Og mørket, hvor er dets sted – Kan du føre Dyrekretsens stjernebilder fram i rette tid? Og Bjørnen med dens unger – kan du styre deres gang? Kjenner du himmelens lover? Fastsetter du dens herredømme over jorden?» (Job 38).

På slike spørsmål skulle man prøve seg, når fornuften ønsker å sette seg til herre over Guds ord, og det er noe den ikke forstår. Da blir man snart glad for å kunne oppgi arbeidet med dette, og i stedet si: «Tal Herre, din tjener hører!» (1 Sam 3,10). Og da har en fordypelse i skaperverket gjort sin nytte.

Men i særlig grad skal vi av menneskets skapelse, og alle Guds velgjerninger imot det, lære å bedre forstå Guds kjærlighet. Mennesket var jo i virkeligheten båret under Guds hjerte. Og ifølge hans eget utsagn har ikke noe morshjerte på jorden følt så ømt for sitt barn, som han selv gjør for sitt.

«Glemmer vel en kvinne sitt diende barn, så hun ikke forbarmer seg over sitt livs sønn? Om også de glemmer, så glemmer ikke jeg deg. Se, i begge mine hender har jeg tegnet deg, dine murer står alltid for meg» (Jes 49,15–16).

Derfor – enda en gang: La den tanken fare at Gud ikke skulle bekymre seg for deg. Hvorfra er du kommet? Hvem har skapt deg, og inntil i dag holdt deg i live?

Hva var Guds hensikt med alt det han skapte på jorden? Var det ikke for menneskets skyld det ble til? Angår ikke barnet sin far, fra hvem det har fått sitt liv? Hvilket dyr, selv det grummeste, har ikke omsorg for og verner sitt avkom? Hvordan kan du da mene at du ikke skulle ligge Gud på hjerte, han som er selve kjærligheten, ja, endog gav sin Sønn i døden for oss!

Like så visst som du erkjenner at du er skapt av Gud – og er et menneske, like så visst kan du regne med å være gjenstand for Guds evige, ubegripelige kjærlighet. Gud gi oss opplatte øyne, og forøk oss troen!

Syndefallet og dets følger

«Gud skapte mennesket til uforgjengelighet og gjorde ham til sitt eget vesens bilde. Men ved djevelens avind er døden kommet inn i verden» (Visdommen 2,23–24, apokryfisk bok).

Den store, underfulle og nådige Gud satte mennesket på prøve, og riktignok fikk denne prøven et ulykkelig utfall, men ikke desto mindre en herlig utgang.

Vi skal nå betrakte den omstendigheten som ble årsak til all den ulykke, jammer, nød og synd, forbannelse, smerte og kval som har vært menneskeslektens lodd på jorden. Men vi skal også betrakte den kilden til nåde og salighet, glede og fred som alle troende her i tiden har smakt, og som er grunnlaget for de frelstes lykke og lovsang i himmelen.

«Likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden – slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.» (Rom 5).

Først vil vi komme med noen betraktninger om selve mennesket. Det var skapt i Guds bilde, til likhet med ham. Det var et himmelbarn på jorden, bestemt til å leve sammen med Gud, utrustet med en opplyst forstand og en fri vilje. Kort sagt: det var et bilde av Gud selv. Og da mennesket var skapt, «så [Gud] alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt, og han hvilte på den sjuende dagen fra alt sitt verk som han hadde gjort.» (1 Mos 1-2).

For å tale på menneskelig vis: Han vederkveget seg og frydet seg over sitt verk. For at «Gud hvilte på den syvende dagen», betyr riktignok først og fremst at han holdt opp med å skape, men også at han fant en guddommelig hvile og tilfredsstillelse i sitt herlige verk.

Og på en helt spesiell måte har Guds Sønn, som en gang i fremtiden skulle bli «menneskesønn», menneskenes bror og Frelser, i denne første liflige morgenstunden hatt sin glede av menneskenes barn.

Slik sier han det selv i Ordspråkene 8,29–31. Likesom han i Det nye testamentet kalles Ordet, som var fra begynnelsen, Ordet som alt er skapt ved, så kalles han her Visdommen, en talende og virkende personlighet, en evig Gud. Og på det nevnte stedet sier han:

«Da han la jordens grunnvoller – da var jeg hos ham som kunstner, jeg var hans glede dag etter dag, og jeg frydet meg alltid for hans åsyn. Jeg frydet meg på hele hans vide jord, og min lyst hadde jeg i menneskenes barn.»

Ettersom vi allerede på dette tidspunktet var utvalgt i ham, og han bestemt til å bli vår bror og Frelser, så hadde han også allerede her sin glede i menneskenes barn, disse som han en gang skulle komme i så nær forbindelse med ved å selv bli en menneskesønn. Dessuten var mennesket i seg selv et godt Guds barn, med en ånd den himmelske far fant sin glede og hvile i.

Men det var også for menneskets skyld at Gud velsignet og hellighet den sjuende dagen. «Sabbaten er blitt til for menneskets skyld», sier Jesus i Markus 2,27. Og Gud har ofte nok forklart hva sabbaten skulle tjene til. Sjelen skulle på denne dagen finne næring og oppbyggelse i kunnskapen om Gud og de himmelske ting. Slik ligger det i selve sabbatens innstiftelse et bevis på at mennesket er skapt til å kjenne Gud, leve med ham og for ham. Intet dyr har fått noe påbud om å holde sabbaten.

Videre ligger det også i Sabbatens innstiftelse et mektig bevis på at mennesket er skapt til et liv etter dette.

«Alt det Gud har villet at man på sabbaten skal foreta seg,» sier Luther, «peker fram mot og står som urokkelige bevis for et liv etter dette. Hvorfor skulle det ellers være påkrevd at Gud, gjennom sitt ord skulle tale til oss, om vi ikke var bestemt til et evig liv? For om vi ikke har et evig liv i sikte, hvorfor da ikke leve som de stumme skapningene Gud ikke taler med, og som ikke kjenner Gud? Men ettersom det er mennesket alene den guddommelige majesteten taler med, og mennesket alene som er i stand til å kjenne og erkjenne Gud, så følger naturligvis av dette, at det etter dette livet kommer et annet, og at det er for å nå dette evige livet vi behøver kunnskapen om Gud. For det timelige livet er et naturlig liv, et liv som også dyrene har, de som ikke kjenner Gud.»

Av Hebreerbrevet 3. kapittel fremgår det at sabbaten, Guds hvile, også har vært et forbilde på det evige livet i himmelen. For alle som tror, skal det, etter en besværlig og tung pilgrimsgang her, følge en evig og uforstyrret sabbat sammen med Herren.

«Gud skapte mennesket til uforgjengelighet.» Og himmelen har fra første begynnelsen vært tiltenkt mennesket. «Kom hit, dere som er velsignet av min Far!», sier Jesus i Matteus 25,34, «Arv det riket som er **beredt for dere** fra verdens grunnvoll ble lagt.»

Pinestedet derimot var ikke bestemt for mennesket, men for djevelen. «Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans.» (Matt 25,41).

Men før mennesket fullt ut kunne nyte dette åndelige og evige samlivet med Gud, måtte det her på jorden settes på prøve, og bestå prøven.

Nå er det nærliggende å spørre: Hvorfor satte da Gud mennesket på en prøve som han på forhånd visste at de ikke ville bestå?

Til dette må vi svare: Guds skjulte råd er vel egentlig forbeholdt ham alene. Først i evigheten skal det fullt ut bli åpenbart for oss. Men noe kan vi imidlertid forstå.

Augustin sier for eksempel: «Det skjedde for at mennesket skulle lære alle Guds egenskaper å kjenne, ikke bare hans allmakt, visdom og godhet, men også hans strenge rettferdighet og hans uendelige barmhjertighet. Uten prøve og uten fall ville mennesket kun ha lært Gud å kjenne som skaper – aldri som dommer og aldri som frelser.»

En annen fortolker sier: «Skulle menneskets kjærlighet og lydighet være noe verdt, måtte den settes på prøve. Det måtte overlates til mennesket selv å fritt velge mellom lydighet og ulydighet.»

Gud lot mennesket forstå at det ved dette valget hadde frihet til å velge mellom Guds vilje og sin egen vilje, en vilje som kunne vekkes i mennesket ved påvirkning utenfra.

Nå var det to muligheter: lydighet eller ulydighet.

Gjennom lydighet kunne mennesket ha oppnådd salighet uten forsoning. Den forvandlingen som da var nødvendig for å nå et høyere liv, ville ha skjedd på en annen måte enn ved død og forgjengelighet. Adams etterkommere ville da blitt født inn i verden uten synd.

Men til gjengjeld ville hvert enkelt menneske måtte settes på prøve. Skjedde det så at en av dem falt, ville ingen frelse være mulig for dette mennesket. Menneskeslekten ville da ha blitt delt inn i to grupper: syndige og syndfrie mennesker.

Hadde mennesket bevart sin syndfrie natur og sin frie vilje, ville det ikke hatt behov for noen Frelser. Men da hadde det heller aldri hatt noe behov for å prise Gud for hans barmhjertighet, og hadde aldri fått smake sødmen av syndsforlatelsens nåde.

Den mest bemerkelsesverdige forklaringen på hele dette spørsmålet ligger utvilsomt i Jesu egne ord: «Hennes mange synder er henne forlatt, derfor elsker hun meget. Men den som lite er tilgitt, elsker lite.»

Og i lignelsen om faren med de to sønnene (Luk 15,11–32) har Jesus på en spesiell måte malt et bilde for oss av hemmeligheten i sitt nåderike og Guds innstilling til oss mennesker. Han forteller oss der om sønnen som var falt og fortapt, men som takket være Faderens kjærlighet ble overøst med uforskyldt og uventet nåde og forlatelse. Slik fikk han en lykke og en innstilling til faren som var helt ukjent for broren hans.

Den kjærligheten han mottok, ga ham et mykt og brennende hjerte – en skarp motsetning til den kulden og uviljen broren hans legger for dagen, denne broren som aldri har vært borte fra farens hus og aldri overtrådt hans bud.

Hovedsaken er at Gud ikke vil dele sin herskermakt med noen. Han hersker suverent over alt det hans hender har skapt.

«Og de englene som ikke holdt fast ved sin høye stilling, men forlot sin egen bolig, dem holder han i varetekt i mørket med evige lenker til dommen på den store dag.» (Judas 1,6).

Dette var et uopprettelig fall, et fall det var umulig å rette opp. Mennesket derimot, ble gjennom sitt fall, for alltid avhengig av Guds nåde, og Gud ble dermed stor i nåde og ære.

Alt er like guddommelig og stort, også det vi ikke forstår. Det er passende for Gud å være ubegripelig for oss. Derfor går vi nå over til den hellige beretningen om den betydningsfulle prøven som mennesket ble satt på, men ikke besto.

Mennesket hadde alt hva hjertet kunne begjære.

«Gud Herren plantet en hage i Eden, i Østen. Der satte han mennesket som han hadde formet. Og Gud Herren lot alle slags trær vokse opp av landjorden, prektige å se på og gode å ete av, også livets tre midt i hagen, og treet til kunnskap om godt og ondt. Og en elv rant ut fra Eden for å vanne hagen, og derfra delte den seg og ble til fire hovedstrømmer – Og Gud Herren tok mennesket og satte ham i Edens hage til å dyrke og verne den.» (1 Mos 2)

Men Gud Herren bød Adam: «Av hvert tre i hagen kan du fritt ete, men treet til kunnskap om godt og ondt må du ikke ete av, for den dagen du eter av det, skal du visselig dø.»

Dette var prøven som Adam skulle bestå på hele menneskeslektens vegne. Dette var pakten som Gud opprettet med mennesket.

På den ene siden av pakten sto den treenige, uforanderlige og majestetiske Gud som den høyeste lovgiver. På den andre siden sto Adam som representant for menneskeslekten i sin helhet. At dette siste var tilfellet, ser vi av at alle mennesker fikk del i de bitre fruktene av hans fall.

Gud knyttet sitt forbud til en liten og ubetydelig handling, og dette sier oss noe avgjørende om den målestokken den store og hellige Gud dømmer etter. Da han ville sette mennesket på den største og mest betydningsfulle prøven, valgte han den minste og mest ubetydelige handlingen.

Dette var et bud som ville medføre trefoldig død dersom det ble overtrådt: legemlig, åndelig og evig. Og dette budet ble knyttet til en så liten og ubetydelig handling som det å spise av frukten på et bestemt tre midt i paradisets rikdom av frukt og trær.

Gud har med dette sitt første bud lært menneskene for all tid, at det er hjertets lydighet hans øyne ser etter. Han har slått fast at han vil herske over sine skapte vesener med uinnskrenket myndighet, og at han krever ubetinget lydighet når han befaler.

Om Gud for eksempel hadde sagt til Adam: «Du må ikke drepe din hustru», eller «Du må ikke mishandle dyrene», hadde fornuften straks sett rimeligheten i dette budet og dermed gitt det sitt bifall, fordi det var på linje med og tiltalte fornuften. Selve lydigheten, den ubetingede lydighet, ville ikke ved et slikt bud blitt satt på prøve.

Men Gud valgte den mest ubetydelige handlingen, slik at fornuften ikke skulle finne noen støtte, og budet på den måten krevde ubetinget lydighet.

Nå ville fornuften derimot si: «Kan da Gud dømme oss til døden for en slik uskyldig ting? Hele paradiset er jo full av trær og frukt, og vi er de eneste som skal nyte av dem. For hvem er da dette treet tiltenkt osv.»

Her var det derfor ingen anledning for fornuften til å samtykke i det budet krevde. Det som her krevdes var ren og skjær lydighet, og det var nettopp dette Herren fra begynnelsen ville lære oss.

Det er umulig å uttrykke med ord, hvor mye ondt som kommer av tilbøyeligheten til å se på selve handlingen, og ikke på Guds bud i seg selv. Denne tilbøyeligheten er årsaken til all falsk trygghet og alt hykleri.

Når Herren sier: «Du skal ikke slå i hjel, ikke drive hor, ikke stjele», så regner man dette for store og viktige bud. Men når han sier: «Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn», eller «Du skal ikke si falskt vitnesbyrd mot din neste», så betrakter man disse budene som mindre betydningsfulle og mener at man kan holde eller bryte dem etter behag.

Når man slik glemmer den store Guds hellige vilje og bud og kun ser på selve den syndige handlingen, er det mulig å leve fullstendig ubekymret med den mest forferdelige synd i hjertet, så lenge man på visse områder i det ytre er ulastelig. Slik var det med fariseerne, og slik er alle mennesker av naturen.

Den Hellige Ånd utgjør den store forskjellen, idet den peker på hjertets ondskap. At du ikke slår i hjel, ikke driver hor, ikke banner eller drikker, er ikke et bevis for at Guds Ånd bor i ditt hjerte. For synder av denne karakter kan fornuften og samvittigheten dømme.

Men at du i tillegg plages av onde tanker, hemmelig vrede, urene lyster, tom tale, hemmelig hovmod, likegyldighet for Gud og treghet til bønnen, er et langt større bevis for at Guds Ånd arbeider i ditt hjerte enn de mest storslåtte gjerningene.

Det er imidlertid ikke bare i forhold til Guds bud at tilbøyeligheten til å se på selve handlingen og ikke på Guds bud i seg selv, har en så skjebnesvanger virkning. Det samme er tilfellet når det gjelder vårt trosforhold.

Når Gud i dåpen tar imot et barn og kler det i Kristus med all hans fortjeneste, er dette noe som for fornuften er en dårskap uten like. Den ser kun det ytre i dåpen, vannet og de seremoniene som er tilknyttet. Når så barnet i toårsalderen tydelig viser at det har Adams natur, er det ikke lenger så innlysende at det er hellig for Gud og at Guds engler fryder seg over det.

Det samme gjelder når en voksen kommer til troen og blir døpt, og dagen etter må erkjenne at han ikke er blitt syndfri. Han står kun hellig og ren for Gud, takket være Kristi rettferdighet som han er ikledd. Denne rettferdigheten ser han derimot ikke selv. Han ser kun det han har arvet fra Adam – sin synd og sin urenhet – og er da straks klar til å synke ned i mismot og tenke: «Så ble jeg da likevel ikke ren!»

Det Jesus har sagt – at den som er badet, er helt ren (for Gud), og ikke trenger å vaske annet enn føttene (vandringen) – det regner en slik person overhodet ikke med. Hele Kristi fortjeneste betyr ingenting for ham. Nei, «hvis bare **jeg** kunne være from og hellig», sies det. Kristi rettferdighet alene har ingen verdi!

Og hvorfor? Ene og alene fordi Kristi rettferdighet ikke er noe av meg selv og dermed verken kan sees eller føles, men er noe som kun er tilsagt meg av Gud. Det Gud har sagt, det regner jeg ikke med. Men om det kunne lykkes for meg å selv prestere noe, det ville være noe å sette sin lit til!

Alt hva Kristus har gjort, lidd og sagt blir slik som et intet å regne mot det jeg selv kan prestere.

Slik er den menneskelige natur. Vi må derfor gjøre oss klart at når Herren taler, kan det aller største ofte skjule seg under den aller minste skikkelsen.

Det var nettopp dette han en gang for alle ville lære verden, da han knyttet den største og mest betydningsfulle prøven til en så ubetydelig handling som å spise frukten fra et tre.

Når vi ser en verden bli lagt under synd, død og forbannelse på grunn av en så liten ting, ene og alene fordi Herrens ord var knyttet til det, er vel det advarsel nok mot å se på selve handlingene i stedet for å regne med Herrens ord.

Gud knyttet altså en svært streng straff til overtredelsen av en slik liten og ubetydelig handling: «På den dagen du eter av det, skal du visselig dø.» Dette er også noe som forekommer som merkelig for oss.

Hvordan denne dommen på det mest grufulle gikk i oppfyllelse, skal vi se på senere. Men se her Guds storhet og majestet!

Så stor er han, og så absolutte er hans krav om ubetinget lydighet og underkastelse fra skapningens side, at når mennesket, hans mest utrustede og elskede skapning, er ulydig og overtrer hans bud, så dømmes det til en trefoldig død, og hele jorden blir forbannet på grunn av menneskets fall. Så brennende er den allmektige Guds vrede over synden. Den er som en fortærende ild som omkranser hele jorden.

Den guddommelige og strenge helligheten trer enda klarere fram ved den forsoning den guddommelige kjærligheten hadde besluttet til vår frelse. Det kunne ikke skje ved noe mindre enn hans egen elskede Sønns blodige død. «Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt.» (Hebr 9,22). Så stor og forferdelig er synden.

Og i sannhet: Den store, allmektige Gud har skapt utallige verdener, han har skapt himmel og jord og alt som hører til, og har også skapt mennesket, med evne til å forstå og høre hans vilje og bud. Når denne Gud så gir en befaling, og mennesket handler stikk i strid med den, kan man da undre seg over at Guds hellige vrede og harde hjemsøkelse måtte bli følgen av dette? Han har rett til å kreve fullkommen lydighet av sine skapte vesener.

Det er derfor den største dårskap, når mennesket i sin forblindelse begynner å telle og måle omfanget av sine misgjerninger. De mener de kan ha et håp om Guds nåde når de ikke synes de er for mange og store, men frykter for Guds vrede når det motsatte er tilfellet.

«Den som holder hele loven, men snubler i ett bud, han er blitt skyldig i dem alle,» sier Skriften (Jak 2,10).

Og Gud sier om sin hellige lov: «Forbannet være den som ikke holder ordene i denne loven og ikke gjør etter dem!» (5 Mos 27,26).

Dette er grunnen til at alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. De ønsker å bli enige med Gud på grunnlag av lov og rett, selv om rettferdigheten deres ikke er fullkommen. For det står skrevet: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det.» (Galaterne 3,10).

Vil mennesket derimot ydmyke seg under Guds veldige hånd, søke til nådestolen og kun begjære Guds barmhjertighet, er det ingen ende på Guds nåde og kjærlighet. Da går han før i døden, enn å se synderen dø.

Fortellingen om selve fallet lyder som følger:

«Men slangen var listigere enn alle dyr på marken som Herren Gud hadde gjort, og den sa til kvinnen: Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen? Kvinnen sa til slangen: Vi kan ete av frukten på trærne i hagen, men om frukten på det treet som er midt i hagen, har Gud sagt: Dere skal ikke ete av den og ikke røre den, for da dør dere. Da sa slangen til kvinnen: Dere kommer slett ikke til å dø! Men Gud vet at den dagen dere eter av det, vil øynene deres åpnes, dere vil bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt. Kvinnen så nå at treet var godt å ete av, og at det var en lyst for øynene – et prektig tre, siden det kunne gi forstand. Så tok hun av frukten og åt. Hun ga også sin mann, som var med henne, og han åt.» (1 Mos 3,1–6)

Så hadde det altså skjedd: syndefallet, som fikk så uoverskuelige konsekvenser. Dette vil vi nå betrakte nærmere.

Først omtales slangen. Hvem det er som taler gjennom denne, vet vi.

«Gud skapte mennesket til uforgjengelighet – men ved djevelens avind er døden kommet inn i verden», het det i Visdommen 2,24.

Derfor tales det også i Åpenbaringen 12,9 om «den gamle slangen, han som kalles djevelen og Satan, han som forfører hele verden», og i Jesaja 27,1 om «Leviatan, den raske dragen, og Leviatan, den buktende dragen.»

Som en fallen engel, forkastet av Gud, misunte han menneskets lykke. Derfor ville han bringe dem til fall. Og her kommer hans forferdelige argelist for dagen.

For det første henvender han seg ikke til mannen, men til kvinnen som «den svakere skapning». Mennesket var fra skaperens side utrustet med kraft til å motstå det onde, men det var likevel en forskjell mellom mannen og kvinnen: mannen hadde større styrke. Derfor valgte djevelen den fremgangsmåten å først bringe kvinnen til fall, og siden med hennes hjelp virke inn på mannen.

Vi ser allerede her, som ellers i Skriften, at djevelen er en dreven og tenkende ånd, listig og beregnende. Han vet å innrette seg etter omstendighetene, å gripe det rette øyeblikket og rette angrepene sine mot de svakeste punktene.

Han sier altså til kvinnen: «Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen?»

Legg merke til måten djevelen begynner sitt angrep. Han løsner sakte på de båndene som holdt mennesket fast, nemlig troen på Guds ord. Han starter sitt angrep forsiktig og sier ingenting bestemt. Han ønsker å få Eva til å tenke seg om. Han vil at hun skal bruke sin sunne fornuft til å tenke over om et slikt påbud kunne være rimelig, eller om de muligens hadde misforstått Gud.

Så snart Eva har innlatt seg i samtale med ham, stiger hans dristighet umiddelbart. Nå sier han det rett ut: «Dere kommer slett ikke til å dø!»

Slik pleier djevelen å gå frem. Han begynner med å rokke ved troen og skape forvirring når det gjelder forståelsen av Guds ord. Han vekker usikkerhet om hva Gud egentlig kan ha ment. Vinner han her, så vinner han alt. Blir mennes-

ket derimot stående i en levende og urokkelig tro på Ordet, da er ikke noe begjær så mektig, og ikke noe fall så stort at det ikke finnes redning. Dette vet djevelen.

«Derfor,» sier Luther, «var det hans hensikt ved sin tale til Eva å få henne bort fra det Gud hadde sagt. Etter å ha ryddet Ordet av veien, fordervet han menneskets tidligere gode vilje og forledet det til opprør mot Gud. I tillegg fordervet han forstanden, slik at den er kommet i tvil om Guds vilje. Av dette følger en ulydig og opprørsk hånd som strekker seg ut og tar frukten, og en ulydig og opprørsk munn som spiser av den. Kort sagt: vantro – tvil med hensyn til Gud og hans ord – er roten til alt ondt. For hva er vel ondt, om ikke det å forkaste Gud og lyde djevelen.»

Det var dette djevelen ønsket å oppnå med sitt frekke og listige spørsmål: «Har Gud virkelig sagt?» Det er som om han vil si: Dere er virkelig et par tåpelige narrer om dere tror at Gud kan ha sagt noe slikt. Skulle det spille noen rolle for ham hva dere gjør eller ikke gjør?

Dessuten: Dere som jo er satt til å herske over jorden, skulle dere ikke ha frihet til å spise av hvilket som helst tre i hagen? Strider ikke dette mot hva Gud tidligere har sagt: «Jeg gir dere hvert tre med frukt som setter frø. Det skal være føde for dere.» (1 Mos 1,29)

På denne måten arbeider den gamle slangen for å gjøre kvinnen usikker og forvirret, og få henne til å tvile på om det forholder seg slik Gud har sagt.

Den samme fremgangsmåten benytter han seg av i dag. For øvrig er det merkelig å så ofte høre de samme ordene fra en eller annen slange som djevelen taler gjennom for å komme troen til livs hos enfoldige sjeler. «Har Gud virkelig sagt…?»

Har han for eksempel sagt at den som ikke holder hele loven, skal bli fordømt? Har han virkelig sagt at han ikke lar den være ustraffet som misbruker hans navn? Skulle Gud, som er kjærlighet, virkelig ta det så alvorlig med slike ting?

På denne måten styrker djevelen de vantro i deres falske trygghet. Dem hjelper han til en urokkelig tro på Guds godhet. Intet ondt skal ramme dem: «Dere kommer slett ikke til å dø.»

De troende derimot, deres tro og tillit undergraver han bestandig. «Har Gud virkelig sagt», heter det igjen. Har Gud virkelig sagt at han ikke tilregner meg synden som jeg har og føler, men tvert imot tilregner meg en rettferdighet jeg ikke har, og som jeg ikke merker noe til?

Har Gud virkelig sagt at jeg, som dessverre daglig synder mot ham, likevel skal få lov til å være hans kjære barn og være for ham som om jeg aldri hadde syndet, alt for hans Sønns skyld, som ga sitt liv for våre synder? Eller: Har Gud virkelig sagt at han alltid og overalt er oss nær, og at han slik også er nær hos meg og hører mine sukk og mine bønner?

Slik forsøker den gamle slangen på alle punkter å undergrave vår tro på Guds ord. Han vet at hvis han bare kan skape forvirring i våre tanker og tvil i vårt sinn, så kan han senere få oss hvor han vil. Dette må vi alltid være forberedt på å være på vakt overfor.

Kvinnen svarte: «Vi kan ete av frukten på trærne i hagen, men om frukten på det treet som er midt i hagen, har Gud sagt: Dere skal ikke ete av den og ikke røre den, for da dør dere.»

Dette svaret var i og for seg riktig, men likevel tok Eva med dette svaret sitt første skritt på fallets vei – simpelthen ved at hun i det hele tatt svarte. Hun burde ikke ha aktet slangen verdt et eneste ord, men øyeblikkelig ha flyktet, forferdet over at noe levende vesen noensinne kunne dra i tvil det som den hellige Gud hadde sagt.

Her står altså det rene, syndfrie og høyt benådede mennesket og gjør sitt første bekjentskap med det onde, som senere skulle fylle en hel verden med nød og forbannelse, blod, tårer og endeløs kval, timelig og evig død. Hvilket betydningsfullt øyeblikk! Og så begynte det hele kun med at Eva ble stående og innlot seg i samtale med slangen. Ved å gjøre dette, utsatte hun seg selv for fristelsen og ga slangen mot og rom til å våge seg lenger ut.

Dessuten var det noe tvetydig i Evas svar. Ordene «for da dør dere» har i den hebraiske teksten et uttrykk som gjør det mulig å oversette dem slik: «for så vil dere muligens dø». Men Herren hadde uttrykkelig sagt: «du skal visselig dø».

Det lille ordet «muligens» hadde blitt unnfanget i Evas eget hjerte, som allerede hadde begynt å spekulere på om Herrens trussel om døden var alvorlig ment. Slangen blir derfor dristigere og våger å komme med et utfordrende svar: «Dere kommer slett ikke til å dø!» Men samtidig føyer han listig til: «Gud vet…» osv.

Her taler djevelen slik det sømmer seg for en djevel. Han blander sammen løgn og sannhet, setter frem tvetydigheter og gir strålende løfter, alt med en sikkerhet og bestemthet som om det var Gud selv som uttalte seg.

«Dere kommer slett ikke til å dø!» Dette er det våpenet djevelen til alle tider benytter seg av. «Dere kommer slett ikke til å dø!» – dette er fristerens første og mektigste preken. Det er ingen fare, ingenting ondt skal ramme dere, alt kommer til å ende godt.

Da djevelen skjøt inn i hjertet til Judas Iskariot at han skulle forråde Jesus, var det nettopp dette han forsikret ham om. Han forsikret ham om at det ikke var noen risiko forbundet med det. Det ville aldri komme så langt som til domfellelse og død for Jesus. Omtrent slik må Judas ha resonnert, for apostelen sier:

«Da Judas, som forrådte ham, så at Jesus var blitt domfelt, angret han.» (Matteus 27,3)

Først nå våknet han til besinnelse og så hva han hadde gjort. Dette hadde han ikke regnet med. Nå var det slutt på gleden over de tretti sølvpengene han hadde fått. Nå var det angst, nød og fortvilelse som fylte hjertet hans.

På denne måten lokker djevelen mennesker i fellen.

Hvor forferdelig når de en gang våkner opp for sent, de som har satt sin lit til innskytelser. De har kjent Herrens ord: «Hvis du ikke omvender deg», «Hvis dere ikke blir født på ny – så skal dere alle omkomme på samme vis – Dere skal dø i deres synder.»

Men i hjertet bodde det alltid en indre trygghet, en røst som sa: «Dere kommer slett ikke til å dø.» Og i tillit til denne røsten, har de fortsatt å leve sitt uomvendte liv. Hvor forferdelig når de en dag skal våkne!

«Men Gud vet at den dagen dere eter av det, vil øynene deres åpnes, dere vil bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt.»

Se, her er den hvitkledde djevelen. Han tar seg prektig ut, med skinn av en lysets engel. Han sier ikke: «Dere skal overhodet ikke bry dere om hva Gud har sagt.» Tvert imot! Han forklarer bare nærmere navnet Gud selv har gitt treet. «Treet til kunnskap om godt og ondt,» hadde Gud kalt det. Hva som menes med dette navnet, vil djevelen nå utlegge: «Gud vet…» osv.

Og: «Når dere eter av det, vil øynene deres åpnes, dere vil bli slik som Gud.»

«Bli slik som Gud», vise og opplyste som ham. Dette kan det umulig være noe galt i! Når nå Gud vet dette, er det da mulig at han, som er godheten selv, skulle ha forbudt dere å spise av treet?

Slik har noen forstått den skjulte hensikten bak djevelens ord. Andre mener at det djevelen ønsket å oppnå, var å gjøre mennesket mistenksomt overfor Gud. Han var sjalu og ville ikke unne menneskene å bli like lykkelige og herlige som han selv var. De burde derfor ikke være så sikre i sin tro på Guds kjærlighet og velvilje.

Det er fullt mulig å forene disse to forståelsene. De lå jo nær for Eva å tenke som så: Hvis Gud vet at når vi spiser av dette treet, vil øynene våre bli åpnet osv., så kan han ikke ha forbudt oss å spise av det. Vi må derfor ha misforstått hans ord. Et slikt forbud kunne jo aldri forenes med hans godhet og kjærlighet for øvrig. Om han derimot virkelig har forbudt oss å spise av det, blir vi jo nødt til å tro at dette er noe han ikke unner oss å få del i.

Satans snedighet fremtrer som enda mer avskyelig ved at han blander inn sannhet i det som ellers er den svarteste løgn. Han bruker tvetydige uttrykk for å forvanske og fordunkle sannheten.

Han lover for eksempel at øynene deres skal bli åpnet. Dette kan forstås som om de vil komme i besittelse av overordnet visdom og innsikt. Men han selv mener utvilsomt kun den sørgelige erfaringen de vil gjøre av synden og dens straff.

Videre sier han: «dere vil bli slik som Gud», eller egentlig «som guder». Ordet brukes i denne formen både om engler og om Gud. Adam og Eva forsto det sikkert med tanke på de tre guddomspersonene og trodde at de skulle bli slik som dem. Men djevelen bruker det om englene, nemlig de falne. Slik som dem skulle mennesket bli gjennom fallet.

Dette er djevelens måte å utlegge Guds ord på. Så snedig makter han å forvrenge og fordunkle det.

Det mest fremtredende i denne fristelsen er slangens oppfordring til hovmod, selvforgudelse og løsrivelse fra Gud. Dette har etterlatt seg så dype spor i Adams barn, at det den dag i dag er roten til alt ondt. Fra dette stammer de mektigste fristelsene og de dypeste fall.

Allerede i slangens første ord, «Har Gud virkelig… osv.», ligger tydelig tanken: Skulle dere, som er Guds barn, de herligste skapningene på jorden og som

har fått herskermakt over den – skulle dere ha et slikt bånd på dere? Skulle ikke dere ha frihet til hva som helst?

Men etter hvert som fristerens dristighet vokser, sier han uttrykkelig: «dere vil bli slik som Gud», eller «guder».

Nettopp dette: «dere vil bli slik som Gud» – ikke av Guds nåde, men ved egen kunnskap og kløkt – etterlot seg spor i menneskets sinn som vi også i dag ser tydelig komme frem.

Det er også uten tvil betydningsfullt at det var begjæret etter kunnskap som ble den egentlige anledningen til det store og forferdelige fall.

Om dette sier Luther: «Det er egentlig djevelens naturlige gift, dette at mennesket vil være klokere enn hva Gud har befalt.»

Det er normalt sett ingen som er så store dårer på det åndelige området, og så fiendtlig innstilt mot Gud og hans vilje, enn de som tror at de selv er kloke, selv om de også i virkeligheten hadde meget stor kunnskap. «Mens de gav seg ut for å være vise, ble de dårer,» (Romerne 1,22). «Kunnskapen oppblåser», sier Paulus i 1 Kor 8,1. En større fylde av kunnskap og viten, blir dermed den mektigste fristelse til selvforgudelse og tro på egen klokskap. Alene ved dette blir et slikt menneske i høyere grad enn andre uimottakelig for Guds visdom.

«Gud står de hovmodige imot», og skjuler sitt lys for de «vise og kloke». Men når Gud står et menneske imot, faller det fra den ene dårskapen til den andre. Da får det, sier Luther, «en slik visdom, at det anser for rettferdighet, det som er synd, og det som er den villeste dårskap, anser det for å være den høyeste visdom. For så snedig og finurlig pleier djevelen å gå til verks, at jo lenger bort fra Ordet et menneske kommer, desto lærdere og klokere tror det seg selv å være.»

Dessuten kommer ofte de farligste fristelsene i form av en slags nysgjerrighet eller en trang etter å vite. Dels er det slik at forbudt frukt smaker best, og dels innbiller slangens røst oss at det er nyttig å bli vis gjennom erfaring, eller at man ved å synde blir ydmyk. Med denne blandingen av sannhet og løgn har den gamle slangen myrdet mange sjeler. En oppfordring til synd kommer alltid fra djevelen, også når den kommer under skinn av sannhet.

«Kvinnen så nå at treet var godt å ete av, og at det var en lyst for øynene – et prektig tre, siden det kunne gi forstand. Så tok hun av frukten og åt. Hun ga også sin mann, som var med henne, og han åt.»

Her forklares de grunnene som beveget kvinnen til synd. Den første var at treet var godt å ete av og en lyst for øynene. Det er selve begjæret som vekkes. Den andre grunnen var at det var nyttig, siden det kunne gi forstand.

Her ser vi hva djevelens preken hadde utrettet. Fra å ta Guds trussel på alvor og frykte straffen, anser hun det nå som nyttig å spise av den forbudte frukten. Så snedig kan djevelen sjonglere med tingene.

Og her ser vi hovedfaren, og de to tingene djevelen utsmykker synden med i fristelsens stund. For det første: det er en lyst for øynene, og deretter: det er absolutt ikke farlig, snarere likefrem nyttig.

I disse skjønne fargene skinte også synden for Judas Iskariot, da djevelen hadde inngitt i hans hjerter, at han skulle forråde Jesus. Uopphørlig hadde det

lydt i hans indre: «Tenk, tretti sølvpenger! Hvor stor nytte vil du ikke få av tretti sølvpenger! Og så er det jo heller ingen risiko forbundet med det! Jesus er jo uskyldig, og man har da lov og rett i dette landet. Han kan umulig bli dømt. Tenk – tretti sølvpenger!»

På samme måte gikk det med Eva. Hun så på treet, så på den forbudte frukten – og den forbudte frukten var en lyst for øynene. Hun lyttet til slangerøsten som forsikret henne: «Dere kom slett ikke til å dø!» Jo lenger hun så, jo mer attråverdig ble treet. Og så gikk det slik som apostelen sier:

«Når så lysten har unnfanget, føder den synd. Men når synden er fullmoden, føder den død.» (Jak 1,15)

«Så tok hun av frukten og åt. Hun ga også sin mann, som var med henne, og han åt.»

Et forferdelig øyeblikk! Hun tok – hun tok av den frukten som den Allmektige hadde forbudt dem å røre. Hun tok, og hun spiste, og hun ga sin mann, og han spiste. Nå hadde det skjedd.

Og hva ble så følgen av dette?

«Da ble begges øyne åpnet, og de skjønte at de var nakne. Så flettet de sammen fikenblad og bandt dem om livet. Og de hørte Herren Gud da han kom vandrende i hagen da dagen var blitt sval. Og Adam og hans hustru skjulte seg for Herren Guds åsyn mellom trærne i hagen.» (1 Mos 3,7–8)

Dette var døden! Den døden som Gud hadde talt om da han sa: «den dagen du eter av det, skal du visselig dø.»

Nå flykter de fra Gud og skjuler seg for sin himmelske Far. Lykken de hadde i samlivet med ham var borte. Kjærligheten til Gud, gleden over hans nærvær og tilliten til hans ord var forsvunnet. Guds gode ånd og den rette kunnskapen om Gud og hans vilje – det rene og hellige sinnet, kort sagt: Guds bilde i både forstand og hjerte – alt var forsvunnet. Et annet, djevelens grufulle bilde hadde inntatt det forrige sin plass.

Dette var døden! For «kjødets attrå er død» (Rom 8,6). Det er legemlig død når sjelen blir skilt fra legemet, men det er åndelig død når sjelen gjennom synden blir skilt fra Gud.

Når den tillitsfulle, barnlige omgangen med Gud opphører, og sjelen blir fremmed og sky overfor ham, ikke lenger søker hans selskap, men flykter fra hans åsyn – det er døden. Når dette blir konsekvensen av synden, har det skjedd slik apostelen sier: «Men når synden er fullmoden, føder den død.»

Det var dette som skjedde med Adam og Eva. De flyktet fra Gud og skjulte seg mellom trærne i hagen. Før, da Gud hadde besøkt dem, hadde deres glede og lykke vært fullkommen. Nå derimot, flykter de fra ham, forferdet over å høre hans stemme, selv om måten han kommer på er langt fra skremmende. Han kommer jo ikke med torden og lyn, som på Sinai, ei heller farer han frem som en stormvind eller skremmer dem i nattens mørke. Han kommer i kveldens milde belysning, mens vinden sakte blåser i trærnes løv. Og likevel flykter de!

Adam og Eva! Hva har skjedd? Hvor flykter dere nå fra deres kjærlighetsfulle himmelske Far?

Men slik er det: Hvor det er synd, følger frykt etter. Her sannes den trusselen som fremsettes i 3 Mos 26,36: «lyden av et løvblad for vinden vil jage dem. De skal flykte som en flykter for sverd.»

Slik gikk det med Adam og Eva. Den skrekken for Gud som vi ser her, er gått i arv til deres barn. Når samvittigheten har våknet opp, er det naturlig for et menneske å frykte og beve for Gud. Dette gjelder spesielt dersom det dreier seg om et grovere syndefall.

Hvilket fryktelig fall! Før hadde Adam og Eva vært så trygge og glade, med en så ubetinget tillit til Gud, at de ikke engang ville ha bevet om himmelen skulle falle ned. Og nå flykter de bare ved å høre hans røst. De flykter for Gud, sin skaper. Djevelen derimot, anser de åpenbart for å være mindre skremmende, for han flykter de ikke fra. Derfor er denne frykten i selve sakens natur, uvilje og fiendskap mot Gud.

«Da ble begges øyne åpnet,» sies det videre. Så snart synden var fullbyrdet, var også fortryllelsen opphevet. De så hva de hadde gjort, og angst og forferdelse grep dem.

Dette illustrerer på en treffende måte hvordan forholdet også er i dag. Når synden først er fullbyrdet, trenger ikke samvittigheten lenger å sove. Nå kan den gjerne våkne opp, og følgen er at «synden viser seg i sin grenseløse syndighet». Mennesket vemmes over seg selv og frykter og bever for Gud.

«Og de skjønte at de var nakne. Så flettet de sammen fikenblad og bandt dem om livet.»

Før hadde de levd sammen i barnlig uskyld og ikke følt noen skam, selv om de var nakne. Men nå var ikke lenger sinnet deres rent og uskyldig. Nå hadde de behov for noe å skjule nakenheten med. De hadde nå lært synden å kjenne.

Her ser vi hva det betyr at treet kalles «treet til kunnskap om godt og ondt.» Det var ikke treets frukt i seg selv som gjorde at øynene deres ble åpnet, slik at de ble fylt med skam og forferdelse. Det var Guds forbud og deres ulydighet som gjorde det.

«Adam setter nok tennene i eplet,» sier Luther, «men i virkeligheten setter han tennene i en brodd som heter Guds forbud og ulydighet mot Gud.»

Derfor finner vi i dette treet og dets navn en forklaring på det Paulus sier i Romerne 3,20: «for ved loven kommer erkjennelse av synd.»

Dette skjer på to måter.

For det første, ved at loven med sine bud vekker begjæret.

«For begjæret hadde jeg ikke kjent,» sier Paulus, «dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære! Men synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg. For uten lov er synden død.» (Romerne 7,7-8)

Slik var det også her. Dersom ikke Gud hadde forbudt Adam og Eva å spise av treet, så hadde vel slangen neppe vakt begjæret etter det hos dem. Nå har imidlertid slangegiften – synden – i så stor grad fått rom i våre hjerter, at det ligger i selve vår natur å begjære nettopp det som er forbudt.

Denne slangeyngelen ligger som død inntil den får ferten av et bud. Da kommer det plutselig liv i den. Den egges av budet til opprør mot det. Dette er

nettopp det Paulus i disse versene gir uttrykk for, og som alle vakte sjeler bittert får erfare. Derfor heter det også at «syndens kraft er loven.»

For det andre, så kommer erkjennelsen av synd ved at loven, som et speil, viser oss hva som er urent og ondt, fordømmer synden og truer med straff, og slik gjør synderen sønderknust og elendig.

Om dette sier Luther: «Loven avdekker synden og gjør den levende der hvor den før lå som død og sovende. For mens synden utøves, hviler den, men når loven kommer til, blir menneskenes øyne åpnet. De ser og tenker over både hva Gud har forbudt, og hvilken straff han har fastsatt for den som overtrer hans bud.»

Når loven slik får makt i samvittigheten, vekkes den rette erkjennelsen av synd. Denne tilstanden er uutholdelig for et menneske, om ikke Gud med sitt evangelium kommer det til hjelp. Når derfor Skriften sier at Adam og Eva, etter å ha spist av treet, så at de var nakne, så er dette ikke noe annet enn hva man kunne vente. Det er jo det samme som skjer i dag. Derfor er loven fremdeles «treet til kunnskap om godt og ondt».

«Og de hørte Herren Gud da han kom vandrende i hagen da dagen var blitt sval.»

Mon tro, hvorfor kommer han? Hvilket ærend har han i hagen på syndefallets dag?

Han dømmer synden, det er sant. Han unnskylder den ikke, og hans dom over den kan ikke endres. Men han har også «tanker om fred» som han vil la sine skrekkslagne barn få del i. Det er et frelsens råd å forkynne. Dette er den egentlige grunnen til at han kommer.

Når det gjelder straffen, utdyper han bare hva han tidligere har sagt. Hans virkelige ærend er et annet. Det er noe de ikke vet, noe nytt og ukjent som han vil kunngjøre dem. Han taler om «kvinnens ætt som skal knuse slangens hode» – råde bot på og gjenopprette det som ved slangens list og menneskets fall var lagt øde.

Dette var grunnen til at den barmhjertige Far kom da solen var begynt å synke i vest. Det var mer enn hans hjerte kunne tåle, at hans falne barn skulle bli liggende natten over i sitt skjul bak trærne, tenke på hans vrede og på døden de skulle dø, uten et eneste glimt av håp. De måtte oppsøkes – bevende og skamfulle som de var – og det måtte skje i dag. Han, som senere bød oss å ikke la solen gå ned over vår vrede, ga oss her seg selv som det første eksempelet.

Som allerede sagt: Herren stadfester sin dom over synden, men samtidig brakte han bud om den frelse som var besluttet i Guds råd. «Kvinnens ætt skulle knuse slangens hode.»

Og dette løftet sto så levende for dem at Eva, da hun fikk sin førstefødte, straks trodde at den hjelperen og Frelseren som Herren hadde lovet, var kommet. «Jeg har fått en mann ved Herren,» sier hun. Løftet har altså vært tydelig nok til å gi dem trøst og håp.

Vi ser her at Guds kjærlighet er en helt ufortjent kjærlighet. Det er en oppsøkende kjærlighet, en kjærlighet som kommer oss i forkjøpet og slett ikke beror på noe hos oss.

Her var det unektelig stor skyld, og ikke noe tegn til anger, bot eller bønn. Adam og Eva hadde i fristelsens stund hatt alle tenkelige forutsetninger for å kunne motstå det onde. De hadde en opplyst forstand, et rent hjerte og en fri vilje. Fristelsen møtte dem kun utenfra, og likevel brøt de budet deres Far hadde gitt dem.

Da fallet var skjedd, søkte de ikke Gud for å bekjenne sin synd og be om forlatelse. Tvert imot! De flyktet fra Gud og skjulte seg for ham. Og når Herren holder frem hva de har gjort, kommer de kun med selvforsvar og unnskyldninger. Ja, de er så fiendtlig innstilt mot Gud at de likefrem antyder at det er han som er skyld i fallet deres: «Kvinnen som *du*, som du ga meg til å være hos meg, hun ga meg av treet, og jeg åt.»

Så fordervet var deres hjerter nå – og Herren var ikke uvitende om det. *Men han kom likevel*. I kjærlighet oppsøkte den barmhjertige Far sine barn for å trøste dem og tilby dem forlik. Hans rettferdighets strenge dom kunne ikke endres, for «syndens lønn er døden.»

Men den guddommelige barmhjertigheten hadde funnet en utvei hvor både rettferdigheten kunne bli tilfredsstilt, og synderen bli frelst. «Kvinnens ætt skulle komme» slik det var bestemt før verdens grunnvoll ble lagt. På dette grunnlaget hadde barmhjertigheten frihet til å bli utgytt over de falne. Derfor kommer Herren på syndefallets dag og løper etter sin fortapte sønn. Det barnet han hadde båret under sitt hjerte, hadde falt.

«Derfor røres mitt hjerte av medynk med ham, jeg må forbarme meg over ham, sier Herren.» (Jeremia 31,20)

Dette første store beviset på Guds uforskyldte nåde, burde vi gi mer akt på enn tilfellet er. Her går vi og veier og måler synden vår på den ene siden, og verdien av vår omvendelse, anger og bønn på den andre, og dømmer ut fra dette Guds nåde mot oss. Så dypt er vi falt.

Men min synd er så utilbørlig, sier du. Jeg har ingen unnskyldning. Jeg kjente Guds vilje, men handlet likevel stikk i strid med den.

Saken er den at du handlet under tvang. Du er ikke fri, slik du tror, du er «solgt som trell under synden» (Romerne 7,14). Adam, derimot, var fri – og likevel syndet han. Han kjente Guds vilje, men handlet stikk imot den. Og likevel løper Faderen, full av barmhjertighet, av sted for å finne sitt falne barn.

Jeg har ingen riktig anger over min synd, sier du videre. Heller ikke kan jeg be slik jeg bør.

Hvordan så det ut med Adam og Eva på dette punktet? De unnskyldte sin synd og ba ikke med et eneste ord om forlatelse. Og likevel kommer den barmhjertige Gud og tilbyr dem nåde og forlik.

Så fri, uforskyldt og uavhengig av synderen er Guds kjærlighet, fordi den grunner seg på en annens fortjeneste og bønn. Denne andre er «kvinnens ætt», Guds Lam som bærer bort verdens synd.

Den som ikke tror på ham, den som ikke kommer når Herren kaller og lar seg forlike med Gud – han er borte og forblir borte for evig. Den derimot, som tror på ham, som kommer når Herren kaller, lar seg overbevise om synd, og finner trøst i det Jesus har gjort – han skal ikke fortapes, men ha evig liv. Dette gjelder

selv om alt det onde vi her finner hos Adam, også rører seg i hans hjerte, ja, om også slangegiften bruser i hans blod.

Da kalte Herren Gud på Adam og sa til ham: Hvor er du?»

Gud kalte på Adam. Han forlot ham ikke i sin vrede, men kom da dagen ble sval og ropte: «Hvor er du?» Hvorfor skjuler du deg? Før kom du meg i møte med glede, og nå unngår du meg. Hva har skjedd?

At disse spørsmålene, uten å bli direkte uttalt, ligger i ordene «Hvor er du?», ser vi av Adams svar. Han begynner straks å forklare hvorfor han har skjult seg.

For første gang i historien kaller Herren nå en synder på jorden. For første gang vekkes en synder til bot. Det første Herren gjør, er å knuse hans hjerte. For, som Luther sier, i ordene «Hvor er du?» taler lovens røst til samvittigheten. Og lovens hensikt er å overbevise synderen om den ulykkelige tilstanden han befinner seg i.

Ingen skapning er usynlig for Herren. Alt ligger nakent og bart for hans øyne. Når han likevel roper: «Hvor er du?», så kaller han dermed Adam til regnskap. Derfor kommer Adam straks frem og begynner å utlegge sin forklaring.

Dette kallende ropet fra Gud, dette «Hvor er du?», skal lyde i øret til hver eneste synder. For dette første eksempelet gjelder til alle tider og for alle Adams barn.

Det er et faderlig rop til de troende når de har gjort en forseelse. Selv småbarn merker tidlig en røst i sitt indre som sier: «Hva har du gjort?»

Dette: «Hvor er du?», er noe alle troende kristne daglig møter. Har du for eksempel tråkket feil eller på en annen måte gjort deg skyldig i en forseelse – straks lyder det: «Hvor er du? Hva har du gjort?» Har du blandet deg med verden og ført tom tale – enten av svakhet og menneskefrykt, eller for å behage andre – straks lyder det: «Hvor er du?» Har du i ord eller gjerning fornektet din Herre og Frelser, møter du likesom Peter et gjennomtrengende blikk fra hans øyne, et blikk som tydelig sier: «Hvor er du? Hva har du gjort?»

Det er alt sammen Vennens slag, som han maner oss til bot med – en erfaring som ikke kan verdsettes med gull. Ve den kristne som ikke lenger opplever noe slikt.

«Hvor er du?» er også et vekkelsesrop til de åndelig døde, de som lever borte fra Gud. Midt i syndens og de verdslige fornøyelsenes paradis, lyder det ofte i deres indre: «Hvor er du?»

Blir de senere omvendt, innrømmer de gjerne at de lenge har vært søkt av Herren, og ofte har hørt hans kallende røst. De kan også fortelle at dette har forstyrret gleden deres i synden, spesielt da «dagen ble sval», da det var over med fornøyelsene og de var alene. Da lød det i deres indre: «Hvor er du?» Eller også når de hørte Guds ord, eller ved nattverdbordet nærmet seg Gud, da lød det igjen, dette vekkende ropet: «Hvor er du?»

Tiden raser av sted. Når vil du omvende deg?

Den som ikke i en helhjertet omvendelse er omvendt til Gud, skal vite at det kommer en dag da også han, enten han vil eller ikke, skal frem for Guds ansikt. Det kommer en dag, før eller senere, i tiden eller i evigheten, hvor hvert eneste menneske skal høre det slik at det går gjennom marg og bein: «Hvor er du? Hva

har du gjort?» Det vil ikke lykkes en eneste å unnslippe den hellige, allmektige Gud.

«Ingen skapning er skjult for ham. Alt ligger nakent og bart for hans øyne som vi skal stå til regnskap for.» (Hebreerne 4,13)

Føl deg derfor ikke for trygg! Gud kan vente med straffen og tie, som om han overhodet ikke så dine synder. Men det kommer en dag da du skal høre hans røst. Han sier det selv:

«Du hater jo tukt og kaster mine ord bak deg. Dette har du gjort, og jeg har tidd. Du tenkte jeg var som du. Men jeg vil straffe deg og stille det frem for dine øyne.» (Sal 50,17.21)

Og Paulus sier om Herren at: «Han skal føre fram i lyset det som er skjult i mørket, og åpenbare hjertenes råd.» (1 Kor 4,5)

Hvor det er synd, vil det bli bedrøvelse! Her i tiden kan det bli bedrøvelse etter Guds sinn som virker omvendelse til frelse (2 Kor 7,10), eller i evigheten, en evig gråt.

Som tidligere sagt, gjelder dette til alle tider og for alle Adams barn. Hver og en må frem for Gud og få sitt regnskap gjort opp – enten her eller på dommens dag.

Syndere er vi alle. Skulle vi bli dømt etter det, ville ikke noe menneske bli frelst. Men forskjellen ligger i at noen holder seg borte fra Gud. De kommer ikke mens det er nådetid, for å søke og motta nåde.

«Og dette er dommen,» sier Jesus, «at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde.» (Johannes 3,19)

Andre derimot, kommer frem i lyset og får sitt regnskap gjort opp med Gud. Disse skal aldri mer bli krevd til regnskap, hvor stor deres skyld enn er.

«Kom og la oss gå i rette med hverandre, sier Herren. Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull.» (Jesaja 1,18)

Jesus forteller i Matteus 18 om kongen som ville gjøre opp regnskapet med sine tjenere. En ble ført frem som skyldte ham ti tusen talenter, men hele den enorme summen fikk han ettergitt da han på sine knær ba om nåde. På samme måte vil Herren, når han kaller oss til regnskap, handle med oss.

Men tilbake til historien.

Adam svarte: «Jeg hørte din røst i hagen, og da ble jeg redd, fordi jeg var naken, og jeg gjemte meg.»

Se Adam her. Ikke med et eneste ord nevner han noe fall i synd. Han unngår det ømfintlige spørsmålet om synd ved å vise til andre årsaker for at han har skjult seg.

Den første grunnen han nevner, er at det var Herrens røst som forskrekket ham – denne Herrens røst som han så mange ganger før har hørt uten å ha følt behov for å skjule seg. Så forvirret, dåreaktig og falsk er talen hans nå.

For det andre nevner han noe om seg selv, men kun det faktum at han var naken. Han taler om alt annet, bare ikke sin synd. Han taler om hva Gud har gjort og om det nakne legemet, men ikke et eneste ord om hva han selv har gjort.

En slik forandring har skjedd med Adam. Det rene og gode mennesket eksisterer ikke lenger på jorden. Paradisets herlighet er borte.

Men hva gjør nå Herren? Da Adam ikke er i stand til å nevne sin synd, vender Herren hans egne ord imot ham og sier:

«Hvem har fortalt deg at du er naken? Har du ett av treet jeg forbød deg å ete av?»

Herren vil med dette si: Naken har du vært hele tiden, men aldri før har det falt deg inn å skamme deg over det. Hva er grunnen til at du nå plutselig gripes av blusel og skamfullhet over ditt eget legeme? Kan det være at du har spist av treet jeg sa du ikke måtte spise av? Kan det være at du har syndet mot meg?

«Adam sa: Kvinnen som du ga meg til å være hos meg, hun ga meg av treet, og jeg åt.»

Enda tydeligere enn før ser vi her hvilken makt det onde har fått over Adam. Han er blitt stilt et direkte spørsmål og kan ikke lenger unnvike det. Men hva gjør han? Han kommer med unnskyldninger. Ikke et eneste ord som tyder på sann erkjennelse hører vi fra hans munn.

Dette er det fremste kjennetegnet på det falne mennesket: det vil ikke innrømme at det har syndet. Da Herren umiddelbart etterpå vendte seg til kvinnen med spørsmålet: «Hva har du gjort?», viste det seg at hennes natur var blitt helt lik Adams. Også hun legger skylden på en annen: «Slangen dåret meg, og jeg åt.»

Dette forholdet er så karakteristisk for den menneskelige natur, at vi også finner det hos små barn som så vidt har lært å snakke. Er det kommet galt av sted, vil de umiddelbart forsøke å legge skylden på noen andre. Denne tilbøyeligheten finner vi hos dem før de har fått anledning til å lære den av andre. Den er medfødt.

Denne vår natur kommer stadig til uttrykk. Først overfor mennesker: Ingen vil ta på seg skylden, ingen vil innrømme sine feiltrinn. Man unnskylder og forsvarer dem, skjønt man innerst inne føler seg dømt. Dernest overfor Gud: Man vil ikke bøye seg under hans dom når han dømmer synden i ens liv, men kommer med den ene unnskyldningen etter den andre. Blir man for alvor overbevist av Guds lov, øker kun ondskapen i mengde. Mennesket blir bitter mot den Gud som har skapt det og gitt det sin lov.

Dette er det andre som ligger i Adams svar. Ikke bare unnskylder han seg selv, men søker også å legge skylden på Gud idet han sier: «Kvinnen som du ga meg til å være hos meg, hun ga meg av treet.» Det er tydelig at han med disse ordene indirekte vil dra Gud til ansvar, fordi det var han som ga ham kvinnen. Hvorfor sier han ikke bare: «kvinnen» eller «min hustru»? Det fantes jo ingen annen kvinne på jorden. Men nei – han føyer til: «…som du ga meg til å være hos meg.»

«Derfor,» sier Luther, «er disse ord full av uvilje og vrede mot Gud. Det er som om han vil si: Dette smuss har du selv kastet på meg. Om du ikke hadde gitt meg kvinnen, men gitt henne et paradis for seg selv, så ville jeg fremdeles vært uten synd. Når jeg nå har syndet, så faller egentlig skylden tilbake på deg, ettersom det er du som har gitt meg kvinnen.»

Hvilken forferdelig ondskap som nå behersker det før så gode og rene menneskesinn! Der hvor Adam burde ha løpt sin barmhjertige Far i møte, kastet seg

ned for hans føtter, og med tårer bekjent sin synd og bedt om forlatelse, kommer han først med falske og unnvikende svar. Han taler om det nakne legemet Gud hadde skapt, og om Herrens røst som hadde gjort ham redd slik at han skjulte seg. Og når Herren direkte spør ham om han har syndet, kommer han med unnskyldninger, ja, han legger til og med skylden på Gud for at han har falt.

Adam er et typisk eksempel på hvordan mennesker i alminnelighet reagerer når de har syndet og merker lovens røst i sin samvittighet, før evangeliets omskapende makt ennå har berørt deres hjerter. Hvis Herren fra begynnelsen hadde ropt: «Adam, du har tilgivelse for alt!», så ville Adam ydmykt angret og bekjent sin synd, og sagt: «Jeg har syndet! Jeg har syndet! Barmhjertige Far, tilgi meg!» Men håpet om forlatelse fantes ennå ikke hos ham, kun angst og beven i bevisstheten om Guds dom. Derfor var hans hjerte lukket, hardt og bittert mot Gud.

Loven makter ikke å gjøre oss levende. Den gjør ingen from eller god, men øker kun synden. «Loven virker vrede,» sier Paulus.

Om dette sier Luther: «Adam er her et bilde på alle som synder, og i synden fortviler. De kan simpelthen ikke annet enn å anklage Gud og unnskylde seg selv, all den tid de ser at Gud er allmektig og kunne forhindret dem fra å falle. Så forferdelige følger har synden der hvor hjertet ikke i tide blir oppreist og trøstet gjennom evangeliet om syndenes forlatelse. Lovens virkning, når den virker alene uten evangeliet om Guds nåde, er i siste instans å føre til fortvilelse og ubotferdighet.»

Her hjelper ingen erkjennelse av at alt dette er forkastelig. Man kan simpelthen ikke annet så lenge Guds nåde ikke har fått oppvarmet og ydmyket hjertet.

Eva kunne neppe unngå å få med seg hvor dårlig Adam slapp unna med sine unnskyldninger. Hun burde derfor ha latt seg advare, slik at hun hadde gitt Gud æren, bekjent sin synd og ydmykt bedt om nåde og forlatelse. Men nei! Hun følger i sin manns fotspor. Likesom han la skylden på kvinnen, så skylder hun nå på slangen, som var en av Guds skapninger. Det er som om hun vil si: «Slangen, som du Gud har skapt og satt her i paradiset, det var han som forførte meg.»

Slik anklager de Skaperen og unnskylder seg selv.

På samme måte går det den dag i dag. Av vantro følger ulydighet, og av ulydighet følger unnskyldninger. Man vil ikke la synd være synd eller straffes for den. Vantroen beskylder ellers Gud for å fare med løgn og er slik ikke lenger en menneskelig vantro, men djevelsk. Av vantro følger spott mot Gud, og av ulydighet følger anklage mot Skaperen. Og med dette – å spotte Gud og dra ham til ansvar for synden – har synden kommet inn i sin siste fase. Så langt var det nå kommet med Adam og Eva.

Vi har nå betraktet det som ligger til grunn for all synd og forbannelse på jorden. Vi har betraktet kilden til all den jammer og nød, smerte og tårer som synden har vært årsak til ned gjennom alle tider. Vi har sett hvor det bunnløse fordervet, som hvert menneske som er brakt til erkjennelse av sin synd, daglig klager og sukker over, har sitt utspring. For slik foreldrene var, slik blir også barna. Derfor står det i 1 Mos 5,3 de betydningsfulle ordene:

«Da Adam var hundre og tretti år gammel, fikk han en sønn i sin liknelse, etter sitt bilde.»

Han fikk en sønn i *sitt bilde*, ikke i Guds bilde.

«Du skal visselig dø!» hadde Herren sagt. I disse ordene innbefattes også det at gudsbildet i mennesket gikk tapt. Derfor kunne Adam kun få barn i sitt falne bilde. «Det som er født av kjødet, er kjød» – slik forklarer Jesus den nedarvede fordervelsen. På samme måte som hver partikkel fra en klump leire er leire, slik er også alt som nedstammer fra Adam den samme fordervede slekten. «Det er ingen forskjell,» sier Paulus, «alle har syndet.» I form og utvikling er det mange forskjeller, men arten og naturen er den samme.

«Derfor, likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden, og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle. Likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker.» (Romerne 5,12.18)

Den som ikke vil tro om seg selv at han er helt igjennom fordervet, skal prøve å holde Guds bud til punkt og prikke i bare en eneste dag. Han vil ikke engang være i stand til å legge ned det nødvendige alvoret i dette. Han vil ikke kunne elske Gud av hele sitt hjerte, av all sin sjel og alt sitt sinn et eneste minutt. Det man ikke har, kan man ikke gi. Man kan ikke telle opp penger fra en tom pung. Gudsbildet er borte. Hjertets renhet, forstandens lys og viljens frihet – alt er borte.

Derfor begynner også Gud på et ganske tidlig tidspunkt å klage over den forholdsvis unge menneskeslektens store fordervelse. Allerede i 1 Mosebok 6 – altså før syndfloden – klager han over at «menneskenes ondskap var stor på jorden, og at alle tanker og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang.»

Da lot Herren syndflodens forferdelige straffedom gå over alt levende på jorden. Men selve denne straffedommen var ikke i stand til å endre menneskehjertet eller forminske ondskapen. Umiddelbart etter syndfloden heter det igjen at «menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av» (1 Mos 8,21). Og slik har det fortsatt, slekt etter slekt. Da vår Herre Jesus ble menneske og vandret blant mennesker, ga han menneskehjertet det samme skussmålet.

«Innenfra,» sier han, «fra menneskehjertet, er det de onde tankene kommer: hor, utukt, tyveri, mord, griskhet, ondskap, svik, utskeielser, ondt øye, spott, hovmod, uforstand.» (Markus 7,21–22)

Er det vel ikke et redselsfullt djevelens bilde som tegnes for oss i disse versene? Et ormehi, vrimlende med ormeyngel! Likesom glødende jern er gjennomtrengt av ild og en svamp er fylt med vann – slik er menneskehjertet fylt av syndens gift. Her er årsaken til de rettferdiges klage og uro, deres sukk og tårer.

Hvis vi nå vil se nærmere på de forskjellige måtene den nedarvede naturen ytrer seg på, trenger vi bare å legge merke til dens daglige utslag hos oss selv og måle det opp mot hva Guds ord sier. Vi finner da for eksempel at det er vår natur å ikke frykte Gud, men sorgløst leve i synden fra dag til dag.

Det er vår natur å ikke elske Gud, men snarere elske de usleste jordiske ting. Det er vår natur å ikke ha tillit til Gud, men stole enten på oss selv eller på andre

– eller å fullstendig miste motet. Det er vår natur å ikke elske vår neste som oss selv, men kun se på vår egen fordel, uansett om det påfører vår neste tap. Det er vår natur å tenke vrangt om Gud og de himmelske ting.

Videre har vi et jordisk sinn som glemmer det evige til fordel for det timelige. Vi er fylt av begjær etter ting som er i strid med Guds bud, og fullstendig ute av stand til alt hva Gud har befalt. Og mer: Vi er fullstendig ute av stand til å endre noe som helst ved dette forholdet. Like lite som et dødt legeme kan stå opp og arbeide, like lite er vi i stand til å omvende oss eller forbedre oss, hvis ikke Gud selv griper inn og skaper et nytt hjerte i oss.

På samme måte som alt dette fantes hos Adam og Eva, så finnes det også hos oss.

La oss for det første se litt på den falske tryggheten som er så karakteristisk for vår natur.

Som tidligere nevnt, er det fjernt fra vår natur å frykte verken Gud eller synden. Vi kan vel, når vi har syndet, bli forskrekket av samvittigheten og flykte fra Gud, men vi vil ikke i ydmykhet bekjenne vår synd og be om forlatelse for den.

Vi har for eksempel fra barndommen lært å kjenne Guds hellige vilje og bud: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt.» (5 Mos 6,5)

Ikke bare bekjenner vi troen på Gud, men vi har også erfart utallige velgjerninger som Gud har vist oss, helt fra vi lå i mors liv. Han har gitt oss et legeme og en sjel, øyne, ører og alle lemmer, og har beskyttet og vernet oss mot utallige farer. Alt det skapte har han stilt til vår disposisjon. Kort sagt: Hans velgjerninger mot oss er utallige.

Vi har videre fått innsikt i at Gud har elsket verden så høyt at han lot sin enbårne Sønn gå i døden for vår frelses skyld. Guds enbårne Sønn ble et menneskebarn, ble vår bror og har utgytt sitt blod til syndenes forlatelse for oss. Han har gitt oss sin ånd og sitt ord til omvendelse, veiledning og trøst. Han har i vår livs tidlige morgenstund gjennom dåpen sluttet sin nådepakt med oss, og siden ved nattverdbordet gitt oss sitt legeme og blod.

For alt dette var vi skyldige til å elske en slik nådefull Gud, takke og prise ham, tjene ham og være ham lydige. I stedet har vi – i kanskje tretti, førti, femti år – levd uten Gud, trådd hans bud under føttene, foraktet hans kjærlighet, dristig turet frem i overtredelser og synder, og kun gjort det som var kjødets og tankenes vilje.

Stundom har vi hørt hans advarende røst og merket hans ånds milde banking på vårt hjerte, men vi har vendt oss bort i forakt, fjernet oss mer og mer fra Gud og levd enda mer fritt i synden enn før. Og midt i alt dette har vi neppe et eneste øyeblikk fryktet for helvete.

Om ikke dette er falsk trygghet, hva er det da?

Slik er den menneskelige natur. Undrer det deg, så tenk på hvor vi stammer fra, og du vil ikke lenger undres. Var ikke slangens første ord til Adam og Eva dette: «Har Gud virkelig sagt--?» Skulle dere være bundet av noen bud? Og:

«Dere kommer slett ikke til å dø.» Da ble gudsfrykten tatt bort fra den menneskelige natur, og siden har den aldri vært mulig å finne der.

Det er viktig å merke seg at det er menneskets natur vi taler om, og ikke hva Ånden kan virke i oss.

«De er alle veket av,» sier Paulus, «det er ikke en som er forstandig, det er ikke en som søker Gud; gudsfrykt er det ikke for deres øyne.» (Romerne 3)

Men vi er ikke engang i stand til å innse eller erkjenne denne alminnelige og åpenbare ugudelighet og falske trygghet, før Guds Ånd får vekket oss opp. Først da går det opp for oss hvor fordervet vi er.

Du ville så gjerne frykte og elske Gud – men du kan ikke. Du ville ydmykt og sønderknust angre og bekjenne din synd – men du kan ikke. Du ville sette hele din lit til Gud, men nei – du kan ikke. Da engstes og undres du og tror at du er den eneste i verden som har det på denne måten.

Det er imidlertid ingenting som er så alminnelig utbredt som dette. Det er arven fra Adam som vi alle har til felles. For først syndet Adam frekt mot Guds bud, deretter skjulte han seg og ville ikke bekjenne sin synd for Gud. La det ikke forundre deg at ditt hjerte er gudløst, hardt og fullt av hykleri. Slik ble menneskehjertet ved Adams fall, og slik har det siden alltid vært.

Under ditt arbeid med deg selv kommer alle mulige synder for dagen. Du ville gjerne elske din neste som deg selv, men du kan ikke. Dette er sannelig ingen liten synd, for den strider mot hele den andre tavlen i Guds lov. Du kjemper, du engstes og du undrer deg. Men dette er ingenting å undre seg over. Adam begynte straks etter fallet å skylde på sin hustru – han elsket henne ikke som seg selv. Der har du grunnen.

Du vil gjerne være fri for alt ondt begjær, men det vil ikke lykkes. Nei – for Eva så på treet, det var en lyst for øynene og godt å ete av. Dette har vi fått i arv.

Din nød og ditt dype forderv består imidlertid ikke bare i ditt hjertes ondskap og begjær. Også din forstand er formørket og forvirret. Du kan ikke tenke rett om Gud. Du er sorgløs og trygg der du burde frykte, og du frykter der du burde juble. Du er ute av stand til å holde fast ved det sanne bilde av Gud.

Du hører evangeliet, du finner det sant og herlig, du vil skrive det inn i ditt hjerte med uutslettelig skrift, og likevel – i neste øyeblikk er det hele forsvunnet. Du begynner bestandig å kretse rundt deg selv og dine egne gjerninger igjen. Gud betrakter du bare som dommer. Du lever som det ikke var noen Frelser.

La ikke dette forundre deg. Hva sa ikke slangen til Eva?

«Gud vet at den dagen dere eter av det, vil øynene deres åpnes, dere vil bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt.»

Og underforstått: Dette unner han dere ikke. Han er ikke en så kjærlig Far som dere tror!

Disse slangens ord forstyrret fullstendig det rette bilde av Gud i de første menneskenes hjerter.

«De så for seg,» sier Luther, «et spøkelse med fryktelige horn» – eller i hvert fall en ubarmhjertig dommer som jaget dem med sverd i hånden.

Derfor skjulte de seg for ham. Og derfor hører vi ingenting annet enn unnskyldninger, hykleri og bitterhet fra deres munn.

Denne skrekken for Gud og denne trangen til å gjøre seg selv rettferdig, gikk i arv til oss. Fra det øyeblikket djevelen slik hadde forvansket bildet av Gud i menneskets hjerte, har ingen med rette eid det. Ingen har sett Guds hjertelag i det rette lys. Troen har bestandig vært anfektet, stykkevis og dunkel.

Dessuten var Adams og Evas forstand i den grad blitt formørket og forvirret, at de kunne få den idé å skjule seg for Gud, og senere, ved å skjule seg bak unnskyldninger, unnslippe det fulle ansvar for sin synd – hvorved de bare oppnådde å føye til ny skyld.

La det derfor ikke undre deg at dine tanker om Gud er forvrengte. Det er fremdeles mye av «det naturlige» mennesket tilbake hos deg, og om det naturlige mennesket taler apostelen, at det «tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det.» (1 Kor 2,14)

Kort sagt: All den syndens elendighet som alle vekkede sjeler klager, sukker og engster seg over, har sin opprinnelse i Adams fall.

Det mest dødbringende ondet som slangen innga i menneskets natur, var imidlertid innbilningen om at mennesket skulle være sin egen Frelser, sin egen hjelper. Slangens ord: «dere vil bli slik som Gud», sank dypt i menneskets sinn og etterlot seg dype spor i vår natur. All slags hovmod har sin rot der, og da spesielt den skjebnesvangre innbilningen om at vi av oss selv skal kunne motstå det onde og gjøre det gode.

Fra drømmen om «den frie vilje»* kommer ikke bare all falsk trygghet, men også all fortvilelse.

** Drømmen om den frie vilje på det åndelige området: evnen til fritt å kunne velge mellom det gode og det onde. (kommentar fra oversetter).*

Kunne bare den vakte sjel komme til erkjennelse av at han ingenting makter, at «den frie vilje» er en saga blott og at han er «solgt som trell under synden», da skulle han snart gi opp alle forsøk på å frelse seg selv og kaste seg som død for Jesus' føtter på nåde alene.

Men uopphørlig heter det: «Du har ennå ikke for alvor forsøkt, du har ikke anstrengt deg nok, ikke våket, bedt og kjempet – i morgen skal det nok bli bedre.»

Og dagene går, den ene etter den andre, og det står like ulykkelig til, og like uopphørlig lyder det: «Du har ennå ikke for alvor forsøkt. Du er altfor lettsindig, altfor lite redd for synden – i morgen skal du gjøre det bedre.»

Han forstår ikke at det er nettopp dette han ikke kan. Han makter verken å være fullt ut alvorlig, oppriktig eller redd for synden, ei heller å våke, be og kjempe mot den. Ikke engang sine tanker er han i stand til å styre. Han forstår ikke at vi er fortapte syndere, så helt og holdent fortapte at Kristus måtte gjøre alt – må frelse det fortapte.

«Loven er åndelig,» sier Paulus, «men jeg er kjødelig, solgt som trell under synden. Det gode som jeg vil, det gjør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg.» (Romerne 7,14–19)

I en slik uttalelse, hvor finner man «den frie vilje»?

Mange har undret seg over at Luther så iherdig kjempet mot læren om «den frie vilje». Det var imidlertid ikke uten grunn. For om så Kristus hundre ganger

døde i vårt sted, og om han på det mest herlige vis var blitt forkynt for oss, så faller det hele dødt og maktesløst til jorden på grunn av den ene villedende læresetningen at vi skulle være i stand til å gjøre det gode vi vil.

Den som er vekket, kan umulig tro, så lenge dette ennå ikke har lykkes for ham. For om han har kraft til å gjøre det som kreves av ham, og likevel ikke gjør det, så er det jo ennå for tidlig å tilegne seg nåden. Derfor bør vi skrive det dypt inn i våre hjerter det Paulus her sier: «For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg.»

Selv etter at Kristus har gjort oss «virkelig frie» – fra syndens og djevelens herrevelde – makter vi ikke å gjøre det gode vi vil. Kraften til dette har Gud forbeholdt seg selv å være husholder over. Det er nettopp de som gjennom Sønnen er gjort virkelig fri, som klager mest over sin ynkelige avmakt, når Herren lar dem være alene i fristelsens stund. De gråter, de kjemper, de ber, ja, roper til Gud om hjelp, men alt synes å være forgjeves, og de er fortvilelsen nær.

Hvor er da «den frie vilje»? Hvorfor er de ikke fromme og rene? Hvis de selv hadde kraft til å bli det, hva er da grunnen til all deres jammer, klage og bønn? Da er det jo bare å jage det onde på dør, være sterke og glade. Hvorfor fortvile dersom det ved bønnen er mulig å overvinne alt?

Men i Salmenes bok er det andre toner som lyder. De gamle helliges klage sier oss klart at mennesket ikke lenger har en fri vilje, ikke har evne og kraft til å gjøre det gode.

Og Peter – gjerne skulle Peter ha vært så sterk som han forsikret, og som han for en kort stund i Getsemane viste seg å være. Men da han umiddelbart etterpå – foranlediget av en kvinnes spørsmål – faller så dypt, første, andre og tredje gang, da går han utenfor og gråter bittert. Da lærte han at styrke ikke var noe han selv kunne disponere etter behag.

Paulus ba tre ganger om befrielse fra «tornen i kjødet», men forgjeves. Og da lærte han å kjenne hemmeligheten i dette: «Når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk.» (2 Kor 12,10)

«Den frie vilje» eksisterer kun som en drøm fra paradisets dager. Siden Adam misbrukte den, har intet menneske eid den. Mennesket har måttet spise nådebrød hos Gud – tigge av ham hver eneste smule kraft det har hatt behov for. Og den som må tigge, kan ingenting ta før det blir gitt ham. Slipper Herren oss, styrter vi av sted mot avgrunnens rand. Slik har det vært siden Adams fall, solgt som trell under synden.

Solgt som trell under synden

Det tar tid, og koster harde, angstfulle kamper, før man får lært hvor nødvendig det er å få innprentet den rette lære om menneskets dype forderv. Det er intet som kan være mer pinefullt eller virke mer lammende på vår tro og tillit til Guds nåde som den dypt rotfestede innbilning at vi ved egen hjelp skulle kunne bli fromme og gode.

Om jeg hører det mest herlige budskap om Kristus og hans soningsdød for oss, så kan jeg dog aldri med full tillit og glede ta imot det, så lenge jeg beherskes av innbilningen om å kunne bli kvitt alt det onde, og fremstå som hellig, salig og ren.

I det samme øyeblikk jeg erfarer det motsatte, forsvinner min trøst og min fred. Hele Kristi fullbrakte verk blir da for meg som intet å regne – bare fordi jeg ikke har tatt konsekvensen av læren om vårt dype forderv, og gjort det klart for meg at kjødet er og forblir kjød og fortsatt vil stride mot ånden (Gal 5,17).

Det er derfor verdt å legge merke til hva Luther sier: «Troens veske har to rom – ett for læren om hvordan alt kjød ble fordervet ved syndefallet, og ett for læren om hvordan alt er blitt sonet ved Kristi død.» Hvis jeg ikke har tilegnet meg læren om det første, vil erfaringene derfra frarøve meg trøsten av det siste.

Det er merkelig at det er visse sannheter vi aldri riktig kan tro eller holde fast ved, skjønt de i og for seg er innlysende nok. Vi kan tro at Gud er blitt menneske, at Jesus i nattverden gir oss sitt legeme og blod osv. Men vi kan ikke tro det som er langt mindre merkelig og noe vi daglig erfarer, nemlig at alt kjød er fordervet, gjennomtrengt av slangegiften, dødt og avmektig på grunn av synden, slik at vi ikke har en fri vilje og ikke har kraft til å gjøre det gode osv.

Vi leser og hører om det, og vi erfarer det daglig, og likevel kan vi ikke tro det. Vi mener bestandig at så helt fortapte og avmektige er vi da ikke. Noe kraft må vi vel ha i oss selv.

For det første kan dette utvilsomt ledes tilbake til slangens påstand: Dere skal bli slik som Gud! (1 Mos 3,5). For det andre skyldes det en fullstendig misforståelse med hensyn til loven. Man forstår ikke at «loven kom til for at fallet skulle bli stort» (Rom 5,20), men mener virkelig at vi selv er i stand til å oppfylle den. Og endelig skyldes det at vi ikke tillegger læren om vår fordervelse den nødvendige betydning. Da går det som Luther sier: «I samme grad som vi vurderer Ordet, vil det feste rot i oss.»

Det er i sannhet ikke uten grunn at Skriften taler så sterkt om vår fordervede natur. Reformatorene visste også hvor viktig dette punktet var, når de med så stor iver stred for den rette utforming av læren om arvesynden, den frie vilje og lignende artikler. For blir det forvirring i begrepene her, følger en hel rekke villfarelser i fotsporene.

At de vantro – lærde som ulærde – ikke har noen erkjennelse av deres synd, og derfor heller ikke spør etter Kristus, er en sak for seg selv. Men skal de vakte og troende, midt under følelsen av syndens elendighet, kunne nå og forbli i en grunnfestet fred i evangeliet, så er det helt avgjørende at læren om vår fordervede natur står klart for dem.

Likesom vi i den forrige artikkel ut fra Skriften har påvist hvordan synden kom inn i verden ved Adams fall og gikk i arv til oss, vil vi nå undersøke hva vår kirkers reformatorer sier om dette.

Den strid som oppstod i forbindelse med spørsmålet om arvesynden da Den Augsburgske Bekjennelse første gang kom ut, er ganske lærerik. Reformatorene sier følgende om arvesynden (art. II):

«Videre læres det, at alle mennesker som er blitt til ved den naturlige fødsel, etter Adams fall blir født med synd, det vil si: uten gudsfrykt, uten tillit til Gud og med ondt begjær. Det læres også at samme sykdom eller medfødte feil sannelig er synd som fordømmer, og vil bli årsak til evig død for alle som ikke ved dåpen og Den Hellige ånd blir født på ny.»

I motstand mot denne påstand tok de som var av pavedømmet (katolikkene) til ordet og sa: «Å være uten gudsfrykt og uten tro, det er gjerningssynd og ikke arvesynd.»

Denne innvending gav anledning til et langt og grundig svar, forfattet av Melanchton, kalt Apologien (art. II). I denne siterer han først fra det tyske skriftet «Bekjennelse» den påstand det dreier seg om: «– at alle fra mors liv er fylt av ond lyst og ondt begjær, og av naturen ikke kan ha noen gudsfrykt eller sann tro.»

Deretter tilføyer han: «Herved er det sagt, at ikke bare gjerningene selv, men også evnen til rett å kunne frykte Gud og sette sin lit til ham, nekter vi enhver som er født av kjød. For vi sier, at de har et ondt begjær og kan ikke rett frykte Gud og sette sin lit til ham.»

Mange vil sikkert undre seg over hva som egentlig var stridens kjerne her. Man vil si som så: Å frykte Gud og tro på ham, det er noe jeg fritt kan velge å gjøre. Det onde begjær er noe som jeg er født med, og det kan Gud forlate om jeg bare frykter ham som jeg burde, for alvor er redd for synden og tar kampen opp mot den. At jeg ikke gjør dette, er min egen skyld – jeg har frihet til det.

Og videre: om jeg bare trodde på Gud som jeg burde, så skulle jeg ha forlatelse for synden og kraft til å kjempe mot den. Men at jeg ikke tror, det er min egen skyld osv.

Meningen er god nok, og noe sant er det i det. Men forutsetningen er altså den, at gudsfrykt og tro står i vår egen makt. Når man så ikke får ført noe av dette ut i livet som man mener å ha i sin makt, fordømmer man seg selv – evangeliet kan så si hva det vil om Kristus.

Det var denne villfarelse reformatorene ville imøtegå. De slo fast at ikke noe menneske engang har det i sin makt å rett frykte Gud og sette sin lit til ham.

Dette er også deres erfaring som «strever og har tungt å bære» (Matt 11,28), de som engster og gråter, sukker og klager: Jeg kan ikke frykte Gud som jeg burde, jeg kan ikke hate synden, jeg er så hard og så sikker at det er en gru. Jeg ser min synd, men kan ikke angre den. Eller: jeg kan ikke tro – jeg ser, jeg hører, jeg vet om Guds store nåde i Kristus, men tro den for min egen del, det kan jeg ikke.

Hvor er nå mennesket? Hvor er den frie vilje? Slik er vi av naturen!

Men Melanchton sier videre: «Vi har ikke bare talt om begjæret – vi har også sagt at mennesket ifølge sin natur er slik beskaffent, at det ikke tror på Gud, ikke frykter og elsker ham – og det er ikke uten grunn at vi har tilføyet dette. De skolastiske lærere gjør arvesynden til en ren bagatell. De taler om den onde tilbøyelighet – men ikke et ord om det som er hovedsaken i den nedarvede fordervelse, nemlig at mennesket ikke kjenner Gud, ikke frykter Gud, ikke setter sin lit til Gud, men forakter ham og gjør opprør mot ham, hater hans dommer, tviler på hans nåde og slår sin lit kun til de nærværende og synlige ting. Dette, som dog mer enn noe annet strider mot Guds lov, det overser de. Ja, de tillegger endog den menneskelige natur kraft til å kunne elske Gud over alle ting og holde hans lover og befalinger.»

«De legger imidlertid ikke merke til at de motsier seg selv. For den, som av seg selv kunne elske Gud over alle ting og oppfylle hans bud, han ville fremdeles ha den første fullkommenhet i behold. Og hva skulle da arvesynden bestå i? Hvorfor behøvde vi da Kristus og hans nåde?»

«De mindre feil og svakheter i menneskets natur erkjenner de, men de større og grovere feil erkjenner de ikke. Og Skriften taler på mangfoldige steder om den kjødelige sikkerhet, forakten for Gud, vantroen og flere slike laster som er oss medfødt.»

«Vi har herved villet gi til kjenne, at begrepet arvesynden også gjelder disse svakheter, feil og nedarvede skavanker, nemlig at vi ikke kjenner Gud, at vi forakter Gud, at vi er uten gudsfrykt og uten tillit til Gud og ikke rett kan elske Gud. Disse er den menneskelige naturs fremste mangler og feil – de står i motsetning til den første av lovens tavler.»

«Arvesynden er ikke bare en brist eller mangel, men en fordervelse i sjelen, en ugudelig tendens i vår natur.»

«At vi slik er uten gudsfrykt, uten tro og tillit til Gud er altså ikke bare gjerningssynd, men i tillegg en medfødt brist som vi beholder inntil Guds Ånd føder oss på ny.»

«Men – sier motparten videre – det onde begjær er en straff og ikke en synd.» Mot denne påstand gjør Luther gjeldende at det er en dødelig synd. Paulus sier også: «For begjæret hadde jeg ikke kjent dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære! – i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer» (Rom 7,7.23).

Her kaller Paulus uttrykkelig begjæret synd, en synd som dog ikke blir tilregnet dem som er i Kristus. Men i seg selv er den så alvorlig at om den ikke

blir tilgitt, fortjener den døden. Sofistene har fra filosofien antatt og innført den oppfattelse at vi – med våre lidenskaper og syndige lyster – verken er onde eller gode, verken bør roses eller lastes, og at ingenting er synd som man ikke selv gir sitt fulle samtykke til. En slik oppfattelse bør kunne finne sin anvendelse på vårt levned, slik mennesker ser det, men ikke på vårt forhold til Gud.

Gud dømmer annerledes. Gud sier: Du skal ikke begjære (2 Mos 20,17). Gud krever renhet i hjertet og tanker. Dessuten vil synderen alltid ha en følelse av at han ikke med det nødvendige alvor kjemper mot sine begjær, men alltid til en viss grad holder hånden over dem, skjønt den hellige Gud alvorlig og under trusler forbyr dem.

«Men hvem har noen sinne våget å si, at det er vilkårlig, dvs. verken godt eller ondt – skjønt et fullkomment samtykke ikke foreligger – å tvile på Guds vrede, på Guds nåde, på Guds ord, å bli vred på Guds dommer, å bli arg når Gud ikke straks griper inn og redder i ulykkens stund, knurre fordi det går de gudløse bedre enn de fromme og gudfryktige, egges til vrede, kjenne lysten til utukt, lettsindighet, ærgjerrighet – og mye mer i samme retning. At dette finner dog de gudfryktige mennesker hos seg selv, noe som klart fremgår av Salmenes bok og de profetiske bøker.»

Også de gudfryktige – ja! For det er oss medfødt og ligger i vår natur, på samme måte som trangen til å spise, drikke og sove.

Enten jeg vil det eller ei, så henger synden ved meg. Jeg er ikke fri, «jeg er kjødelig, solgt som trell under synden – det gode som jeg vil, det gjør jeg ikke, men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg» (Rom 7,14–19). Dette var Paulus' klage, og alle troende sukker bestandig over det samme.

Herren sier om menneskets hjerte at «alle tanker og hensikter er onde hele dagen lang» (1 Mos 6,5). Han sier ikke at mennesket etter behag kan være enten godt eller ondt, men at alle hensikter er onde – alltid. Dette er å være «solgt som trell under synden».

Hermed er vi tilbake til spørsmålet om den frie vilje, spørsmålet som denne verdens vise ofte fører en heftig og hardnakket strid om. Derfor ennå noen ord om dette.

Summen av våre symbolske bøkers lære om den frie vilje er følgende:

Mennesket har i sin alminnelighet fri vilje og forstand til å følge den, når det gjelder naturlige ting som å arbeide, bygge og plante, spise, drikke osv. Det har også fri vilje til å utøve visse ytre fromhetsøvelser og til å vike unna for grovere laster – om da ikke Gud som straff overgir et menneske i Satans vold. Men så snart det dreier seg om virkelig forbedring og fromhet overfor Gud, da er mennesket ikke lenger fritt, men en trell under synden.

«Videre bør man merke seg», sier Luther i sin Epistell postill nr. 73,2, «at man aldri, når talen er om den frie vilje, har den rette forståelse av den eller nevner den med dens rette navn. Når man bruker ordet om menneskets evne, burde det snarere hete en egen vilje enn fri vilje. For, utenfor nåden, gjør man kun sin egen vilje og ikke Guds vilje. – Viljen har ganske visst en gang i tiden vært fri. Den var det hos Adam, men ved hans fall ble den fordervet og trellbundet under

synden. Betegnelsen «den frie vilje» er imidlertid beholdt, fordi den en gang har vært fri, og ved Guds nåde atter skal bli fri igjen.»

«Derfor må man oppgi all tiltro til seg selv, ikke tenke høyere tanker om sin egen kraft og evne enn om man manglet både hender og føtter, og slik måtte be Gud om hans allmektige nåde. Den som lærer, eller gjør forsøk på noe annet, han farer vill og forfører både seg selv og andre – det samme gjør de som sier: «Kjære, du har jo en fri vilje. Gjør så mye som står i din makt, Gud skal nok gjøre sitt» – og mener at man ikke skal råde folk til å fortvile.»

«Nei, i sannhet! Ingen bør råde folk til å fortvile. Men det er en forskjell, og denne forskjellen burde man holde klart for seg. Ingen bør tvile på Guds nåde, men mot hele verden og alle synder bestandig sette sin lit til Guds hjelp. Men på seg selv bør man se med den dypeste mistillit, og i ingen henseende stole på sin frie vilje, ikke engang til å gjøre den aller minste gjerning.»

I sin evangelie postille nr. 89,29 (Luk. 10 – den barmhjertige samaritan), sier Luther: «Mannen som lå halvdød, såret og naken, er Adam og alle oss andre. Røverne er djevlene som har såret og plyndret oss, og latt oss ligge halvdøde. Ennå kan vi røre litt på oss, men vi kan ikke ved egen hjelp komme på beina igjen. Og blir vi liggende slik, vil vi i vår store nød forsmekte og dø. Denne lignelsen har mye å si oss. Den maler et riktig bilde for oss angående hva vi er og formår, vi med vår opphøyede fornuft og vår frie vilje. Hadde den stakkars sårede mann gjort noen forsøk på å hjelpe seg selv, hadde han bare revet opp sårene og slik kommet i enda større nød. Og hadde han blitt liggende der han var, så hadde han også vært fortapt. På samme måte er det med oss om vi blir overlatt til oss selv. Det er ute med oss, uansett hva vi gjør.»

I preken nr. 4,20 sier han: «Hvor man bare har den menneskelige natur, er det umulig å holde Guds lov. Og grunnen til dette, er at mennesket etter Adams fall i paradiset er fordervet og gjennomtrengt av kun ond lyst til å synde, og kan ikke av hjertet være hengiven og velvillig stemt overfor loven. Alt dette vet vi av egen erfaring. For det er ingen som ikke ville foretrekke at det ingen lov var til, og enhver vet med seg selv, at det er vanskelig (for kjødet) å være from og gjøre det gode, og på den andre side, at det er lett å være ond og gjøre det onde. Det er derfor vi ikke holder Guds lov. Og slik overbevises vi av vår egen erfaring om at vi er onde og ulydige, elsker synden og hater Guds lov.»

Og i preken nr. 97,20: «Når handler du mot en annen, slik du vil at denne skal handle mot deg? Hvem elsker av hjertet sin uvenn? Hvem vil gjerne frivillig dø? Hvem tar gjerne imot hån og forakt? Kjære, nevn meg en eneste, som gjerne vil ha et ondt rykte eller leve i fattigdom. Naturen vår frykter det, forskrekkes og unndrar seg.»

«Ja, du finner sannelig ikke en eneste som elsker Gud av hele sitt hjerte og sin neste som seg selv. Vel kan det skje, at mennesker kan leve sammen i fred og fordragelighet. Men det varer ikke lenger enn til du føler deg tråkket på tærne av en eller annen. Da vil du se hva din kjærlighet til ham er verdt.» Så langt Luther.

Slik er nå en gang vår natur. La oss aldri glemme det. Som allerede påvist stammer all slags ondt, kjødelig sikkerhet, så vel som fortvilelse fra den falske forestilling om vår evne til å gjøre det gode.

Men på den andre side: Hvilken gagnlig ydmykelse – og hvilken salig fred, hvile og sabbatsro for sjelen når det går opp for meg at jeg ikke formår noe – verken til å tenke eller ville, frykte eller tro, elske eller utrette noe som helst, men at alt, alt er ren nåde og gave, fra første til siste stund – alt er nåde og gave gjennom Jesus Kristus vår Herre. Hvilken salig fred, hvile og sabbatsro for sjelen å ha sin rettferdighet og styrke i Herren alene (Jes 45,24).

Syndefordervet og dets erkjennelse

Romerbrevets femte kapittel er et av de merkeligste vi har i vår bibel. I vers 12-19 gir Paulus oss en fremstilling av de mest sentrale, stridende og mektige kreftene i menneskeslekten, og hvor disse har sitt utspring. På den ene siden har vi alt i verden av synd, nød, død og forbannelse, og på den andre siden, alt som finnes av nåde, liv, velsignelse og salighet.

Den første har sitt utspring i «den enes fall» – i det ene mennesket Adams ulydighet. Den andre kommer fra «den enes rettferdighet» – det ene mennesket Jesus Kristi nåde.

Likesom synd, død og forbannelse ble vår del ved arv – uten at vi selv kunne gjøre noe, verken fra eller til – slik blir også nåde, rettferdighet, liv og salighet vår eiendom ved arv, ikke ved fortjeneste. Dette påviser Paulus for eksempel i vers 18:

«Altså, likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker.» (Rom 5,18)

Like treffende og anskuelig som Paulus her uttrykker selve forsoningens hemmelighet, anviser han deretter måten man blir delaktig i denne, idet han sier:

«Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Men der synden ble stor, ble nåden enda større!» (Rom 5,20)

«Der synden ble stor…» Det er til denne setningen vi i denne artikkelen vil knytte noen bemerkninger. Vi vil særlig legge vekt på det som lett blir oversett eller misforstått, og som derfor kan virke forvirrende for de svake.

At et menneske må vekkes til erkjennelse av sin synd før det i det hele tatt kan søke og finne frelse i Kristus, kan en ikke unngå å se ut fra Guds ord. Vi nevner derfor dette kun i forbifarten.

«Det er ikke de friske som trenger lege, men de som har ondt», sier Jesus (Matt 9,12).
«Slik er loven blitt vår tuktemester til Kristus» (Gal 3,24) og
«Men jeg kjente ikke synden uten ved loven.» (Rom 7,7) sier Paulus.

Det er ikke like innlysende at når en ærlig og redelig sjel likevel aldri finner inn til troens glede og fred, så er årsaken som regel at han aldri er kommet til full erkjennelse av sin synd. Han ville snarere finne det han søker, om han først

rett fikk sett til bunns i «fordervelsens avgrunn» i seg selv. For da skulle han, i erkjennelsen av sin absolutte avmakt, uten å nøle gripe den nåden som han tror han må vente på inntil han blir verdig til å ta imot den.

Han har imidlertid ikke sett hvor i bunn og grunn fordervet han er. Han har også en feil oppfatning av hva omvendelse egentlig er. Og derfor går han der, kanskje i flere år, stadig like ulykkelig. Han treller under et fruktløst arbeid med å fremstille sin egen rettferdighet, og håper at det en gang vil lykkes ham å få bukt på det onde og bli så hellig og from at han tør tro og tilegne seg nåden.

Hvem skulle tro at det hos disse er en ufullkommen erkjennelse av deres synd, som er skyld i at deres arbeid strekker ut i det uendelige? Hvem skulle tro at det ikke er ydmykhet de er behersket av, men blind og formastelig hovmod? Hvem skulle tro det – og likevel, så er det nettopp det som er tilfellet.

Et slikt innblikk i vår egen fordervelse, dypt nok til å drive oss til Kristus, får vi imidlertid ikke via en beskrivelse, men via erfaringens vei. Om man enn vet det og er enig med alt hva Ordet sier om dette, så stikker likevel egenrettferdighetens hode frem, dypt fra menneskets hjerte, og sier: Jeg må nå vise min ærlige vilje til å be og kjempe enda bedre mot min syndige natur. Så skal det en gang – ved Guds hjelp – lykkes for meg å seire. Da kan jeg få lov til å tro.

Kun gjennom disse nedslående erfaringene av endeløs og fruktløs kamp, kommer et menneske til det punktet at det – fullstendig utkjørt og utmattet – gir opp arbeidet med å vente noe resultat av sine egne anstrengelser. Og først da får Gud lov til å frelse det, nettopp slik det er.

På denne måten må det skje, om Kristus skal få den æren som tilkommer ham for hans dyrebare blod, utgytt for oss. På denne måten må det skje, om troen skal bli sann, det vil si rettet mot Kristus alene. På denne måten må det skje, om det skal bli tale om et nytt og åndelig liv, og en varig og virkelig fred.

Jo før et menneske mister all trøst i seg selv, desto før får det den rette trøsten. Den er langt høyere og herligere, for den er å finne i Kristus.

Dette skjer som sagt kun via erfaringens vei. Likevel er det svært nyttig med Ordets vitnesbyrd om menneskets dype fordervelse, for å fremskynde krisen. Det er også veldig nyttig å opplyse de fortvilte om at skjønt det er ute med deres omvendelse, hellighet, bønn, osv., så er det ikke ute med deres håp om frelse.

Da nå den nevnte erfaring er det som først og fremst må til, så spør vi: Hvordan kommer man til denne erfaringen? Det er jo så overmåte viktig å komme til erkjennelse av dybden i sin fordervelse. Det er jo så ytterst få, selv blant de vakte, som virkelig har nådd en slik erkjennelse. Hvordan kommer man til en sann og dyptgående erkjennelse av sin synd og elendighet?

Til dette formålet er det nyttig å ofte og grundig prøve seg etter Guds lov, prøve sine tanker, sin tale, hva en streber etter og ens handlinger, og også å bøye sitt hjerte til anger. Det er nyttig å flittig og alvorlig be Gud om øyensalve, om et sant syn på seg selv og om et sønderknust hjerte. For en slik bønn, når den er bedt i oppriktighet, er Gud ikke sen med å høre.

Alt dette er nyttig, men det er ikke nok. Det finnes et middel som er enda mer virkningsfullt enn de vi til nå har nevnt. Vil du virkelig lære synden å kjenne, så forsøk for alvor å demme opp for den. Bestem deg for å avlegge all synd, motstå

alle fristelser og samvittighetsfullt gjøre Guds vilje i alt. Ta Guds bud for deg til punktlig etterlevelse – og du vil snart lære mer om din dype fordervelse enn du vil ved mange beskrivelser.

Nå er jo dette å ikke bare kjenne Guds bud, men også å leve etter dem, noe som under alle omstendigheter kreves av enhver. Er det ikke da en forferdelig tanke at et menneske kan leve dag etter dag i en slik tilstand av sløvhet og likegyldighet for Gud, at det ikke en gang beflitter seg på å gjøre hans vilje?

At det er svakt, og iblant bukker under i kampen mot synden, kan man lettere forstå. Men at det ikke en gang gjør motstand imot den, og gjennom dagen ikke en gang tenker på Gud og hans bud, men kun gjør hva en selv finner for godt, likegyldig om det er til behag for Gud eller ei – det er i sannhet hva man kan kalle gudløshet. Gudløshet forutsetter slett ikke et lastefullt liv, men kun at man ikke spør etter Gud og hans vilje.

Imidlertid, så skal de gudløse ikke arve Guds rike. Derfor er det så rystende alvorlig å ikke stå i kampstilling mot det onde og å ikke legge vinn på å leve etter Guds bud.

For hvilken nytte har man av å lese og lære Guds bud, om man ikke lever etter dem? Og hvem skal gjøre det, om ikke nettopp du som ønsker å bli salig? Og når tenker du å begynne, om ikke nettopp nå? Gå i gang, uten å nøle. Si synden farvel, og innrett ditt liv i overensstemmelse med Guds bud!

Det er jo slett ikke urimelig det Gud forlanger av oss. Hva er for eksempel mer rimelig enn hva han krever i sitt første bud, at vi over alle ting skal elske ham? Finnes det noe eller noen som mer fortjener å elskes enn Gud?

Vend dine øyne til hvilken side som helst – til naturens, så vel som åndens verden – og se om det ikke er Gud som mest av alt er din kjærlighet verdt. Begynn bare med den oppregningen av Guds velgjerninger som utgjør forklaringen til trosartiklene i Luthers lille katekisme. Sett en pris – om du kan – på hver enkelt av dem, summer postene og se hva du skylder din Herre!

Alt han forlanger er kun at du lar ham være ditt hjertes Gud, og gir ham din hele og udelte kjærlighet. Man kan ikke si at det er urimelig av ham å forlange dette. Ville det ikke være forferdelig om all Guds godhet etterlot deg fullstendig uberørt, eller om det var noe eller noen du elsket høyere enn Gud?

Om du elsker Gud over alle ting, så vet du det, ved at det er ham du aller helst tenker på, taler med og taler om, samt tjener så ofte anledningen byr seg. For slik har man det med dem man elsker, ikke sant?

Men om du vet med deg selv at det er andre ting som i alminnelighet opptar dine tanker, at du heller taler om verdslige ting fremfor åndelige emner, at dine bønner er sjeldne, og at din bønn – når det skjer – er uten varme og glød, så kan du av dette vite at du ikke elsker Gud. Du er en gudsforakter – og at slike skulle få en plass i Guds rike, det er det vel ingen som tror!

Men vend om, sier din Gud. Vend om, og vend om uten å nøle. Begynn fra nå av å elske ham – og du vil få erfare at dette er veien til å lære ditt hjertes fordervede tilstand å kjenne.

Det første bud krever ellers at du skal frykte Gud over alle ting, frykte Gud, slik at du er mer redd for å synde mot ham enn for noe annet. Du skal frykte

Gud slik at du heller utholder alt, ja heller dør, enn å gjøre ham imot. Du skal frykte Gud, slik at du heller kjemper til siste blodsdråpe mot synden, enn å gjøre noe som mishager ham. Og om det skulle gå galt, og du faller, da kreves det i det minste at din anger er oppriktig.

Dette burde ikke være et urimelig krav. Er det da ikke forferdelig om du tvert imot går der sorgløs og sløv, og verken frykter for synden eller for alvor tar opp kampen imot den? Enda verre er det om du er så forherdet og gudløs at du heller ikke angrer din synd, men er like uberørt etter at du har syndet som før du syndet.

Men skulle det inntil denne dag ha vært slik med deg, så la det fra nå av bli en slutt på ditt gudløse liv. Ta kravene alvorlig, slik at du ikke bare vet om og innrømmer viktigheten av å etterkomme dem, men også virkelig gjør det. Mange taler om å frykte og elske Gud, men de praktiserer det ikke. Bli du en ordets gjører – og du skal få erfare at dette er veien til å lære ditt hjertes fordervede tilstand å kjenne!

Fortsett så med det andre budet. Heller ikke dette krever mer enn hva som er rett og rimelig. Du skal ikke misbruke Herren, din Guds navn, men tvert imot flittig og gjerne påkalle det i bønn, ikke skamme deg ved Jesus og hans navn, men fritt og åpent bekjenne ham for mennesker. Er vel dette for mye forlangt? Legg vinn på å praktisere dette – og du skal erfare at dette er veien til å lære ditt hjertes fordervede tilstand å kjenne.

Gå så videre med resten av budene – men fremfor alt, se ikke bare på den ytre oppfyllelsen av dem. Søk etter å få hjertet til å holde Guds lov. Ta det alvorlig med din omvendelse og din gudsfrykt – og du skal til din store forundring finne hos deg selv et forderv og en elendighet du aldri hadde drømt om.

Det vil føles som om du bare blir verre og verre, og da vil det begynne å demre for deg hva Paulus mener når han sier: «da budet kom, våknet synden til live – Men synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg – Jeg derimot døde.» (Rom 7,9–11)

«Jeg derimot døde» – bedre kan det ikke uttrykkes hva det vil si å være kommet til erkjennelse av «fordervelsens avgrunn» i sitt hjerte. Det omfatter ikke bare at jeg er «død i overtredelser og synder», «kjødelig, solgt som trell under synden», men også at jeg ynkelig har kommet til kort med alle forsøk på å frelse meg selv, og nå – utmattet og avmektig – roper på en hjelper og frelser i nøden. Eller rettere sagt: Jeg kan ikke engang be, bare forvente hans hjelp – eller dø.

Nå kan et eneste ord om den uforskyldte nåden i Kristus tenne ild, skape liv og gi fred i synderens sjel. Dette står i kontrast til slik han hadde det før, hvor han ennå var opptatt av alt det han selv skulle gjøre og bli, og var som døv, selv for den rikeste og herligste trøst. Nå virker evangeliet på hans hjerte som regnet på den tørstende jord – det gir grøde og liv.

Underlig nok forstår man som regel ikke selv at det er denne tilintetgjørelsen og syndenøden man opplever. Det er slik Luther sier: «lovens virkning er ofte skjult». Man finner ingen syndserkjennelse hos seg selv – kun synd. Der man ønsket å kunne føle en erkjennelse av synden, føler man kun synd, og dette er ingen trøsterik erfaring, men tvert imot overmåte nedslående.

Men nettopp slik må det være! En syndserkjennelse som kan gi deg trøst, vil virke stikk i strid med det som var hensikten med den. For hensikten var at den skulle ta fra deg all trøst – med unntak av den som er å finne i Kristus og det offeret han brakte for oss. Ikke engang nådens verk i ditt hjerte, men ene og alene Jesu fullbrakte verk til din frelse, må bli din trøst. Dette er den sanne og frelsende tro.

Synden er ellers en sak som folk flest tar uhyre lett på. Noen tårer, noen bønner og noen gode gjerninger – så er de kvitt synden mener de. Men dette er langt fra sannheten! Synd er noe aldeles forferdelig. Synd er uløselig forbundet med Guds vrede. Samtlige menneskers tårer og blod er ikke i stand til å slette den ut.

Synd er skyld – en så grenseløs skyld, at det er en stor nåde at den som blir vakt, ikke samtidig får se alle sine synder. Om han fikk se dem, ville han dø av forskrekkelse, og under presset av sine synders uhyre vekt havne i helvetes avgrunn. Derfor sørger Gud i sin store nåde for at mennesker litt etter litt får innblikk i fordervelsens avgrunn i seg selv.

Men ikke desto mindre så ser vi hvordan den som for alvor er vakt, i den grad fortviler over seg selv og sin synd, at selv det lifligste evangelium knapt er i stand til å skjenke ham trøst. Ja, vi ser hvordan selv de mest fromme og opplyste kristne i den grad engster og sukker over sin synd, og at de – med all sin kunnskap – kun med nød og neppe finner den trøsten de behøver.

En slik syndenød lar seg ikke forklare. Kun den som selv har opplevd den, vet hva det er. En viss forståelse er det mulig å nå ved at man på en måte holder synden opp i lyset og betrakter den der. Dette lyset som gjør synden synlig og «grenseløst syndig», er Guds lov.

«Gud er lys», sier Johannes – den uendelige hellighets og rettferdighets blendende lys. Enn ikke himlene er rene i hans øyne. Hvordan vil da et urent menneske ta seg ut?

«Gud er en fortærende ild.» Hvordan skal en synder da kunne bestå for hans ansikt?

«Ikke den minste bokstav eller tøddel i loven skal forgå», sier Jesus.

«Den som holder hele loven», sier Jakob, «men snubler i ett bud, han er blitt skyldig i dem alle.»

Og Moses sier: «Forbannet være den som ikke holder ordene i denne loven og ikke gjør etter dem!» (5 Mos 27,26)

Hvordan skal en synder da kunne stå for den hellige Gud?

Det er ennå ikke gitt noen dødelig å fatte hvor høyt vår skyld blir taksert når det er den hellige Gud som skal dømme. Vi gjør våre vurderinger på *vår* måte, men *Gud* kan vurdere på en helt annen måte. Det er derfor av stor betydning at Jesus selv i en lignelse har sagt oss hvordan vår sak – regnskapsmessig – ser ut overfor Gud.

Vår stilling, sier Jesus, er lik den tjeneren som skyldte sin konge en sum på ti tusen talenter. Denne summen betegner en ubestemt, men så uhyre stor skyld at tjeneren aldri ville være i stand til å betale den. Kongen bød derfor at han

skulle selges, sammen med sin hustru, barn og alt han eide, for at gjelden – i alle fall en liten del av den – kunne betales.

- *En talent hadde en verdi på 6000 denarer, og siden én denar tilsvarte en vanlig dagslønn, tilsvarer ti tusen talenter 60 millioner dagslønner. Dette utgjør over 165 000 årslønner, altså en praktisk talt uendelig sum.*

For en dårskap det ville ha vært om tjeneren hadde lagt for dagen at han selv skulle betale hele gjelden. Selv om det hadde lykkes for ham å skrape sammen noen dagslønner, var det fremdeles millioner av dagslønner igjen å betale. Hva annet var det å gjøre enn å kaste seg ned for kongens føtter – på nåde og unåde – og enten få gjelden ettergitt, eller selges og dø? Enhver tanke om at han gjennom årenes løp ville bli i stand til å tilbakebetale gjelden, måtte på forhånd forkastes som umulig.

Slik står hver eneste synders sak overfor Gud. Når det dreier seg om en gjeld på ti tusen talenter, betyr noen hundre denarer fra eller til så uendelig lite. De kan aldri betale din gjeld – du øker den tvert imot med din daglige synd. Jo før du gir opp, og innrømmer dette, jo før blir du kvitt uroen og skylden. For Jesus betaler for enhver som vil vedgå sin gjeld og motta uforskyldt nåde. Verdien av hans utgytte blod er fullt ut tilstrekkelig, ja, mer enn det.

På grunnlag av dette kan man enkelt regne ut at det er forgjeves å forsøke ved hjelp av lovgjerninger å bli rettferdig, eller i det hele tatt forminske din uhyre gjeld, og at det slik skulle bli enklere for Gud å ettergi den. Du tenker at du først en tid skal gå og be, angre, kjempe og forbedre deg, for så å gå frem for nådestolen og søke nåde i Kristus. Dette er den rene dårskap. Synden er altfor stor! Kom som du er, kom med det samme og la Lammet få den æren som tilkommer det.

Du vil kanskje innvende at det kreves i Guds ord at du først skal gjøre bot, og deretter tro. Det er helt riktig! For du ville aldri kommet til den fulle erkjennelse av din nød om du ikke hadde satt deg fore å gjøre bot. Ved å gjøre det, ville du av egen erfaring lære å kjenne at du ingenting makter. Dette er den sanne bot som går forut for troen. En og annen ytre synd kan det nok lykkes deg å avlegge, men om din omvendelse er oppriktig, vil du finne at ondskapen i hjertedypet blir større og større.

«Loven kom til for at fallet skulle bli stort», sier jo Paulus. Den kom ikke til for at synden skulle kunne beseires, men for at den skulle bli større. «Men der synden ble stor, ble nåden enda større!» (Rom 5,20) «Da budet kom, våknet synden til live – så er nå loven blitt oss en tuktemester til Kristus.»

Men dette er ikke noe mennesket tror uten videre. Derfor må det først forsøke seg via forbedringens vei for å bli overbevist om dette.

Det er kun fariseerne som blir så gode, fromme og tilfreds med seg selv, at det faller lett for dem å tro. De ser nemlig helt bort fra den indre fordervelsen – de kjenner ikke til den en gang.

Er din omvendelse derimot rett, så blir du i egne øyne verre og verre. Du ber om kraft til å holde stand mot det onde, men forgjeves. Det er tider hvor du kjemper, men til andre tider lar du det bare stå til. Du faller, du reiser deg, du faller igjen. Du lider og du engstes, men å virkelig angre din synd kan du ikke. Din sjel er et eneste nødrop til Gud, men å be en ordentlig bønn – det kan du ikke.

Slik går det ved Sinai. Slik ytrer den rette syndenøden seg! Undrer du deg over de erfaringene du må gjøre, så les hva Skriften sier om mennesket. Nå vil du ha forutsetninger for å kunne forstå det.

Skriften sier at:

- «Menneskenes ondskap var stor på jorden» (1 Mos 6)
- «Svikefullt er hjertet, mer enn noe annet, ubotelig sykt er det. Hvem kjenner det?» (Jer 17,9)
- «Menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av» (1 Mos 8)
- «Jeg er kjødelig, solgt som trell under synden» (Rom 7)
- «Vi var av naturen vredens barn» (Ef 2)
- «døde ved deres overtredelser og synder.» (Ef 2)
- «Men et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det» (1 Kor 2,14)
- «Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv.» (1 Kor 3,5)

Kort sagt: vi er fortapte.

Også våre symbolske bøker sier at «arvesynden», den menneskelige naturs store fordervelse, består i at mennesket ikke kjenner Gud. Det forakter ham, frykter ham ikke, stoler ikke på ham, flyr for hans ansikt for å unngå hans dom, blir fortørnet på ham, har mistillit til hans nåde og setter sin lit kun til de synlige ting.

De sier videre: «Hvem har noensinne kommet til å si at det ikke uten videre skulle være synd å tvile på Guds vrede, på Guds nåde, på Guds ord, sette seg opp mot Guds dommer, være misfornøyd når ikke Gud straks griper inn i ens nød, knurre når det går de gudløse vel, la seg vekke til vrede, gi fristelsen til utukt og løsaktighet rom, være ærgjerrig med tanke på penger, gods og eiendeler osv.?» Alt dette er noe de gudfryktige kjenner så godt fra seg selv – noe vi tydelig kan se i Salmenes bok.

«Om jeg enda hadde hatt en ærlig vilje», sier du, «men jeg er altfor sløv med å våke og kjempe.»

Har du ennå ikke fattet det apostelen sier, at vi ikke av oss selv er dugelige til å uttenke noe?, og da langt mindre til å råde over viljen og hjertet. Forstår du ennå ikke at du er «død i overtredelser og synder»?

«Om jeg bare hadde hatt en dypere syndserkjennelse», sier du videre – «om jeg bare hadde følt mine synder mer, så skulle jeg vel lettere kunne ha voktet meg for dem. Som en brennende ild i min samvittighet skulle smerten og sorgen over synden rense og fortære, og stadig minne meg på å ta meg i vare.»

Det høres så riktig ut, men er ikke desto mindre feil. Smerten og sorgen over synden har ikke den virkningen du tror. Selv de beste forsetter holder ikke stand mot det onde i fristelsens stund. Ofte eksisterer de mest forferdelige samvittighetskvaler side om side med de dypeste syndefall. Men dette tror man ikke, selv om Paulus uttrykkelig sier at «da budet kom, våknet synden til live.» Man tror det ikke før man av bitter erfaring har fått lært det.

«Men – man kan da ikke komme til nådestolen i en så elendig forfatning – komme før man har fått seier over sine synder?»

Jo! Ifølge Skriftens enstemmige vitnesbyrd er nådestolen nettopp bestemt for slike ulykkelige, fortapte syndere som ikke selv er i stand til å gjøre seg fri fra syndens bånd. Her skal de først få nåde og barmhjertighet, og deretter kraft til et hellig liv. For Kristus er ikke kommet for de rettferdiges skyld, men for syndere, og han «rettferdiggjør den ugudelige.»

Altså: først nåde og barnekår, deretter lyst og kraft til et hellig liv – og ikke omvendt. Hvorfor Gud har fastsatt denne ordningen, ser vi av Jesu ord i Luk 7,41–43:

«En pengeutlåner hadde to skyldnere. Den ene skyldte ham fem hundre denarer, den andre femti. Men da de ikke hadde noe å betale med, etterga han dem begge gjelden. Hvem av dem vil elske ham mest? Simon svarte og sa: Jeg antar, den som han etterga mest. Han sa til ham: Du dømte rett!»

Fikk et menneske anledning til å betale ned sin gjeld slik at det ble mindre å få tilgivelse for, så ville også Kristus ha blitt mindre. Derfor vil Gud at synderen skal komme når synden er størst, for den som har fått mye forlatt, elsker mye. Ved de største synderes frelse vinner Kristus den største æren. Det er som med en lege – ingenting gir ham et bedre rykte enn å helbrede slike som alle andre har gitt opp som uhelbredelige.

Men ville det da ikke vært bedre å slå seg løs, og uten hemninger av noe slag, gi seg hen i synden, for at nåden kunne få anledning til å vise seg i sin overstrømmende rikdom?

Slike tanker kan dukke opp – også hos de som er våkne. Men det er djevelen som søker å føre mennesker vill. Kun der hvor synden – i din følelse og din samvittighet – blir stor og grenseløst syndig, blir nåden enn mer overstrømmende rik. Og grenseløst syndig blir aldri synden der hvor man ønsker å bli i den. Den blir det kun der hvor man samvittighetsfullt tar seg fore å avlegge den.

Paulus lærte synden å kjenne ved loven, ikke ved lovløshet. Synden våknet til live da budet kom – ikke da budet ble glemt. Loven kom til – ikke ble avskaffet – for at fallet skulle bli stort.

Kort sagt: Vil du at synden skal bli større, så steng alle dens utfallsporter. Dem opp for floden, og innen lenge vil den gå over alle sine bredder. Får strømmen derimot lov til å flyte fritt og uhindret, glir den så jevnt av sted at du neppe kan merke noen bevegelse i den. Du vil bli så forherdet, så rolig og så tilfreds med deg selv, at du knapt nok kan få øye på en eneste synd.

Hadde fariseerne tatt det alvorlig med hjertets gudsfrykt og ikke lagt hovedvekten på det ytre, så skulle de nok ha fått bruk for en Frelser.

Den egentlige hensikten med syndserkjennelsen, samt tegnet på at denne erkjennelsen er oppriktig, står herved klart for oss.

Meningen var ikke at Gud skulle forlate oss vår synd på grunn av vår erkjennelse av den. For at dette kunne skje, måtte en annen engstes og svette blod under byrden av vår synd. Meningen var heller ikke at synden kunne beseires eller skilles ut i lutringens ild gjennom bitre erfaringer. Det kan kun skje ved Guds Ånd, som man får ved å høre i tro.

Det er sant at syndserkjennelse kan få deg til å avlegge en del ytre synder. Den kan legge en demper på lettsindighet og lystighet, men i samme grad stiger bare den egentlige – den indre – fordervelsen.

Nei, hensikten var at du skulle drives til Kristus. Og er denne hensikten nådd, kan du vite at din syndserkjennelse er ekte.

Mange vakte og religiøse mennesker har faktisk en sterk følelse av synd, til tider så sterk at de bokstavelig talt føler seg fordømt. Men deres syndserkjennelse er i slekt med Kains og er derfor falsk. Det viser seg ved at de kan fortsette dag etter dag i den samme tilstanden og finne seg sånn noenlunde til rette i den. Helt tilfreds er de nok ikke, men det er likevel ikke verre enn at det er til å bære.

De kan spise og drikke, arbeide og sove, ja, le og spøke, selv om de vet med seg selv at de står utenfor Guds nåde, ja, kanskje til og med villig innrømmer at de er fortapelsens barn.

Hører de den uforskyldte nåden bli lovprist – eller bli dem tilbudt – så avviser de med en ganske eiendommelig ydmykhet enhver tanke om å ta imot den så lenge de er som de er. De er ikke så formastelige at de uten videre skulle kunne driste seg til det. Det kan kanskje gå an for dem som har mindre synd på samvittigheten, men deres synder er altfor mange og altfor store. Samtidig føler de en hemmelig tilfredshet ved tanken om at deres syndserkjennelse er så mye dypere enn de andres.

Tilsynelatende er den også det. Man skulle faktisk ikke tro at det i virkeligheten er selvtilfredshet som er den mest fremtredende følelsen hos dem. Det er i selve deres syndenød de søker sin trøst. Dermed er Jesus og hans fullbrakte verk, og nåden han tilbyr, fremdeles stengt ute. De vil komme til å dø i deres synder, fordi de mangler det eneste som gjelder for Gud.

En treffende illustrasjon på dette har vi i Kains historie. Også han sa til Herren: «Min skyld er større enn at jeg kan bære den» (1 Mos 4,13). Han var virkelig rammet i sin samvittighet. Han skalv av redsel og for sammen bare ved lyden av et raslende løv. Han levde resten av livet fremmed for Gud og ulykkelig.

Likevel tynget det ikke så sterkt at det tvang ham på kne for å søke visshet om Guds nåde. Han var i stand til å dra bort til landet Nod, øst for Eden, og der stiftet han familie og grunnla en by.

Her har vi forskjellen mellom den syndenøden som synden og samvittigheten selv er årsak til, og den som Guds Ånd virker gjennom Ordet.

Det første slaget finner man ofte hos utpreget gudløse mennesker. Ett eller flere åpenbare syndeutslag kan være årsaken til dette. Men i etterkant er de nøyaktig de samme som før. Ingen menneskelig kraft er i stand til å føde mennesker på nytt. Det kan kun Guds Ånd.

Den vekkelse og syndenød som er et verk av Guds Ånd, driver alltid mennesker til omvendelse og tro. Det skjer noe med dem – de forandres totalt.

På dette kan man kjenne om et menneskes syndserkjennelse er sann eller falsk. Den er sann hvis man ikke kan holde ut å bli i den tilstanden man er, men søker redning og hjelp, ikke hos seg selv, men hos Kristus, og ikke finner ro før man i *ham* har fått visshet om Guds nåde.

Nettopp dette er syndserkjennelsens formål: ikke å bevege Gud til å gi nåde, men å bevege oss til å ta imot den.

Hvis du derfor synes at du ikke føler dine synder som du skulle, men samtidig lider under dem og hungrer og tørster etter nåden i Kristus, da har du tross alt syndserkjennelse nok og eier i virkeligheten allerede Guds nåde. For din lengsel og dine sukk er nettopp det Skriften kaller å «hungre og tørste», å «komme» og å «motta», og til *dette* er alle dens løfter om frelse og barnekår hos Gud for tid og evighet knyttet.

Guds evige nådesutvelgelse – Ef. 1, Rom. 9-10

Det finnes neppe noe lærepunkt i Skriften som har virket så forskjellig på mennesker, som læren om Guds evige nådesutvelgelse.

Læren om Guds evige nådesutvelgelse kan, når den blir oppfattet feil, føre mennesker til fortvilelsens rand. Men forstår man dette punktet riktig, er det ingenting som gir en mer herlig og mektig trøst for et menneske i anfektelse og syndenød. Hvem har ikke, når sannheten om vår evige nådesutvelgelse i Kristus er gått opp for ham, med undring betraktet den skatten som så lenge var skjult, og undret seg over sin egen blindhet, som gjorde det umulig for ham å se den før.

Hva skulle jeg, med større og mer frydefull trygghet, kunne hvile mitt svake og urolige hjerte ved, enn Guds evige utvelgelse i Kristus?

Hvem og hva skulle jeg tro, i det forvirrende mangfold av tanker, innskytelser og følelser, som både utenfra og innenfra stadig gjør hjertet urolig?

Og under presset av de mange, motstridende røstene innenfra, og alle mulige slags lærdomsvær utenfra – hvor skulle jeg fly, om ikke til Gud, idet jeg ber:

«Du evighetens Far, all verdens Skaper og menneskeslektens opphav og Frelser, du som var og som er og som blir, fra evighet til evighet! Hvilke tanker har du tenkt om slekten og dens frelse?» Av dette – og kun av dette – avhenger alt. Guds evige utvelgelse, Guds evige viljesbeslutning og frelsesplan må bli den grunnvollen jeg bygger min tro på.

Men hvordan skulle jeg kunne vite hva som bor i Guds hjerte, eller hva hans frelsesplan går ut på, om ikke han selv hadde sagt meg noe om det? Hvordan skulle jeg våge å selv danne meg en mening om så høye og hemmelighetsfulle ting?

Hvem skulle jeg tro i spørsmålet om Gud, om ikke Gud selv? Med hvilken trygghet taler vel ikke den, som kun sier det samme som Gud forut har sagt. Derfor vil vi nå kun undersøke hva Skriften sier om denne saken, og be Gud om nåde til å kunne se det og tro det.

Før vi går videre, kan vi nevne at det i Bibelen tales om utvelgelse også ved andre anledninger som ikke direkte angår vår frelse. Gud utvalgte Abraham og hans ætt til å bli et særskilt eiendomsfolk, og i denne slekten skulle hans ord bli bevart og verdens Frelser bli født. Det samme gjelder når Jakob ble valgt i stedet for Esau, og Davids slekt i stedet for Sauls. De tolv apostlene ble utvalgt til å være

Guds vitner på en helt spesiell måte, og Paulus var det «utvalgte redskap» til å bringe evangeliet ut til hedningene.

Det vi her skal ta for oss, er imidlertid Guds evige nådesutvelgelse til vår frelse. Men også om denne utvelgelsen tales det i Skriften i to forskjellige betydninger.

Det er veldig vanlig, når spørsmålet om Guds utvelgelse blir brakt på banen, å da i første rekke tenke på utvelgelse av enkelte mennesker til frelse – en utvelgelse som, rett forstått, har sin grunn i Guds forutvitenhet. Begynner man å tenke slik, er man straks på gyngende grunn. Slike tanker om utvelgelsen er både feil og direkte skadelige. Om en ikke blir stanset opp i tide, kan disse tankene føre til fortvilelse og død.

Skriften taler også om en helt annen side av Guds utvelgelse, og det er den vi først vil se på. Senere skal vi også se på hvordan man på en riktig og fruktbar måte bør anvende tanken om Guds forutviten og den enkeltes utvelgelse til frelse.

Det første og viktigste vi i denne forbindelsen skal betrakte, er Guds alminnelige utvelgelse – hele menneskeslektens utvelgelse i Kristus. Om denne taler Paulus i Ef. 1 på følgende måte:

«Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som har velsignet oss med all åndelig velsignelse i himmelen i Kristus. For i ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt, for at vi skulle være hellige og ulastelige for hans åsyn. I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus… I ham har vi også fått del i arven, etter at vi forut var bestemt til det etter hans forsett som setter alt i verk etter sin viljes råd.»

I siste del her bør en skjelne nøye mellom *hans forsett* og *hans viljes råd*. Etter *hans forsett* er hele menneskeslekten utvalgt til frelse. Men etter *hans viljes råd* er det til denne frelse avstukket en ganske bestemt vei. Han setter alt i verk etter sin viljes råd.

Se her, Guds evige nådeutvelgelse! Gud, han som alene er rettferdig, vis og barmhjertig, han som er alle tings Skaper og Far til alt som nevnes, i himmelen og på jorden – han så på forhånd, i sin evige allvitenhet, hvordan mennesket, denne edle og fine skapningen, skulle falle ut av den fullkomne tilstanden det ved sin rettferdighet og lydighet hadde hatt mulighet til å bli stående i.

Han så hvordan gudsbildet ville gå tapt, og mennesket styrte seg mot evig død og fordømmelse, gjennomtrengt av den gamle slanges gift og solgt som trell under synden. Da besluttet han – før han lot dette betydningsfulle vesenet gå ut fra sin skaperhånd – å selv dra omsorg for dets frelse. Han besluttet å stille til rådighet en mellommann, hos hvem det menneskelige og guddommelige på det aller nøyeste var forenet. Han utvalgte oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt.

Ikke så mye som en tøddel kunne endres i Guds guddommelige lov. Like umulig var det for den falne slekt å oppfylle loven. Nå kunne enten Guds tanke og hensikt med menneskets skapelse bli til intet, og hans livsverk gå tapt, eller så måtte Gud selv tenke ut en plan, hvorved mennesket kunne bli frelst.

Da forbarmet han seg over oss – i sin kjærlighet, etter sin frie viljes råd, til pris for sin nådes herlighet, som han ga oss i Den Elskede. Han utvalgte sin egen elskede Sønn til vår frelse. Og denne – fylt av samme inderlige kjærlighet og barmhjertighet – tok villig på seg å bli menneskets bror og deres frelseshøvding.

Han tok på seg å bli menneske og gjenopprette det vi hadde mistet ved sin oppfyllelse av loven og sin lidelse og død. Han skulle føre oss tilbake til vår opprinnelige fullkommenhet og gjenopprette gudsbildet i oss gjennom seg selv. «For så har Gud elsket verden, at han gav sin enbårne sønn.» (Joh 3,16)

Han ble en menneskesønn for å frelse det som var fortapt. For: «likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker.» (Rom 5,18) «For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus.» (1 Kor 15)

Dette var Guds egen frie nådesutvelgelse. Den skjedde ifølge hans frie viljes råd. Fallets ulykkelige følger var kun en anledning for Gud til å vise sin barmhjertighet mot den falne slekt. Noen forpliktelse kunne det dog aldri bli. De englene som hadde syndet, var i en like så håpløs situasjon, men «det er jo ikke engler han tar seg av, men Abrahams ætt tar han seg av.» (Hebr 2,16). Det var en nådesutvelgelse.

Det er også de som er forblindet nok til å hevde at Gud var moralsk forpliktet til å frelse oss, da de mener at det var Satan som var skyld i vårt fall. Men nei, de første menneskene hadde tilstrekkelig med både kunnskap og kraft til å stå imot fristeren. De var vel vitende om den dommen Herren på forhånd hadde uttalt: «Den dagen du spiser av det, skal du visselig dø!», og de hadde like stor frihet til å adlyde som til å bryte hans bud.

Nei – det er ingen annen årsak til vår utvelgelse enn Guds egen frie kjærlighet – uavhengig av alt og alle. Det er slik Jesus sier: «For så har Gud elsket verden!» Hvor man enn leter, finner man ingen annen grunn enn denne: *Han elsker, derfor elsker han*. Nærmere noen forklaring kommer vi ikke.

I 2 Mos 33,19 sier Gud om seg selv: «For jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig mot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over.» Og her i vår tekst, sier Paulus: «For i ham (Kristus) har han utvalgt oss.» Ingen ba ham om det, og ingen hadde gjort seg fortjent til det. Han gjorde det etter sin frie viljes råd.

Dette ordet er en ren gullgruve! Vår frelse, vår utvelgelse i Kristus, er Guds eget verk og er slik besluttet av ham selv. Det har behaget ham, som alt er til for og alt er til ved, å fatte den beslutningen at menneskeslekten – den falne – skulle være hans barn ved Kristus.

Hva skal vi da si til dette? Om det behager Gud å gjøre en ting, hvem er da den som kan hindre ham i det? Hvem kan sette seg opp mot hans vilje? Derfor heter det nådesutvelgelse.

«Det er så altfor mye», synes du, «at du skulle være et Guds barn. Du er helt uverdig til det.» Men hva vil du gjøre? Det er Gud selv som har villet det slik.

Hva kan man da si til det Gud har besluttet? Han beslutter å skape universets mangfold, deretter å skape seg barn på jorden. Og når de er falt, beslutter han

å reise dem opp igjen ved en Frelser. Han beslutter så igjen, ved en løskjøpelse som vil koste ham dyrt, å gjøre dem til sine barn, så fordervede og uverdige de er.

Gud gjør alt ifølge sin frie viljes råd. Gud gjør alt for sin egen skyld. Dette er nådesutvelgelsens mektige trøst.

Her – om noensinne – må jeg se og innse at Guds nåde og kjærlighet er fullkommen fri og ikke grunnet på noe hos oss. I Rom. 9, hvor Paulus taler om utvelgelsen, stiller han tvillingsønnene Esau og Jakob opp som eksempler, og sier: «Og da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt – for at Guds råd etter hans utvelgelse skulle stå fast, ikke på grunn av gjerninger, men ved ham som kaller – da ble det sagt til henne: Den eldste skal tjene den yngste.»

På samme måte er det her. Før vi ennå var skapt, før verdens grunnvoll ennå var lagt, utvalgte Gud oss i Kristus til å være hans barn og arvinger til den evige salighet. Dette er i sannhet et slag i ansiktet for alt som har å gjøre med våre gjerningers verdi overfor Gud. Har han utvalgt oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt, da er vi litt for sent ute med våre fortjenester.

Han har utvalgt oss i Kristus, sier apostelen. Ja, Gud er kjærlighet – men ikke en slik kjærlighet som kan se gjennom fingrene med synd eller slå av på sine hellige rettferdighetskrav. Derfor søkte han og fant en utvei som kunne tilfredsstille både hans rettferdighet og hans barmhjertighet. Dette skulle skje ved en person i hvem vi skulle finnes hellige og ustraffelige etter loven.

«Det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn – Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud.» (Rom 8,3 og 2 Kor 5,21)

Vår utvelgelse grunner seg altså ikke på at Gud i overbærende kjærlighet så gjennom fingrene med vår synd. Misgjerningen skulle sones, og en evig rettferdighet måtte bli brakt til veie (Dan 9,24).

Ennå mindre grunner utvelgelsen seg på noen fortjeneste eller verdighet hos oss, for vi lå – som Skriften sier – i vårt blod da forbarmeren kom forbi og forbarmet seg over oss (Esek 16).

Den grunner seg helt og holdent på Kristus – «han som er et bilde av den usynlige Gud, den førstefødte fremfor enhver skapning – han som etter kjødet er kommet av Davids ætt, og som etter hellighets Ånd er godtgjort å være Guds veldige Sønn, kvinnens ætt, den andre Adam.» (Kol 1,15 og Rom 1,4).

Det kostet ham, den store mellommannen mellom Gud og mennesker, en stor pris å rive ned det gjerdet som skilte, og gjenopprette for oss den barneretten vi hadde forspilt og den arven vi hadde mistet. Det kostet ham mye da han i over 30 år var en trell for å kjøpe oss fri fra djevelens vold, og vinne for oss en rettferdighet som hele vår levetid skulle gjelde for all vår daglige synd og urenhet. Det kostet ham blodsved, det kostet ham «tårer og høye rop» – men så vant han også derved en evig forløsning.

«Herren lot den skyld som lå på oss alle ramme ham.» Han fikk ikke den minste smule av vår uhyre gjeld ettergitt. Alt måtte han betale. Derfor kan også

apostelen si at «han utslettet skyldbrevet mot oss, det som var skrevet med bud, det som gikk oss imot. Det tok han bort da han naglet det til korset.» (Kol 2,14).

Der på korset er nå våre synder og hele lovens forbannelse naglet fast. Og likesom våre synder ble tilregnet Kristus, ble også hans fortjeneste og rettferdighet tilregnet oss. Han er «Herren, vår rettferdighet.» (Jer 23,6).

Gud ser nå hele menneskeslekten innesluttet i Kristus. Han ser den i Kristus forsonet, i Kristus rettferdig, i Kristus hellig, ustraffelig og fullkommen. I Guds øyne har Lammet vært slaktet fra verdens grunnvoll ble lagt (Åp 13,8). Dette er grunnen til at Gud – like fra den første begynnelse – har handlet med menneskenes barn som en forsonet Gud, en nådig Far, som i sin store barmhjertighet har søkt sine tapte sønner og døtre, og kjærlig sluttet dem i sin favn når de vender hjem igjen.

Allerede overfor Moses åpenbarte Herren seg slik da han gikk forbi ham og ropte: «Herren Herren er en barmhjertig og nådig Gud, langmodig og rik på nåde og sannhet. Han lar miskunn vare gjennom tusen ledd. Han forlater misgjerning og overtredelser og synd.» (2 Mos 34,6–7).

Dette er den alminnelige nådesutvelgelsen i Kristus, en utvelgelse som omfatter alle mennesker. Her er ingen unntatt. Gud vil – ifølge sitt forsett – frelse hver eneste en. Høytidelig forsikrer han selv: «Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever.» (Esek 33,11). Gud vil at «alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,4). Han er «alle menneskers frelser» (1 Tim 4,10).

Derfor befalte også Jesus sine disipler: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» (Mark 16,15). Det er altså ikke visse bestemte personer eller kun et bestemt folk som er utvalgt. Det er en alminnelig utvelgelse. Den omfatter alle: jøder og hedninger, kristne og muslimer, katolikker så vel som protestanter, alle, både gode og onde, troende og vantro, fromme og gudløse, fattige og rike, høye og lave.

«I din ætt (Kristus) skal alle jordens slekter velsignes.» (Apg 3,25 og 1 Mos 12,3)

Med disse ordene ble Guds evige nådesutvelgelse forkynt. Gud har utvalgt oss i Kristus. I dette ligger videre, at det kun er i ham vi kan være til behag for Gud og være blant de utvalgte. «Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet.» (1 Joh 5,12). «Det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved.» (Apg 4,12).

Det er derfor i overensstemmelse med Guds frie viljes råd, at alle skal omvende seg og tro på hans enbårne Sønns navn, og at alle som tar imot ham, skal bli frelst. Men det er også ifølge hans frie viljes råd at den som er vantro, den som ikke har Sønnen, skal bli fordømt.

«Jeg er veien», sier Jesus, «ingen kommer til Faderen uten ved meg.» Det finnes kun én vei mellom Gud og oss, Kristus, Guds elskede Sønn. Han er gitt oss til frelse. Han har hellighet seg selv for oss. Kun gjennom Kristus er Gud barmhjertig mot syndere og tar imot dem i nåde. Utenfor Kristus er han strengt rettferdig ifølge sin hellige lov. Den som vil eie Guds nåde og vennskap, vil aldri

finne det noe annet sted enn i Kristus. Dette er i overensstemmelse med Guds frie råd, som han forut fattet hos seg selv, Guds evige forutbestemmelse.

Det er dette Paulus poengterer så sterkt i det merkelige niende kapittel i Romerbrevet. Dette kapittelet i Bibelen er et av de viktigste når det gjelder spørsmålet om utvelgelsen. Men hos dem som ikke forstår det, skaper det uro og bekymring. Vi skal derfor i det følgende betrakte det nærmere.

Det vil gjøre det enklere for oss å forstå disse, i og for seg dunkle ordene i Rom 9, om vi visste hva som opptok apostelens hjerte og tanker da han skrev dem. Om jeg vet hva han tenkte og følte, så forstår jeg også hva han mener med det han sier.

Han har i begynnelsen av kapittel 9 gitt oss et innblikk i hvilke følelser som fylte hans hjerte da han skrev. Han vender også tilbake til det samme i begynnelsen av kapittel 10. Han sier at han har en stor sorg og en stadig nød i sitt hjerte for sine brødres skyld, sine slektninger etter kjødet (Rom 9,1–3). De har nidkjærhet for Gud, men uten den rette forstand. De forstår nemlig ikke rettferdigheten fra Gud, men søker å grunnlegge sin egen rettferdighet, og har derfor ikke gitt seg inn under Guds rettferdighet (Rom 10,2–3).

Mot dette endeløse strevet etter rettferdighet, visste ikke Paulus bedre råd enn å stille dem ansikt til ansikt med Guds frie, evige, urokkelige utvelgelse, som det var umulig å sette seg opp imot. Det gjorde ham så inderlig vondt å se dem. De var jo tross alt «israelitter». Dem tilhørte barnekåret og herligheten og paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene. Og fra dem var Kristus kommet etter kjødet (Rom 9,4–5).

Det gjorde ham vondt å se at de – som tross alt var nidkjære for Gud, og som jaget etter en lov som kunne føre til rettferdighet – gikk en evig fortapelse i møte, bare fordi de ikke hadde bøyd seg under «Guds rettferdighet», men søkte å grunne sin egen rettferdighet ved sine gjerninger. Det pinte ham i så stor grad, at han skulle ønske selv å være forbannet bort fra Kristus, om det kunne gagne hans brødre (Rom 9,3).

I sin bekymring imøtegår han dem på følgende måte:

Dere ser på deres utvelgelse etter kjødet. Dere mener som så: vi er Abrahams barn, vi tilhører det utvalgte folk, vi har loven og gudstjenesten og løftene – om ikke vi skulle bli salige, så ville Gud svikte den pakten han selv har inngått med oss.

Men nei! Guds ord har ikke slått feil. «For ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel. Heller ikke alle Abrahams etterkommere er derfor Abrahams barn, for: I Isak skal det nevnes deg en ætt. Det vil si: Ikke kjødets barn er Guds barn, men løftets barn regnes til ætten.» (Rom 9,6–8).

Se på Guds utvelgelse: Av Abrahams sønner utvalgte Gud Isak, løftets sønn, til arving. «I Isak skal det nevnes deg en ætt.» Av Isaks sønner, Esau og Jakob, «da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt – for at Guds råd etter hans utvelgelse skulle stå fast, ikke på grunn av gjerninger, men ved ham som kaller – da ble det sagt til henne: Den eldste skal tjene den yngste. Som skrevet står: Jakob elsket jeg, men Esau hatet jeg.» det vil si, Esau utvalgte jeg ikke.

Dere ser altså at Guds utvelgelse er fri. Her skjedde den før barna ennå var født, og verken hadde gjort godt eller ondt, for at «Guds beslutning» som hviler på hans utvelgelse skulle stå fast, ikke i kraft av gjerninger, men i kraft av han som kaller.

«Hva skal vi da si? Er det da urettferdighet hos Gud? Langt derifra! For til Moses sier han: Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.»

Når Gud er nådig mot én, så gjør han ikke dermed urett mot en annen. For nåden, som den første erfarer, er uforskyldt. Derfor lar også Jesus husbonden svare dem som har båret dagens byrde og hete, og derfor knurret mot dem som først var innleid den ellevte timen: «Venn, jeg gjør deg ingen urett! – Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil?» Og han tilføyer: «Slik skal de siste bli de første, og de første de siste.» (Matt 20).

Av dette konkluderer apostelen som følger: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.»

Han vil dermed si: Man kommer ingen vei ved selv å ville tilkjempe seg saligheten – ved egne anstrengelser og selvvalgte veier. Gud gjør salig hvem han vil. Det beror ene og alene på hans frie utvelgelse.

Det er godt mulig at en slik påstand kan gjøre et menneske oppskremt og urolig. Men apostelen venter ennå litt før han løser gåten. Han kommer først frem med enda et eksempel som i enda større grad setter saken på spissen: «For Skriften sier til farao: Nettopp til dette reiste jeg deg opp: At jeg kunne vise min makt på deg og at mitt navn skulle bli forkynt over hele jorden. Altså: Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.» (v. 17–19).

Her venter åpenbart apostelen at hans lesere ikke lenger kan sitte stille og høre på denne harde talen, men reise seg mot ham i protest og si: «Hva er det da han klager over? Hvem kan stå imot hans vilje?» (v. 19).

Men han viker ikke så mye som en hårsbredd. Like urokkelig svarer han tilbake: «Men hvem er da du, menneske, som tar til gjenmæle mot Gud? Kan vel verket si til ham som formet det: Hvorfor gjorde du meg slik? Eller har ikke pottemakeren makt over leiren, så han av samme deig kan lage et kar til ære og et annet til vanære?» (v. 20–21).

Det lyder nøyaktig som om han ville si: Du skal være tilfreds, enten Gud har bestemt deg til frelse eller til fortapelse.

Kan det tenkes et mer sønderknusende slag mot den stolte egenrettferdigheten hos Adams barn? Og i sannhet – om Gud ikke viste nåde, men gjengjeldte oss etter fortjeneste, så var han i sin fulle rett, for vi «kan ikke svare ham ett til tusen» (Job 9,3), om han bestemte seg for å gå i rette med oss.

Paulus tar imidlertid faraos eksempel opp til behandling igjen, og viser – noe også den historiske fortellingen bekrefter – at Gud «i stor langmodighet bar over med vredens kar», som alene på grunn av den ubotferdigheten han fór frem med, «var gjort ferdig til undergang.» Herren gjorde ikke opp regnskapet med denne sin hardnakkede fiende i hast.

Gang på gang blir han advart. Gjennom landeplager, under og tegn manes han til omvendelse. Men – da alt er forgjeves, og farao kun forherder sitt hjerte

– fullbyrdes Guds rettferdige dom: «Jeg vil forherde faraos hjerte.» (2 Mos 7,3). Jeg vil gjøre ham til et advarende eksempel for all verden, for at andre ved ham skal lære å frykte meg.

Til slutt får vi i vers 30–32 løsningen på det apostelen med sine sterke, nesten skremmende ord om utvelgelsen har villet si:

«Hva skal vi da si? Jo, at hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro. Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. De støtte mot snublesteinen.»

Se nå her, hva utvelgelsen i praksis vil si! *Gud har utvalgt troens* vei, ikke gjerningens vei. *Gud har utvalgt* «*løftets sønn*», ikke «trellkvinnens sønn».

Når nå noen søker å vinne Guds nåde ved gjerninger, fromhet og iver i tjenesten for Gud, så har han dermed tatt fatt på noe som er aldeles umulig. Gud har utvalgt dem som tror. Og mot Guds utvelgelse nytter det ikke å kjempe. Da går det, som Paulus sier: de som søkte rettferdighetens lov, kom ikke frem til denne loven. De derimot, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro.

Den eldste sønnen i Luk 15, som i så mange år hadde tjent sin far og aldri overtrådt hans bud, får ikke så mye som et kje. Den yngste, derimot, som har ødslet bort sin fars eiendom sammen med horer – for ham blir gjøkalven slaktet, når han endelig, skamfull og angrende, vender hjem og mottar nåde som nåde. De første skal bli de siste, og de siste de første.

Det er lett å forstå at de som «har båret dagens byrde og hete», gjør opprør. Her har de på det strengeste holdt sitt legeme i tømme, forsaket verdens fornøyelser, gjort seg flid med, ja endog plaget seg selv med Guds bud og med gode gjerninger – og så må de til slutt se tollere og horkvinner, som fritt og uhemmet har levd i synden, gå først inn i Guds rike.

Her må de stå og se syndere gå inn til evangeliets frihet, glede og fred, og siden rose seg av en fullkommen rettferdighet og Åndens vitnesbyrd om barnekår, mens de selv – med alt sitt alvor og strev – ennå ikke har funnet denne rettferdigheten og dette Åndens vitnesbyrd.

Men hva kan man gjøre? Det var slik det var besluttet av Gud, før verdens grunnvoll ble lagt. Og mot Herren – han som har «målt ut himmelen med sine utspente fingrer og samlet jordens muld i skjeppe og veid fjell på vekt og hauger i vektskåler» (Jes 40,12) – er det ikke anbefalt å stride. Han er for mektig og for stor. Han har «nøklene til døden og dødsriket», «han lukker opp, og ingen lukker igjen» (Åp 2 og 3).

Han forbarmer seg over hvem han vil. Altså beror det ikke på den som vil, eller på den som anstrenger seg, men på Guds barmhjertighet hvem som skal bli frelst. Han utvelger hvem han vil, og det har altså behaget ham å utvelge de som tror på hans enbårne Sønns navn, og ikke de som vil gjøre seg fortjent til salighet.

Dette er Guds evige utvelgelse. Han har utvalgt oss i Kristus – og kun i ham – før verdens grunnvoll ble lagt.

Den som ikke vil ta følgene av dette, men selv vil bane seg en vei, han når aldri frem. Han må til slutt, etter å ha anstrengt seg til det ytterste for å oppnå rettferdighet, nøyes med det avvisende svaret: «Ta det som ditt er, og gå!» (Matt 20,14).

Hvor hardt det enn lyder, så sier dog Skriften: «Driv ut trellkvinnen og hennes sønn! For trellkvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnens sønn.» – «Alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse.» (Gal 4,30 og Gal 3,10).

Gud har utvalgt oss i Kristus, og gitt sin Sønn i døden til soning for vår synd. Han ble utvalgt til å vinne himmel og salighet tilbake for oss. Derfor er det ingenting – verken i himmel eller på jord – som gjelder for Gud, annet enn hans Sønns blod og hans Sønns lydighet. Hans nidkjærhet for Sønnens ære er som en flammende ild som fortærer alt, selv den største hellighet som våger å sette seg opp imot hans Sønn.

Våg derfor aldri å nærme deg Gud uten å være iført hans Sønns rettferdighet! Du vil møte en fortærende ild. Våg aldri å komme frem for Guds ansikt i ditt eget navn! Søk aldri å vinne Guds nåde uten gjennom ham, i hvem Gud har behag (Matt 3,17).

Du tar det kanskje veldig alvorlig med din gudsfrykt. Du ber både flittig og inderlig, du angrer dine synder og kjemper imot dem, og du gjør mange gode gjerninger. Alt dette er vel og bra, men – om det enn lykkes langt bedre for deg enn det gjør – så blir du likevel fordømt, om du ikke er nådd dit at du akter det alt for skrap, og Kristus alene er blitt din rettferdighet, den du setter din lit til.

Dette er i praksis utvelgelsens virkning. Og dette er det viktigste for oss å vite om den.

Ganske visst taler apostelen i Rom 9 om Israels utvelgelse til Guds eiendomsfolk (vers 6–13), og hedningenes innlemmelse i Guds nådepakt (vers 24–36). Men som vi ser av hans egen forklaring, er hans egentlige hensikt ikke å tale om utvelgelsen av bestemte folkeslag eller bestemte personer. Han bruker dem kun som eksempler på Guds frie utvelgelse.

Hovedsaken i det han vil ha sagt oss, er dette: Gud har utvalgt troens vei, og ikke gjerningenes vei. Gud har utvalgt Kristus, og ikke oss. Det er Kristi fortjeneste, og ikke vår, som gjelder for Gud. Kristus er alt og i alle.

Vi har nå betraktet to sider av samme sak.

For det første, Guds forsett, som han fattet hos seg selv, hvor han utvalgte menneskeslekten til frelse i Kristus. Eller sagt med andre ord: *Guds alminnelige nådeutvelgelse*, som innbefatter alle mennesker.

For det andre, Guds frie viljes råd, hvor han fastsatte måten frelsen skulle vinnes, nemlig gjennom troen på Jesus Kristus.

Også denne Guds viljesbeslutning hører inn under hans alminnelige nådesutvelgelse. Det er ingen forskjell på jøde og greker – omskjærelse eller forhud betyr ingenting. Men fordi mennesker forholder seg så forskjellig til den alminnelige utvelgelsen, oppstår det i tillegg en personlig nådesutvelgelse, der visse bestemte personer er utvalgt til frelse, mens andre allerede er dømt til den evige død.

Også denne personlige nådesutvelgelsen er evig. At dette er mulig skyldes ene og alene Guds forutvitenhet. Gud har fra evighet forutsett hvordan den enkelte vil stille seg til hans kallende nåde. I hans bok ble alle våre dager oppskrevet, de dagene som ble fastsatt da ikke én av dem var kommet (Sal 139,16).

Om denne Guds forutvitenhet og den personlige nådesutvelgelsen som følger av dette, taler Paulus i Rom 8,28–30 på følgende måte:

«For vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud, dem som etter hans råd er kalt. For dem som han forut kjente, dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre. Og dem som han forut bestemte til dette, dem har han også kalt. Og dem som han har kalt, dem har han også rettferdiggjort. Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort.»

Den oppfatningen at Gud – uten å ta hensyn til hvordan mennesker stiller seg – skulle ha bestemt noen til frelse og andre til fortapelse, er falsk. Å påvise dette er det første vi må gjøre.

Vi har allerede sett at vi i Skriften har mangfoldige vitnesbyrd om at Gud ikke har behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever (Esek 33,11). Men vi har også sett at Gud fra evighet hadde besluttet at mennesket, som en fri skapning, skulle settes på prøve og selv velge mellom livet og døden.

Den friheten man oppnår ved å unngå synden og holde Guds bud, er i Adams fall for alltid gått tapt. Mennesket er «kjødelig, solgt til trell under synden». Det er overfor Kristus at mennesket nå stilles på valg.

«Kom, for nå er det ferdig» – med disse ordene ble innbydelsen til bryllupet sendt ut (Luk 14,17 og Matt 22,4). Men de som var innbudt foraktet innbydelsen og gikk sin vei, «en til sin åker, og en til sin handel.» Og da – men ikke før – falt den rettferdige dommen: «Ingen av de menn som var innbudt, skal smake mitt festmåltid.»

«Herre, la det få stå også dette året», sa vingårdsmannen om fikentreet som eieren i tre år forgjeves hadde lett etter frukt på. La det stå «til jeg får spadd opp rundt det og gjødslet det. Kanskje bærer det da frukt neste år. Gjør det ikke det, så får du hogge det ned.» (Luk 13).

Disse eksemplene viser at den avgjørende dommen ikke felles før alle muligheter er forsøkt. Innbydelsen går ut. Det graves og gjødsles rundt treet. Gjennom dette får mennesket en evne og en anledning, som det ikke før har hatt, til å velge mellom døden og livet, og først da avgjør det sin evige skjebne ved den holdningen det inntar.

Nå sier Paulus her at Herren i sin allvitenhet har forutsett hvem som skal motta nåden. Det står ikke at han forut har bestemt hvem som skal motta nåden, men forutsett. Og det er disse Gud i kraft av sin forutvitenhet allerede fra evighet av har forutbestemt til å bli «lik med hans sønn.»

Deretter blir det i de nevnte versene (Rom 8) gitt en fremstilling av en bestemt nådens orden, hvor disse som er bestemt til evig liv, først blir kalt, deretter rettferdiggjort, og til slutt herliggjort.

For en trøsterik tanke! De som Gud forut visste ville lyde evangeliet og motta nåden, har han helt fra evighet av bestemt til å arve hans rike. Og «verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.» (Rom 8,38–39).

Nå sier imidlertid Jesus at mange er kalt, men få er utvalgt (Matt 20 og 22). Han taler om noen som kun tror for en tid, men så faller fra i fristelsens stund. Han skildrer hvordan den urene ånden, når den er blitt drevet ut av et menneske, igjen vender tilbake – og når den finner huset «ledig, feid og pyntet», henter den sju andre ånder, verre enn den selv, og flytter igjen inn i huset. Slik blir det siste verre enn det første for dette mennesket.

Da stiller vi spørsmålet: Hvorfor kaller Gud også slike som han visste ikke ville bli stående i sannheten, eller som slett ikke vil ta imot den?

Dette spørsmålet finner vi besvart i eksempelet med farao. De skal stå som advarende eksempler, for at andre av disse skal lære å frykte Herren, frykte for sikkerhet, lettsindighet og forakt for nåden.

Gud styrer ikke menneskets ånd med sin allmakt, men med nådens midler. Med sannhetens våpen, med ord og eksempler, anbefaler den seg til menneskets vilje og forstand. Dette forklarer hvorfor mange er kalt som ikke er utvalgt.

Det vil finnes eksempler på mennesker som «en gang er blitt opplyst, som har smakt den himmelske gave og har fått del i Den Hellige Ånd, og har smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter, og så faller fra», og som «umulig igjen fornyes til omvendelse» (Hebr 6). Ved dette skal mennesket lære å frykte Herren som en Gud som er hellig, en Gud som ikke lar seg spotte, men som er like stor i sin straffende rettferdighet som i sin nåde og barmhjertighet.

Når Paulus i Rom 9 sier at Gud «forherder dem han vil», og Jesus i Matt 11,27 sier at «ingen kjenner Sønnen, uten Faderen, og ingen kjenner Faderen uten Sønnen, og den Sønnen vil åpenbare det for», kan det virke som om Jesus ikke vil åpenbare det for alle.

På dette spørsmålet gir Jesus selv svaret i det samme kapittelet. Han sier: «Jeg priser deg, Far, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige.» Her *sikter han ikke til bestemte personer*, men *til en bestemt holdning* til sannheten.

De «vise og forstandige» er selvkloke og innbilske. De setter seg opp mot sannheten, vil ikke la seg belære av Herren, og kritiserer hans ord og forakter hans advarsler og hans nåde. Disse er det han ikke vil åpenbare seg for. Et eksempel er farao, som bevisst satte seg opp mot Guds vilje og forherdet sitt hjerte mot alle advarsler han fikk. Slike vil Gud forherde.

Guds hjerte brenner med en nidkjær kjærlighet. Det var ingenting han heller ville enn at farao hadde ydmyket seg under hans veldige hånd, og at de «vise og forstandige» ble som barn i sin holdning til ham, slik at de kunne motta sannhetens ord. Da kunne han ha fått lov til å vise sin godhet mot dem.

Men ifølge «sin viljes råd» kan han ikke bruke sin allmakt på menneskers ånd. Hvis de ikke vil høre hans ord og bøye seg for hans vilje, krever rettferdigheten at de rammes av forblindelsens og forherdelsens dom. Dette er en straff

for dem selv og en advarsel for andre. Med vemod i stemmen sier Frelseren da: «Jerusalem! Jerusalem! Du som slår i hjel profetene og steiner dem som blir sendt til deg. Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene under vingene sine. Men dere ville ikke.»

«Jeg ville – men dere ville ikke.» Og hans hjerte blør ved tanken. Han gråter over byen, men dommen er ikke til å endre.

Hvor uhyggelig feil er ikke da den tanken, at Gud, uten hensyn til hvordan mennesket stiller seg til ham, skulle ha bestemt noen til evig fortapelse! Hvor likefrem bespottelig er ikke den oppfatningen, at Gud, når han lar evangeliets alminnelige innbydelse gå ut – for eksempel sier «Vend dere til meg og bli frelst, alle jordens ender!» eller «Kom! Og den som hører det, la ham si: Kom! Og den som tørster, han får komme! Og den som vil, han får ta livets vann for intet!» – skulle ha bestemt noen til fordømmelse på forhånd.

Om dette var tilfelle, så skulle han altså ha fattet en hemmelig beslutning, og på en måte sagt til seg selv: «Jeg vil nok la min innbydelse gå ut, og la innbydelsen ha ord som tilsynelatende gjelder alle. Men det er faktisk ikke min mening at alle skal bli frelst. Tvert imot så vil jeg at de fleste av dem jeg kaller skal gå fortapt.»

Å tro noe slikt ville jo være ensbetydende med å tro at det var falskhet å finne hos Gud. Må Gud i nåde bevare oss fra å tro noe slikt!

Vi har nå sett på det viktigste av hva Skriften har å si om nådesutvelgelsen. Et nysgjerrig sinn kan nok, når det går i dybden av dette, komme frem med enda flere spørsmål, og djevelen kan på det mest forferdelige, anfekte og forvirre mennesker med slike spørsmål. Et eksempel er spørsmålet om de selv er blant dem Gud har utvalgt til frelse, eller hva som er Guds tanke med de hedningene som ikke har hørt evangeliet.

Den som ikke vil la seg fange i djevelens garn, må her vokte seg i tide. Gud har åpenbart oss alt som er nødvendig for vår frelse. Ta det til hjerte, følg den anvisningen som er gitt, og vokt deg for å granske det som Gud ikke har åpenbart.

Den gamle slangen kan også i dag vekke lysten til å spise av kunnskapens tre, og da får en overmåte stor lyst til å utgrunne alle Guds skjulte hemmeligheter! Men vokt deg! Det djevelen vil, er å skape forvirring i ditt sinn og lede din oppmerksomhet bort fra det han har åpenbart i Ordet, på samme måte som han gjorde det med Eva. Du vil spise deg til døden av kunnskapens tre.

Da en nysgjerrig mann en gang spurte Jesus om det var få som ble frelst, forhindret Jesus ytterligere spørsmål i samme retning ved å si: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!» (Luk 13,23–24).

Luther sier i sin fortale til Romerbrevet: «Her er det satt en grense for de hovmodige ånder, som med sin forstand vil utgrunne dybdene i Guds forsyn. De må enten fortvile, eller drukne i klokskap – men følg du den orden som i dette evangeliet er anvist: Begynn med Kristus og evangeliet for at du kan lære å kjenne din synd og hans nåde. Ta deretter kampen opp mot din synd, slik det sjuende kapittelet oppfordrer til. Når du senere i det åttende kapittelet er kommet i anfektelse og nød, da skal dette kapittelet og de tre følgende kapitlene

rett lære deg om Guds forsyn og nådesutvelgelse, og vise deg hvilken trøst som her er gitt.»

Kristus, Guds enbårne Sønn, som er i Faderens favn, har åpenbart oss sin himmelske Fars vilje og dermed vår utvelgelse til det evige liv med disse ordene: «Omvend dere, og tro på evangeliet!» – «Jeg er døren. Om noen går inn gjennom meg, skal han bli frelst.»

Ved en annen anledning sa han: «Dette er min Fars vilje, at hver den som ser Sønnen og tror på ham, skal ha evig liv.»

Dette er veien! Følg den! – bøy ikke av, verken til høyre eller til venstre!

Gjenopprettelsen og det første evangelium

Ethvert tre, selv det største, har i sin begynnelse vært et bittelite frø. Av frøet utviklet det seg en spire, spiren ble til en tynn stamme. Stammen vokste år for år, inntil treet til slutt sto der, fullt utvokst, med en rikdom av greiner hvor himmelens fugler bygger rede.

Enhver dag, selv den klareste og lyseste, har i sin begynnelse kun vært en liten lysning i øst, en lysning som utviklet seg til en morgenrøde, en morgenrøde som ble etterfulgt av solens oppgang som endelig, ved middagshøyden, lyste strålende varm og klar.

På samme måte kan Guds rike på jorden føre sin opprinnelse tilbake til et lite, uanselig frø, en svak lysning av dag – for mer enn det var ikke det første løftet.

Jesus sier selv at «Himlenes rike er likt et sennepsfrø som en mann tok og sådde i åkeren sin. Det er mindre enn noe annet frø, men når det vokser opp, er det større enn hagevekstene og blir til et tre, slik at fuglene under himmelen kommer og bygger rede i greinene» (Matt 13,31).

På samme måte sammenlignes Kristus og hans rike med en morgenrøde og en soloppgang. Hosea 6,3 sier: «Hans oppgang er så viss som morgenrøden», og i Lukas 1,78 leser vi at Gud «lot soloppgang fra det høye gjeste oss».

Dette gjelder ikke bare opprettelsen av Guds rike i de enkeltes hjerter ned gjennom tidene, men også, og i særdeleshet, dets første opprinnelse på jorden.

Så forstår vi hvorfor det første evangelium kun var som et lite frø, et uanselig og ennå uutviklet frø. Ordene kunne minne mer om en gåte enn et løfte – og likevel så var det tilstrekkelig til å tenne den første trosgnist i de første menneskenes hjerter.

Det første evangelium lå innsvøpt i de ord den hellige Gud talte til slangen. Ettersom det var denne som var opphav og årsak til menneskets fall, til synden og forbannelsen, så var det også til denne Herren først vendte seg med sin dom. Og dommen lød slik: «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen, mellom din ætt og hennes ætt. Han skal knuse ditt hode, og du skal knuse hans hæl.»

Gud Herren taler her som til en virkelig slange. Da Satan ikke fremtrer i sin virkelige skikkelse, men som en slange, så velger også Herren å betrakte ham som en slange, og tiltale ham deretter.

Men er det da tilstrekkelig grunnlag for å betrakte disse ordene som ord som sikter til Satan og Kristus, vil kanskje noen spørre.

Ja, det er et fullt ut tilstrekkelig grunnlag. Kan noen være i tvil om hvem slangen er som forførte Eva? Vær ikke barn i dømmekraft! Den listighet, snedighet og evne til å velge sine ord som slangen la for dagen er – i forbindelse med Skriftens ord om «den gamle slange som kalles Djevelen og Satan» (Åp 20,2) – mer enn bevis nok for at det var Satan som her hadde kledd seg i en slanges skikkelse. Guds ord til slangen var derfor hans ord til Satan.

Herren har dessuten aldri stilt noen umælende dyr under noe moralsk ansvar. Det er derfor klart at han her, som så mange andre steder i Skriften, benytter seg av billedspråk.

Og som før sagt: Når djevelen selv i begynnelsen fremsto under skikkelse av en slange, hvorfor ikke da la ham være en slange? En mer passende ydmykelse for en stolt og hovmodig ånd, som hadde drømt om å bli himmelens og jordens herre, kunne vanskelig tenkes. Dessuten, sier en gammel fortolker med hensyn til dette, har Herren her villet pine og plage den frekke fiende med mørk og gåtefull tale, noe som var dobbelt foruroligende, da han alltid måtte leve i uvisshet om dens fulle betydning.

Tar vi dette i betraktning, er vi også i stand til å tyde ordene i vers 14 rett. Når Herren sier: «Fordi du gjorde dette, skal du være forbannet fremfor alt fe og fremfor alle markens dyr», vil han dermed si: Du har skapt deg selv om til et dyr, men du skal være forbannet fremfor alle dyr på marken – du, som var så høyt opphøyd, en himmelens engel, skal være dypere fornedret enn de usleste dyr på jorden.

Og når Herren sier: «På buken skal du krype, og støv skal du ete alle ditt livs dager», så vil han dermed si: Du har lånt deg, og opptrådt i en slanges skikkelse. Og likesom den kryper på sin buk og har sitt tilhold i jordhuler, så skal også du – fordi du har forført mennesket – være forvist til «jordens lavere deler» – til avgrunnen.

På denne bakgrunn blir også vers 15 lettere å forklare: «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen, mellom din ætt og hennes ætt.»

Slangens banemann, Menneskesønnen, som var kommet for å «gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8), kalles her «kvinnens ætt». Grunnene til at han kalles nettopp dette er mange.

For det første, så har Gud villet ydmyke den stolte Satan med den «svakere skapning» – kvinnen – hun som slangen nettopp hadde henvendt seg til med sin fristelse. Slangen hadde vekket hennes mistanke med hensyn til Guds kjærlighet og hjertelag overfor dem, og tilbudt selv å hjelpe menneskene til en visdom og en salighet som Gud ikke unte dem.

Ved fristelsen ble det sluttet et skjebnesvangert vennskap mellom slangen og kvinnen. Dette vennskapet er det Herren sier han vil oppheve, og i stedet sette fiendskap. «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen», sier Gud, og tilføyer det enda mer betydningsfulle, og for slangen ubegripelige: «mellom din ætt og hennes ætt».

Allerede her ligger noe av forklaringen på at han som skulle knuse slangens hode, kalles «kvinnens ætt».

Før vi går videre, merk deg hva den gjør som synder mot sin Gud: han slutter vennskap med djevelen. Den som vil være Guds venn, må være djevelens fiende og alltid stå i kampstilling mot ham. «Den som gjør synd er av djevelen», sier Johannes (1 Joh 3,8).

For det andre: Kristus kalles «kvinnens ætt» fordi han på overnaturlig vis skulle fødes av en kvinne som ikke visste av noen mann. Han skulle derfor i egentlig forstand bare være en kvinnes ætt – formidlet ved Den Høyestes kraft (Luk 1,34–35).

Ja, mer enn det: dette er i tid og evighet det mest underfulle kjennetegnet på ham som skulle knuse slangens hode. Han alene skulle i den bokstavelige betydningen av ordet være en kvinnes ætt. Ingen er ham lik, verken i himmelen eller på jorden. Han skal i all evighet stå som den eneste, som med full rett kan sies å være «kvinnens ætt».

Dette er den hellige hemmelighet og det under som Herrens Ånd i den hellige skrift så ofte har talt om. Hos profeten Jesaja står det: «Se, jomfruen skal bli med barn, hun skal føde en sønn og gi ham navnet Immanu-El» (Jes 7,14).

Immanuel betyr: Gud med oss, Gud i oss, Gud i vårt kjød. Mika sier: «Derfor skal han overgi dem inntil den tid når hun som skal føde, har født».

«Hun som skal føde» – hun er omtalt og ventet. Og i Det nye testamente heter det: «Da tidens fylde kom, utsendte Gud sin sønn, født av en kvinne» (Gal 4,4).

«Født av en kvinne» – dette er ikke noe man pleier å bemerke, da alle mennesker er født av kvinner. Kun om Kristus blir det i Skriften uttrykkelig anført, fordi han – på en måte som ingen annen – skulle være den kvinnens ætt som løftet sikter til.

Også i denne forbindelse skulle det sannes, at «der synden ble stor, ble nåden enda større». «Kvinnen ble dåret og falt i overtredelse» (1 Tim 2,14), og kvinnen skulle være den som ble personlig delaktig i Frelserens komme. Han skulle være kvinnens ætt. Slik handler Guds nåde.

Med slangens ætt menes alt det onde som djevelen innplantet i mennesket. Først og fremst synden, den onde tilbøyeligheten og den bortvendtheten fra Gud som preger den menneskelige natur, og som gjør at mennesket av naturen er beslektet med djevelen og har en umiskjennelig likhet med ham.

Når derfor døperen Johannes sier til folket: «Ormeyngel! Hvem lærte dere å flykte fra den kommende vrede?», så ligger det rystende alvor bak ordene. Det gjør det også når Jesus sier: «Dere har djevelen til far, og dere vil gjøre etter deres fars lyster» (Joh 8,44). Det samme er tilfelle når Paulus sier: «Ormegift er under deres lepper» (Rom 3,13).

Når nå Herren sier at han vil sette fiendskap mellom kvinnens ætt og slangens ætt (1 Mos 3,15), så er det det samme som også sies i 1 Joh 3,8: «Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger.» Det er djevelens gjerninger, djevelens verk i mennesket, Guds og kvinnens sønn skal tilintetgjøre.

De som er født av kjød, har et kjødelig sinn. De er helt igjennom enig med den ondskap, den slangeætt som ligger i alt kjød. Derfor betegner slangens ætt for det andre de vantro. Disse nevnes da også i Skriften med så forferdelige navn som:

- «den ondes barn» (Matt 13,38)
- «djevelens barn» (1 Joh 3,10)
- «ætlinger av ugjerningsmenn» (Jes 1,4), og som tidligere nevnt
- «ormeyngel» (Matt 23,33; 12,34; Luk 3,7; Matt 3,7)

Det er ikke det rent menneskelige hos dem som er slangens ætt. Deres legeme og sjel er skapt av Gud og gjenløst av Kristus. Dette er Guds verk, og det vil han frelse. Det er den ånd som bor i dem, «kjødets attrå, som er fiendskap mot Gud», som er slangens ætt.

Dette fiendskapet mellom kvinnens ætt og slangens ætt er en kjensgjerning som alle tiders erfaring bekrefter. Hvor flinke og forståelsesfulle verdensmennesker enn kan være, så legger de overfor de kristne en besynderlig uvilje for dagen – likegyldig hvor fromme, ydmyke og rettskafne de er. Mange har undret seg over dette forholdet, men det er ingenting å undre seg over. Det er åndens kamp, det er fiendskapet mellom kvinnens ætt og slangens ætt, det er dommen fra paradiset vi ser for våre øyne.

Nå kommer vi imidlertid til hovedsaken, det som var kvinnens ætts hovedanliggende på jord:

«Han skal knuse ditt hode, og du skal knuse hans hæl» (1 Mos 3,15).

Det er egentlig først i disse ordene at det første evangeliet ligger. Her er det første frøkornet, ikke bare til de første menneskenes frelse og trøst, men til hele Guds evangelium, hele Guds nåderike på jord.

Sin straffetale til slangen begynte Herren med ordene: «Fordi du gjorde dette», og den ble avsluttet med å si: «han skal knuse ditt hode!»

Dette sier oss to ting. For det første, at det er for vårt syndefalls skyld at Herrens brennende nidkjærhet er vekket. Det var dette som skulle hevnes, og det så uttrykkelig, at forførerens hode skulle knuses, sønderknuses på grunn av den gjerningen han hadde gjort.

Altså – Gud Herren selv har gjort vår sak til sin. Han er på vår side – til frelse for oss og til hevn over Satan. Så stor er hans nidkjærhet, at han bruker det sterkeste trusselord som tenkes kan. For kan det tenkes noe mer forferdelig, noe mer dødbringende for en slange, enn det å få sitt hode knust? Dette må for den listige Satan ha vært et fryktelig ord.

Vi ser her hvordan Gud Herren brant av nidkjærhet for mennesket, sitt tapte barn. Og vi ser i Det nye testamente hvordan nidkjærheten også vekkes hos Jesus, når han taler om dem som «forfører» – det vil si tilskynder til synd eller frafall – de som tror på ham. Strengere ord er aldri talt av vår frelsers munn, enn der hvor han sier at for slike forførere ville det vært bedre om «en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp» (Matt 18,6).

Dette burde være nok til å overbevise oss om Guds brennende nidkjærhet for sjelene – eller i det minste gi oss en forståelse av at Gud ikke er så likegyldig innstilt overfor oss som vårt forvendte og vantro hjerte forestiller seg ham. Han

har ikke bare forsikret oss om sin kjærlighet, men bevist den i gjerning. Han har bevist den i alt han har gjort til vår frelse.

Men våre hjerter er av en slik karakter, at vi ofte ikke tror eller regner med disse bevisene. Ofte har vi mye lettere for å tro ham når vi kan dra slutninger ut fra hva han taler til en tredjeperson. Her får vi nå lov til å lytte – lytte til Herrens tale til slangen – og derfra selv dra våre slutninger med hensyn til hans innerste tanker om oss.

«Fordi du gjorde dette, skal du være forbannet – Han skal knuse ditt hode.»

Det andre vi skal merke oss er at Gud gjør vår sak til en sak mellom Kristus og Satan. Han sier at kvinnens ætt skal knuse slangens hode, og at slangen skal knuse kvinneættens hæl.

I grunnteksten er det brukt samme ord om slangens angrep på kvinneættens hæl som det gjør om tilintetgjørelsen av slangens hode. Det hebraiske ordet betegner i utgangspunktet «all slags ondt, tilføyd i fiendtlig hensikt», mens en nærmere betydning avhenger dels av hvem skaden er tilført og dels av hvilket lem det gjelder. Dette forklarer hvorfor ordet «knuse» i en del bibler er oversatt med «hugge», når det gjelder slangens angrep på kvinnens ætt.

I dette ligger det en merkverdig hentydning til at også Kristus skulle knuses i denne kampen, men kun hans hæl. Det vil si det mindre betydningsfulle i hans personlighet: hans menneskeskikkelse, mens han for øvrig beholdt seieren og livet. Alt er det et uttrykk for at det skal bli en kamp – en kamp på liv og død – mellom kvinnens ætt og slangen.

Dette er hva Herren har å si oss om denne viktige saken. Ikke med et eneste ord taler han om oss, eller regner med noen innsats fra vår side, når det gjelder vår frelse fra synden, døden og djevelen. Herren har fullstendig stilt oss på sidelinjen når det gjelder dette.

Så helt og holdent er ansvaret for dette lagt på Kristus. Ellers hadde vi for evig vært fortapt. Djevelen og døden ville vært et foretagende som fullstendig ville ha oversteget våre krefter. Derfor har vår nådige herre og frelser påtatt seg dette. Priset være hans navn! «For så har Gud elsket verden, at han gav sin enbårne sønn.»

«Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss», og hvorfor? Jo, «for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21). Altså blir synden utslettet, Gud får betaling for det vi skyldte og himmelen blir vår, uten at vi selv behøver å røre så mye som en finger.

Vi får det alt som en fri gave, vi får det av Guds frie og uforskyldte nåde, om vi bare vil motta gaven, om vi bare vil komme når innbydelsen til bryllupet lyder, og la Gud bevise sin godhet mot oss. Da skal vi bli intet mindre enn Guds rettferdighet i Kristus. Herre, forøk oss troen!

Kvinnens ætt skulle knuse slangens hode. Den dypere meningen i disse ordene er ikke vanskelig å få tak i. Skal en slange uskadeliggjøres og drepes, må dens hode knuses. Man kan ramme den hvor som helst ellers, og den vil fortsette å leve. Men er først hodet knust, er det ute med den. Det er i hodet den har sitt egentlige liv og sin makt til å skade.

Når vi nå tenker over at disse ordene ble talt til Satan i forbindelse med syndefallet, så blir meningen denne: Kvinnens ætt skal i bunn og grunn tilintetgjøre den makt over mennesket som du nylig har vunnet. Han skal tilintetgjøre dine gjerninger og gjenopprette det du har lagt øde.

Djevelens makt over mennesket grunnet seg imidlertid på det faktum at synden hadde brakt menneske inn under Guds dom: «Du skal visselig dø!» På grunn av synden var mennesket kommet under lovens forbannelse og dømt til den evige død. Mennesket tilhørte følgelig ham som har «dødens velde, det er djevelen» (Hebr 2,14), på samme måte som en dødsdømt forbryter er i bøddelens hånd.

Her spør med rette profeten: «Kan vel noen ta hærfanget fra en kjempe, eller kan fangene slippe fra dem som de med rette tilhører?» Ja! «For så sier Herren: Både skal fangene bli tatt fra kjempen, og voldsmannens hærfang skal slippe unna. Jeg vil gå i rette med din motpart, og dine barn vil jeg frelse. – Alt kjød skal kjenne at jeg, Herren, er din frelser, og Jakobs Veldige din gjenløser» (Jes 49,24–26).

Også vi var «kjempens fanger». For syndens skyld tilhørte vi med rette døden og djevelen. Skulle nå denne djevelens rett over mennesket tas fra ham, måtte grunnen den hvilte på, nemlig synden, bli tatt bort. Men skulle synden bli tatt bort, måtte lovens krav, ved en fullkommen lydighet, tilfredsstilles, for at dens dom og forbannelse derved kunne oppheves. Er nå loven som truer med døden oppfylt, og synden som fortjener og medfører døden tatt bort, ja, så kan døden ikke lenger herske over mennesket. Den har mistet sin brodd, «for dødens brodd er synden» (1 Kor 15,56).

Men er synden, loven, forbannelsen og døden slik tatt bort og beseiret, så må nødvendigvis rettferdighet, velsignelse og evig liv komme i plassen for det. For hvor det ikke er noen synd, der er rettferdighet. Hvor loven er oppfylt, velsigner den. Når Gud er forsonet, da er vi omringet av hans evige nåde og kjærlighet. Når døden er beseiret, utfolder livet seg.

Å knuse slangens hode er derfor ensbetydende med å ta bort synden, oppfylle loven, gjøre Guds kjærlighet, som var bundet av rettferdigheten, fri, oppsluke døden og vinne seieren. Kort sagt: forløse menneskeslekten fra alt det onde syndefallet førte med seg, og gjenvinne mennesket det Guds vennskap og velbehag, gjenvinne den rettferdighet og velsignelse og det evige liv, som det fra evighet var bestemt til, og som det i tidenes morgen var skapt til.

Dette er det som ligger i det dunkle ord om kvinnens ætt, som skulle knuse slangens hode. Og i de parallellene til dette, som vi finner i Det nye testamente, finner vi nøyaktig det samme.

Jesus sa: «Denne verdens fyrste er dømt» (Joh 16,11). En høy røst i himmelen sa, da kampen mellom Mikael og dragen, den gamle slangen, var endt: «Fra nå av tilhører frelsen og kraften og riket vår Gud, og makten hans Salvede. For våre brødres anklager er kastet ned, han som anklaget dem for vår Gud dag og natt. De har seiret over ham i kraft av Lammets blod» (Åp 12,10–11).

Vel strider Mikael, paktens engel, fremdeles bestandig for sine brødre mot dragen. Men det store slaget, hvor anklageren ble styrtet ned, skjedde én gang for alle på Golgata.

«Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det, for at han ved døden skulle gjøre til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen, og fri alle dem som av frykt for døden var i trelldom hele sin livstid» (Hebr 2,14–15).

Det var dette Guds frelsesplan gikk ut på. Det var dette han i begynnelsen kun antydet med dunkle ord, men senere lot skinne frem klarere og klarere. Det var dette han med de blodige ofrene han gav forordninger om, malte for øynene for de troende i den gamle pakt.

Det ligger nært å anta at Gud umiddelbart etter syndefallet, og det første løftet, har gitt forordninger om ofrene, disse blodige forbildene på det kommende sonoffer. Hebreerbrevets forfatter sier om Abel, som ofret et av de førstefødte lammene i flokken sin, at han brakte sitt offer i tro. I dette synes det å ligge en antydning av at han har hatt et bestemt ord å holde seg til.

Kain, som var vantro og derfor ikke hadde noen forståelse for det symbolske i ofrene, så kun på selve handlingen og mente det var likegyldig hva han ofret. Men Herrens øyne ser etter troen, og derfor så han til Abels offer, og ikke til Kains.

Fortolkere har videre ment, at de klær av skinn som Herren iførte Adam og Eva, stammet fra et offerdyr. Det ville ellers stemme godt overens med det rike billedspråket Herren ofte benytter seg av. Mennesket kledde seg etter fallet i fikenblader, forgjengelighetens symbol – et treffende bilde på den egenrettferdighet mennesket alltid forsøker å skjule sin nakenhets skam med. Men Herren gjorde kapper til dem av offerdyrets skinn – et forunderlig skjønt bilde på hvordan det rette sonofferet, ved sin blodige død, skulle vinne oss de «frelsens klær», den «rettferdighets kappe» som vi alene kan bestå i for Gud.

Ved at de så frem mot og trodde på ham som skulle komme, eide de også den rettferdighet som det står skrevet om: «de har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod» (Åp 7,14). For første gang i historien ble den fortapte sønn her iført den beste kledning (Luk 15).

Slik malte Gud den kommende frelser for øynene for de første menneskene, ikke bare med ord, men også med bilder. Og etter hvert som tiden gikk, og dagen da rettferdighetens sol skulle skinne nærmet seg, ble både ord og bilder klarere og tydeligere. David kunne omtale Kristi lidelse og død, og ikke bare det, men også hans oppstandelse og himmelfart, ja, hans død på korset, hans tørst, delingen av hans klær og loddkastingen om hans kjortel (Sal 22 og 68,19). Daniel kunne tidfeste, og Mika stedfeste den ventede forløsers fødsel (Dan 9 og Mika 5).

Herrens folk hadde alle ett og samme håp, hvor de fant sin glede. De hadde en hemmelighet felles, hvor de fant sin trøst.

De ventet på en forløser for Sion, og beskrev ham med forskjellige bilder og ulike navn.

Jesaja 53: «Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham.» – «Ved at de kjenner ham, skal den rettferdige, min tjener, rettferdiggjøre de mange, og deres misgjerninger skal han bære.»

Jeremia 31: «Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil opprette en ny pakt med Israels hus og med Judas hus. Den skal ikke være som den pakten jeg opprettet med deres fedre» – «For jeg vil forlate deres misgjerning og ikke lenger minnes deres synd.»

Esekiel 37: «David, min tjener, skal være deres fyrste for evig. Og jeg vil slutte en fredspakt med dem – en evig pakt med dem skal det være.»

Daniel 9: «Sytti uker er tilmålt ditt folk og din hellige by til å innelukke frafallet og til å forsegle synder og til å dekke over misgjerning og til å føre fram en evig rettferdighet.»

Mika 5 og 7: «Men du Betlehem, Efrata, som er liten til å være blant Judas tusener! Fra deg skal det utgå for meg en som skal være hersker over Israel. Hans utgang er fra gammel tid, fra evighets dager.» – «Han skal igjen forbarme seg over oss, han skal trå våre misgjerninger under føtter. Du skal kaste alle deres synder i havets dyp.»

Sakarja 3,8-9 og 13,1: «For se, jeg lar min tjener Spire komme – Og jeg tar dette landets misgjerning bort på én dag. – På den dagen skal det være en åpnet kilde for Davids hus og for Jerusalems innbyggere mot synd og urenhet.»

Malaki 3,1: «Se, jeg sender min budbærer, han skal rydde vei foran meg. Brått skal han komme til sitt tempel, Herren som dere søker, paktens engel som dere inderlig lengter etter. Se, han kommer, sier Herren, hærskarenes Gud.»

Hvilken mengde av lysende vitner! Alle har de, som med én og samme munn, ved Guds åpenbaring vitnet om den kommende forløser. De har samlet sukket: «Å, om det ville komme frelse for Israel fra Sion!» (Sal 53,7).

Og «da tidens fylde kom, utsendte Gud sin Sønn, født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven, så vi skulle få barnekår» (Gal 4,4–5).

«Offer og gave ville du ikke ha», sier Sønnen til Faderen ved sin inntreden i verden, «brennoffer og syndoffer hadde du ikke lyst til, men et legeme dannet du for meg. Da sa jeg: Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud» (Hebr 10,5–7).

Det var ikke selve ofrene du ønsket, o Fader, men mitt legeme, gitt til syndenes forlatelse – kvinnens ætt, et sant menneske, gitt som sonoffer for alle mennesker. «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier» (Rom 11,33).

Han som ikke visste av synd, ble gjort til synd for oss – til synd for oss – for at vi skulle bli rettferdige for Gud i ham. «Det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld, og fordømte synden i kjødet» (Rom 8,3).

"For så har Gud elsket verden, at han gav sin sønn"

Men hvem kan vel regne opp alle disse herlige vitnesbyrd? Måtte Gud bare gi oss «visdoms og åpenbarings ånd til kunnskap om seg, og gi våre hjerter

opplyste øyne, så vi kan se hvilket håp han har kalt oss til» – slik at vi blir i stand til å fatte «hva bredde og lengde, høyde og dybde her er, og at vi må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap» (Ef 1 og 3).

Vi har nå sett hvordan Gud selv vitner om sin Sønn, at han som kvinnens ætt skulle gjøre godt, alt det som ved syndefallet er forbrutt. Vi har også hørt englenes, profetenes og evangelistenes enstemmige vitnesbyrd om det samme. Til slutt så har vi hørt Kristus selv – han som er «amen», det troverdige og trofaste vitne – sagt oss at han var kommet for å gi «sitt liv som en løsesum», og «utgyte sitt blod til syndenes forlatelse».

Hvilken annen gud i himmelen eller på jorden skulle jeg da frykte enn denne sanne Gud, himmelens og jordens skaper? Han som av egen fri vilje har besluttet vår frelse gjennom sin enbårne Sønn! Om ikke denne sannhet står urokkelig fast til evig tid, er det ingenting, verken i himmel eller på jord, som står fast.

At syndefallet er en realitet, det vitner den syndens lov som er i mine lemmer om. At loven med dens dom og trusler er en realitet, det vitner min samvittighet om. Men da er også alt som angår min frelse i Kristus like fullt en realitet.

At det av Adams fall fulgte fordømmelse for alle mennesker, det er sant. Men at det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv, det er like fullt sant. Derfor bekjenner jeg meg fortrøstningsfull til troen på at Jesus Kristus har gjenløst meg, et fortapt og fordømt menneske, kjøpt meg fri og frelst meg fra alle synder, fra dødens og djevelens makt – kort sagt: *han har knust slangens hode*.

Vi vil imidlertid betrakte denne kampen noe nærmere, og se hva som var betingelsen for seieren.

Vi vet hvordan det forholdt seg med alt. Guds lov var hellig og uforanderlig som Gud selv. Ikke en bokstav eller tøddel i den kunne endres. Mennesket på sin side var helt og holdent gjennomtrengt av slangens gift. Døden, den evige, var uunngåelig, for dommen stod urokkelig fast: «Den som synder, skal dø!»

Da nå kvinnens ætt, den velsignede, kom for å frelse den falne slekt, ble han født under loven. Det behaget den barmhjertige Gud og Fader å la mennesket Jesus Kristus stå som mellommann i alle menneskers sted. «For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus» (1 Kor 15,22). «For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet» (Rom 5,19) – dette var den grunnvoll som skulle gjelde i hans nåderike.

Likesom vi alle i Adam ble satt på en prøve, som resulterte i at vi alle ble syndere, slik skal vi alle være innbefattet i mennesket Jesus Kristus, og i ham settes på prøve på ny. Én for alle – og alle i ham – skulle han stå overfor Guds lov. «Han gikk inn i selve himmelen for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld» (Hebr 9,24). «Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14).

For oss gjorde Gud ham til synd. Derfor måtte han også holde loven i vårt sted. Han ble «født under loven, for å kjøpe dem fri som var under loven». Det som var umulig for loven, det gjorde Gud da han sendte sin Sønn.

Født under loven, elsket han – i vårt sted – Herren sin Gud av hele sitt hjerte, hele sin sjel og sin neste som seg selv. For på «disse to budene hviler loven og profetene» (Matt 22,40).

Han elsket Gud over alle ting. I alt han talte og gjorde, var det Faderens vilje som sto ham for øye. Han sier det selv: «Min mat er å gjøre hans vilje som har sendt meg» (Joh 4,34). Han var mot Faderen «lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,8).

Han elsket sin neste som seg selv. Alt han gjorde da han var her, det gjorde han for oss.

Kort sagt: Alt loven krever, men ikke kunne få av oss, det fikk den i overflod fra ham, som for oss ble født under loven.

Men Herren lot også den skyld som lå på oss alle, ramme ham (Jes 53). Han ble «gjort til synd» for oss (2 Kor 5,21). I grunnteksten står det virkelig «synd», ikke syndoffer. Dermed er det sagt at han i den grad skulle være ett med all verdens synd, at han med rette kunne kalles idel synd.

«Han ble gjort til selve synden», sier biskop Hersleb, «Gud gjorde ham bent fram til en syndeklump – for at all Guds vrede og straff, for synderens skyld, skulle rettes mot ham og møtes i ham som i et samlende midtpunkt, ettersom all synd var samlet i ham.»

Eller som Luther sier: «Da den barmhjertige Fader lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham, sa han til ham: Du skal være det som alle mennesker har vært, fra tidenes begynnelse til dens ende. Du skal være den synder som i paradiset tok av den forbudte frukt. Du skal være David, som gjorde seg skyldig i både hor og mord. Du skal være Paulus, som forfulgte, fnyste og øvet vold mot de kristne. Kort sagt: du skal være det som alle mennesker er, som om du selv alene hadde gjort det som alle mennesker har gjort. Se derfor til hvordan du betaler og gjør fyldest i deres sted.»

Når mellommannen slik bar all verdens synd, så kom også lovens forbannelse over ham, det vil si all den hellige vrede, all den unåde og pine som verdens synder hadde fortjent. Denne kampen begynte i Getsemane, da det helt uhørte skjedde: svetten hans ble til blodsdråper fra hans sterke legeme, som om han var en svak og avmektig synder.

Når Gud tilregner synd, gjør han det ikke på liksom, men på ramme alvor. Ikke engang overfor Gud kunne han derfor hevde sin uskyld. Han måtte stå for Faderen som en synder og bære den forbannelse dette førte med seg. Denne forbannelsen ble fullbyrdet i døden på korset, en dødsmåte all lovens forbannelse var knyttet til (5 Mos 21,23; Gal 3,13).

Videre så skjedde dødens endelige kamp med livet her. Døden hersker med uinnskrenket makt over hele verden. Selv konger og fyrster legger den for sin fot. Her vender den seg i all sin velde mot Kristus, for å også beseire og oppsluke ham. Og i det øyeblikk Jesus bøyde hodet og oppgav ånden, kunne det se ut som om døden hadde seiret. Men det evige liv, som var i Jesus, var der også da han lot seg beseire og døde av døden. Og dette livet vendte seg imot døden og beseiret og dødet den.

Ved Kristi uskyldige død for verdens synder, ble den seieren vunnet, ved hvilken slangens hode ble knust: Loven hadde fått sine krav tilfredsstilt, synden var sonet og døden beseiret av livet. Djevelen mistet derved sitt røvede bytte, og paktens blod gjorde fangene fri. For nå var evig liv, evig syndsforlatelse, rettferdighet og frihet vunnet til alle, og englene sang med den frelste skare om seieren, til ære og pris for vår Gud og Lammet.

Dette var den herlige seieren som det er skrevet om: «Han skal oppsluke døden for evig – Døden er oppslukt til seier. Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier? Dødens brodd er synden, og syndens kraft er loven. Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (Jes 25,8; 1 Kor 15,54–57).

Seieren skal nemlig forstås på følgende måte: Synden er så fullkomment sonet og borttatt, at den aldri mer har makt til å fordømme. Skal et menneske bli fordømt, må det skje gjennom vantro.

«Den som tror på ham, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn» (Joh 3,18).

«Og når han [Talsmannen] kommer, skal han overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom: Om synd, fordi de ikke tror på meg» (Joh 16,9).

Vel bor synden stadig i kjød og blod. Også de troendes kjød er gjennomtrengt av dens gift, og den strider bestandig mot ånden. Synden kan overrumple dem, pine og plage dem og volde dem sorg. Men den kan ikke fordømme dem. De er i Guds øyne for evig fri fra all synd.

Lovens krav er oppfylt – så helt og fullt at den aldri mer kan fordømme den som tror på Kristus. Ganske visst trenger den seg inn i samvittigheten, maner og truer, og volder ham således bekymring, men han er i virkeligheten ikke under loven, men under nåden. Skulle en kristen fremdeles dømmes etter loven, så var Kristus død uten grunn (Gal 2,21).

Å, herlige frihet! Synden skal ikke tilregnes oss, loven skal ikke fordømme oss, når vi bare forblir i Kristus.

Døden er så helt og fullt beseiret at den, selv om den ennå skremmer oss, i virkeligheten bare er en salig søvn for de kristne – en skjult, underjordisk vei til livets hjemland, som de lengter etter.

Djevelen er beseiret, så helt og fullt, at om vi bare holder oss til Kristus, så kan han ikke gjøre det aller minste – ut over hva Gud, for tuktens skyld, tillater ham. Med all sin list og ondskap, må han nå være deres tjener, som en gang var hans treller. Kun de som frivillig gir seg hen i hans vold, blir hans bytte.

Så er det en avgjort sak at hele verden er like fullt løskjøpt i Kristus som den i Adam var falt og fortapt. Like uforskyldt som den fra Adam fikk synden og døden i arv, får den nå, gjennom Kristus, det evige liv. Arven fra Adam ser og kjenner vi stadig i oss selv og i verden omkring oss. Men arven i Kristus kan vi verken se eller føle – den blir gitt oss i evangeliet og må tas imot i tro.

Men Kristi fullbrakte verk er synlig for Gud. Derfor, så sant du ser verden nedsunket i synd, så ser Gud i Kristus alle mennesker rettferdiggjorte og hellige, ja, like rene og ubesmittede som den gang han betraktet sitt skaperverk og så at det var overmåte godt. Om ikke verden i Guds øyne hadde stått slik den

en gang stod, så hadde ikke Kristus fullkomment utført den oppgaven han var sendt for å gjøre, å sone verdens synd.

Det eneste som nå står tilbake når det gjelder vår frelse, er å lyde evangeliets bud:

«Vend tilbake, frafalne barn!» (Jer 3,22)

«Kom og la oss gå i rette med hverandre, sier Herren. Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull» (Jes 1,18).

«Og Ånden og bruden sier: Kom! Og den som hører det, la ham si: Kom! Og den som tørster, han får komme! Og den som vil, han får ta livets vann for intet!» (Åp 22,17)

«Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16).

Vi må nå – gjennom disse tre første kapitler i vår bibel – ha fått det slått fast, slik at vi aldri glemmer det, at «likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet» (Rom 5,18–19).

Kristus er vår andre Adam! Dette er et forhold som til alle tider vil stå som det mest merkverdige av alt som er merkverdig. Likesom Gud en gang så hele menneskeslekten i Adam, og alle derfor ved hans synd fikk synden, døden og fordømmelsen inn over seg, så ser han nå alle mennesker i Kristus, og ser dem rettferdiggjorte, løskjøpte fra synden, døden og fordømmelsen.

For den enkelte står det bare tilbake å komme og motta alt dette som allerede er vunnet og gitt ham, og fritt og for intet la seg iføre «den beste kledning» og livet gjennom, like uforskyldt finne nåde for alle de synder og all den skrøpelighet som ennå henger ved ham.

Aldri mer skal synden tilregnes ham eller fordømme ham. Aldri mer skal Gud bli vred på ham, men med evig, uforanderlig kjærlighet elske og ta ham i favn som sitt barn og arving, så lenge han forblir i troen på Kristus – det vil si så lenge han for syndens skyld bestandig vender seg til Kristus og ikke kan leve uten hans nåde.

Å, evige nåde! Å, evige frihet! Kristus gikk inn i selve himmelen for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld (Hebr 9,24). Kristus, rettferdig, hellig og fullkommen – for oss, og vi, rettferdige, hellige og fullkomne i ham. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet (Rom 5,19).

Hellige oss, Herre, i denne sannhet! Hellige oss i denne frelsens og gudsfryktens hemmelighet!

Om Carl Olof Rosenius

1816–1868

Carl Olof Rosenius (1816–1868) var en svensk lekpredikant og forfatter, og en av de viktigste skikkelsene i den nyevangeliske vekkelsen i Norden. Han var prestesønn fra Västerbotten og begynte å studere teologi i Uppsala, men ble i stedet predikant i Stockholm.

Fra 1842 og resten av livet redigerte han bladet *Pietisten*. Der skrev han artikler og betraktninger om lov og evangelium, om rettferdiggjørelsen ved tro og om livet i Guds nåde. Han var også med på å grunnlegge Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen i 1856.

Skriftene hans ble lest i hjem og bedehus over hele Skandinavia, og de fikk stor betydning for lekmannsbevegelsen i Norge. Artiklene her er oversatt fra den danske utgaven av hans samlede skrifter.